

การวิเคราะห์ทางเลือกของระบบการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

: กรณีศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร

กฤติกา อินทุสงเคราะห์

ภาคินพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

พ.ศ. 2547

An Analysis of Alternative Personal Income Tax Collection System :
A Case Study of Bangkok Area

KRITTIKA INTUSONGKROH

A Term Paper Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Economics
Department of Economics

Graduate School, Dhurakijpundit University

2004

เลขทะเบียน.....	0183919
วันลงทะเบียน.....	23 ก.พ. 2549
เลขเรียกหนังสือ.....	วท 336.2 ก 277 ก [2547] ก1

ใบรับรองภาคินิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

ปริญญา เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต

ชื่อภาคินิพนธ์ การวิเคราะห์ทางเลือกของระบบการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา: กรณีศึกษา
เขตกรุงเทพมหานคร

เสนอโดย น.ส.กฤติกา อินทุสงเคราะห์

สาขาวิชา เศรษฐศาสตร์ กลุ่มวิชา เศรษฐศาสตร์การเงินการคลัง

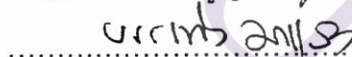
อาจารย์ที่ปรึกษาภาคินิพนธ์ รศ.ดร.บรรเทิง มาแสง

ได้พิจารณาเห็นชอบโดยคณะกรรมการสอบภาคินิพนธ์แล้ว

ประธานกรรมการ

(ผศ.ดร.ธรรมนุญ พงษ์ศรีกูร)

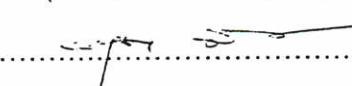
กรรมการที่ปรึกษาภาคินิพนธ์

(รศ.ดร.บรรเทิง มาแสง)

กรรมการ

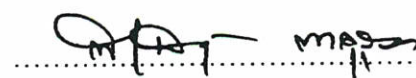
(อาจารย์ ดร.ชัยวัฒน์ คนจริง)

กรรมการ

(ผศ.อนุชา จินตกานนท์)

บัณฑิตวิทยาลัยรับรองแล้ว

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(อาจารย์ ดร.พีรพันธุ์ พาลุสุข)

วันที่ 15 เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2547

หัวข้อภาคนิพนธ์	การวิเคราะห์ทางเลือกของระบบการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา : กรณีศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร
ชื่อนักศึกษา	กฤติกา อินทวงเคราะห์
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร.บรรเทิง มาแสง
สาขาวิชา	เศรษฐศาสตร์
ปีการศึกษา	2547

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์หลักในการศึกษานี้ก็เพื่อศึกษาระบบการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาตามช่องทางการจัดเก็บต่าง ๆ เพื่อทราบปัจจัย กระบวนการ ผลผลิต และปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ในแต่ละระบบทางเลือก พร้อมทั้งทดสอบความแตกต่างของรายได้เฉลี่ยของประชากรจากการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจำแนกตามช่องทางการจัดเก็บที่ต่างกัน 3 ช่องทาง คือ ช่องทางการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีผ่านสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขา เคาน์เตอร์ธนาคาร และอินเทอร์เน็ต ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ รายชื่อผู้ยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาทั่วประเทศ และในการศึกษานี้ได้คัดเลือกรายชื่อผู้ยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในจังหวัดกรุงเทพมหานครเป็นกลุ่มตัวอย่าง สำหรับสมมติฐานในการทดสอบ คือ รายได้เฉลี่ยของประชากรจากการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาตามช่องทางทั้ง 3 ช่องทางของการจัดเก็บไม่แตกต่างกัน

วิธีการศึกษาเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้ได้แบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 3 ส่วน คือ การวิเคราะห์เชิงพรรณนา เป็นการพรรณนาถึงการจัดเก็บภาษีอากรในประเทศไทย ระบบและกระบวนการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในช่องทางต่าง ๆ ของกรมสรรพากร การศึกษาระบบการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาใช้วิธีการวิเคราะห์ระบบ (System Analysis) และการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายได้เฉลี่ยของภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่จัดเก็บได้ตามช่องทางต่าง ๆ ใช้ One Way ANOVA และการทดสอบสมมติฐานใช้ F-Statistic และใช้ Tukey Test เพื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของประชากรแต่ละคู่

จากผลการศึกษาพบว่าผลผลิต (Outputs) ของระบบ ซึ่งได้แก่ จำนวนแบบแสดงรายการและจำนวนรายได้จากภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา โดยผลผลิตของระบบการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีผ่านอินเทอร์เน็ตนั้นมีอัตราการเติบโตที่เพิ่มขึ้น ส่วนผลผลิตของระบบการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีผ่านสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาและเคาน์เตอร์ธนาคารมีอัตราการเติบโตที่ลดลง แสดงว่าผู้เสียภาษียอมรับช่องทางการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีผ่านอินเทอร์เน็ตมากขึ้น เนื่องจากช่องทางดังกล่าวได้ก่อให้เกิดความสะดวก รวดเร็วแก่ผู้เสียภาษีมากที่สุด สำหรับการทดสอบสมมติฐาน ปรากฏว่า รายได้จากภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาเฉลี่ยของแต่ละช่องทางการจัดเก็บภาษีทั้งประเทศมีความแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 และจากการทดสอบโดยใช้ Tukey Test ปรากฏว่า รายได้จากภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาเฉลี่ยที่แตกต่างกันมี 2 คู่ คือ 1) รายได้จากภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาเฉลี่ยที่เก็บจากช่องทางสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขากับเคาน์เตอร์ธนาคาร 2) รายได้จากภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาเฉลี่ยที่เก็บจากช่องทางสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขากับอินเทอร์เน็ต ส่วนรายได้จากภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาเฉลี่ยที่เก็บจากช่องทางเคาน์เตอร์ธนาคารกับอินเทอร์เน็ตไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ผลการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาผ่านช่องทางการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษี ณ สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขายังคงเป็นแหล่งสำคัญในการชำระภาษีของผู้เสียภาษี ซึ่งภาครัฐยังคงต้องให้บริการด้านความสะดวกแก่ผู้เสียภาษีต่อไป ขณะเดียวกันช่องทางการชำระภาษีที่เปิดใหม่ทั้ง 2 ช่องทาง ถึงแม้ว่าจะยังคงมีผู้ใช้บริการน้อย แต่ภาครัฐจะต้องรณรงค์ให้ผู้เสียภาษีใช้บริการทั้ง 2 ช่องทางนี้เพิ่มขึ้น เพราะว่าถ้าทั้ง 2 ช่องทางที่เปิดใหม่นี้เป็นที่นิยมของผู้เสียภาษีแล้ว จะทำให้การจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดามีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น

Term Paper Title An Analysis of Alternative Personal Income Tax Collection System : A Case Study of Bangkok Area

Name Krittika Intusongkroh

Term Paper Adsisior Ph.D., Associate Professor Banterng Masang

Department Economics

Academic Year 2004

ABSTRACT

The main objective of this research is to study the personal income tax collection system through tax collection channels in order to gain knowledge of inputs, process, outputs, and other problems occurred in each channel. The research also tests the differentiations of the average of the personal income from personal income tax collection based on 3 different tax collection channels, that is, personal income tax filing and payment via area revenue branch office, commercial bank counter, and Internet. The samples in this research are the list of personal income tax payers all over the country and are selected from the list of personal income tax filer and payer in Bangkok. The hypothesis of the test is that the average income of the population from personal income tax collection is the same for all 3 channels.

In order to reach the targeted objective, the method of the study categorizes data analysis into 3 parts; the descriptive analysis is used to explain tax collection in Thailand, and systems and processes of personal income tax collection of the Department of Revenue through different channels. The system analysis is used to study the personal income tax collection system and "One Way ANOVA" is used to comparatively analyze the average income of personal income tax collected through different channels. For the hypothesis test, F-Statistic is employed as well as Tukey Test, which is used to test the differentiation of the average of each pair of population.

From the study, it is found that the outputs of each system, that is, the number of tax filing and the number of income collected from personal income tax. While the output of tax filing and payment via Internet shows the increased growth rate, the outputs of tax filing and payment via area revenue branch office and commercial bank counter represent the diminished growth rate. The result explains that tax payers accept tax filing and payment via Internet increasingly because this channel is the most convenient and fastest for them. For the hypothesis test, it shows that the average income collected from the personal income tax of each tax collection channel all over the country is statistically different at 0.05. From the Tukey Test, it is found that there are 2 pairs of the differentiations of the average income collected from the personal income tax. They are 1) the average income collected from personal income tax via area revenue branch office and that of commercial bank counter 2) the average income collected from personal income tax via area revenue branch office and that of Internet. For the average income collected from personal income tax via Internet and that of commercial bank counter, there is no statistically difference at 0.05.

The result of the research shows that the outputs of personal income tax collection through tax filing and payment at area revenue branch office remains the key channel for tax payers. Therefore, the government sector has to continue providing and facilitating tax payers through this channel. Meanwhile, though the 2 new tax payment channels are still not much used by tax payers, the government sector must continue promoting tax payers to use these 2 channels more, since if these 2 new channels are popular among tax payers, the personal income tax collection will be much more effectively and efficiently.

กิตติกรรมประกาศ

ภาคนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี ทำให้ผู้เขียนซาบซึ้งในพระคุณของ รองศาสตราจารย์ ดร. บรรเท็ง มาแสง อาจารย์ที่ปรึกษาภาคนิพนธ์ ที่ได้สละเวลาอันมีค่าในการ ให้คำแนะนำและตรวจแก้ไขภาคนิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธรรมบุญ พงษ์ศรีกูร ผู้อำนวยการ บัณฑิตศึกษา สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

ผู้เขียนขอขอบคุณนางสาวสุนันท์ วิเชียรเนตร มารดาของผู้เขียนที่ให้การสนับสนุนใน ทุก ๆ เรื่อง ตลอดจนเป็นกำลังใจอันยิ่งใหญ่แก่ผู้เขียน จนสามารถทำภาคนิพนธ์นี้สำเร็จได้ด้วยดี นอกจากนี้ขอขอบคุณพี่ ๆ เพื่อน ๆ ทั้งหลาย และขอขอบคุณคุณชัยยศ วัฒนปรีชานันท์ ตลอดจน เจ้าหน้าที่สำนักแผนภาษี กรมสรรพากร ที่คอยช่วยเหลือให้ข้อมูลทางวิชาการด้วยดีตลอดมา

อนึ่ง หากภาคนิพนธ์นี้มีคุณค่าและประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าของผู้สนใจ ผู้เขียน ขออุทิศให้แก่บุพการีและผู้มีพระคุณทุกท่าน ส่วนข้อผิดพลาดและข้อบกพร่องต่าง ๆ ผู้เขียนขอรับ ไว้แต่เพียงผู้เดียว

กฤติกา อินทวงเคราะห์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	๗
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	๙
กิตติกรรมประกาศ	๗
สารบัญตาราง	๘
สารบัญภาพ	๘
บทที่	
1. บทนำ	1
ความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์	8
ขอบเขตการศึกษา	9
วิธีการศึกษา	9
สมมติฐานการทดสอบ	10
นิยามศัพท์	11
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	15
2. แนวคิดและรูปแบบของทฤษฎี	16
แนวคิดทฤษฎีทางด้านการจัดเก็บภาษี	16
ทฤษฎีทางด้านระบบการจัดการ	24
ทฤษฎีทางสถิติที่ใช้ในงานวิจัย	25
ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	35
3. การจัดเก็บภาษีอากรของประเทศไทย	39
การจัดเก็บภาษีอากรสมัยกรุงสุโขทัย	39
การจัดเก็บภาษีอากรสมัยกรุงศรีอยุธยา	40
การจัดเก็บภาษีอากรสมัยกรุงธนบุรีและสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น	42
การจัดเก็บภาษีอากรสมัยรัชกาลที่4-6	43
การจัดเก็บภาษีอากรหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง	49

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4. การเปรียบเทียบระบบการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา	54
การยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษี ณ สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขา	54
การยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษี ณ เคาน์เตอร์ธนาคาร	58
การยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีผ่านอินเทอร์เน็ต	62
ผลการดำเนินงานของแต่ละช่องทาง	67
- จำนวนแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา	68
- รายได้ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา	73
- การทดสอบสมมติฐาน	78
- ข้อดี-ปัญหาและอุปสรรค	84
5. สรุปและข้อเสนอแนะ	90
สรุปผลการศึกษา	90
ข้อเสนอแนะ	96
บรรณานุกรม	98
ภาคผนวก	103
ภาคผนวก ก	103
ภาคผนวก ข	112
ภาคผนวก ค	113
ประวัติผู้เขียน	116

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่

1.	แสดงรายได้รัฐบาลไทย ในช่วงปี พ.ศ. 2531 – 2546	2
2.	แสดงรายได้จากการจัดเก็บภาษีอากรจากกรมสรรพากร กรมศุลกากร และกรมสรรพสามิต ปีงบประมาณ 2540-2546	4
3.	แสดงรายได้จากการจัดเก็บภาษีอากรจากกรมสรรพากร ปีงบประมาณ 2535-2546	6
4.	การจัดเก็บภาษีอากรของกรมสรรพากร จำแนกตามหน่วยจัดเก็บปี พ.ศ. 2539-2546	7
5.	แสดงลักษณะของข้อมูลที่จำแนกทางเดียว สำหรับการวิเคราะห์ ความแปรปรวน	27
6.	แสดงสรุป d.f. จำแนกตามแหล่งที่มา	31
7.	แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนสำหรับข้อมูลที่จำแนกทางเดียว	34
8.	แสดงสัดส่วนจำนวนแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ประจำปีภาษี 2544-2546	72
9.	แสดงสัดส่วนจำนวนรายได้ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ประจำปีภาษี 2544-2546	77
10.	แสดงผลการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาประจำปีภาษี 2546 จำแนกตามช่องทางการจัดเก็บและสำนักงานพื้นที่สาขา	80
11.	แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนสำหรับรายได้ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ประจำปีภาษี 2547	81
12.	แสดงการทดสอบโดยใช้ Tukey Test	82
13.	ตารางวิเคราะห์ความแปรปรวนสำหรับรายได้ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ประจำปีภาษี 2546	112

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1. แสดงการเปรียบเทียบรายได้การจัดเก็บภาษี	4
2. แสดงกระบวนการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษี ณ สำนักงาน สรรพากรพื้นที่สาขา	57
3. แสดงภาพรวมงานกรรมวิธีส่งข้อมูลไปประมวลผล (ระบบเดิม)	57
4. แสดงกระบวนการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษี ณ เคาน์เตอร์ธนาคาร	61
5. แสดงภาพรวมงานกรรมวิธีส่งข้อมูลไปประมวลผล (เคาน์เตอร์ธนาคาร)	61
6. แสดงกระบวนการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีผ่านอินเทอร์เน็ต	66
7. แสดงภาพรวมงานกรรมวิธีส่งข้อมูลไปประมวลผล (บนอินเทอร์เน็ต)	66
8. แสดงสัดส่วนจำนวนแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา	72
9. แสดงสัดส่วนรายได้ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา	77
10. เข้าเว็บไซต์กรมสรรพากร www.rd.go.th	104
11. เลือกรายการ “บริการยื่นแบบผ่านอินเทอร์เน็ต”	104
12. เลือกรายการลงทะเบียนในหัวข้อบริการ 90/91 ออนไลน์	105
13. กรอกข้อมูลเพื่อลงทะเบียนออนไลน์	105
14. ลงทะเบียนออนไลน์	106
15. ข้อตกลงในการลงทะเบียนและยื่นแบบแสดงรายการ	106
16. รับหมายเลขผู้ใช้และรหัสผ่าน	107
17. เข้าสู่ระบบการยื่นแบบแสดงรายการ โดยกรอกหมายเลขผู้ใช้ และรหัสผ่าน	107
18. เข้าสู่ระบบการยื่นแบบแสดงรายการผ่านอินเทอร์เน็ต	108
19. ป้อนรายการข้อมูล และกดปุ่ม “ตกลง” เพื่อยืนยันการยื่นแบบฯ	108
20. กรณีเป็นแบบฯ ที่มีภาษีชำระเกิน ให้ระบุความประสงค์ว่าจะ ขอคืนภาษีหรือไม่	109

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
21. ผลการยื่นแบบแสดงรายการผ่านอินเทอร์เน็ต	109
22. กรณีมีภาษีต้องชำระเพิ่มเติม ให้เลือกช่องทางการชำระ	110
23. สั่งพิมพ์รหัสควบคุมการชำระภาษี ไปทำรายการต่อยังช่องทางกา ชำระที่เลือกไว้	110
24. ผลการยื่นแบบแสดงรายการ	111
25. แบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่ยื่นผ่านอินเทอร์เน็ต เรียบร้อยแล้ว	111

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่ารัฐบาลของแต่ละประเทศนั้น มีหน้าที่ในการบริหารกิจการในด้านต่าง ๆ ของประเทศมากมาย เช่น การป้องกันประเทศ การรักษาความสงบภายในประเทศ การส่งเสริมการทำมาหากินของประชาชนเพื่อให้ประชาชนกินดีอยู่ดี และการจัดสวัสดิการให้แก่สังคม เป็นต้น ซึ่งในการทำหน้าที่ดังกล่าวในแต่ละปีนั้น ภาครัฐบาลจำเป็นต้องใช้จ่ายเงินจำนวนมาก เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการดำเนินการ ดังนั้นการจัดหารายได้ให้เพียงพอกับการใช้จ่ายจึงเป็นสิ่งที่รัฐบาลจะต้องพิจารณาเพื่อให้สามารถบรรลุผลในการดำเนินภารกิจ หน้าที่ต่าง ๆ โดยเฉพาะประเทศกำลังพัฒนาอย่างเช่นประเทศไทย จำเป็นต้องใช้งบประมาณจำนวนมากเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาบริหารประเทศในหลาย ๆ ด้าน ซึ่งในปัจจุบันรายได้ของรัฐบาลไทยโดยทั่วไปประกอบด้วยรายได้หลัก 4 ประเภท คือ 1) รายได้จากภาษีอากร 2) รายได้จากการขายสิ่งของและบริการ 3) รายได้จากรัฐพาณิชย์หรือรายได้จากรัฐวิสาหกิจและกิจการในเชิงพาณิชย์ของรัฐบาล และ 4) รายได้อื่น ๆ เช่น การบริจาคทรัพย์สินของประชาชน เป็นต้น ในบรรดารายได้เหล่านี้ รายได้จากภาษีอากรนับว่าเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญที่สุดของรัฐบาลไทยพิจารณาได้จากสัดส่วนรายได้ของรัฐบาลไทย ในช่วง พ.ศ. 2531-2546 ดังตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่าในช่วง 16 ปีที่ผ่านมา ลักษณะโครงสร้างรายได้ของรัฐบาลไทย โดยเฉลี่ยร้อยละ 90.65 เป็นรายได้จากภาษีอากร และที่เหลือร้อยละ 9.35 เป็นรายได้อื่นที่มีใช้ภาษีอากร ซึ่งในรายได้ภาษีอากรนี้มีหน่วยงานที่ทำหน้าที่จัดเก็บภาษีอากร 3 หน่วยงาน คือ กรมศุลกากร กรมสรรพสามิต และกรมสรรพากร

กรมศุลกากร มีหน้าที่ในการจัดเก็บภาษีตามกฎหมายว่าด้วยศุลกากร กฎหมายพิกัดอัตราภาษีศุลกากร เช่น การจัดเก็บภาษีอากรจากการนำเข้าของเข้า ส่งของออก บทบาทและหน้าที่ คือจัดเก็บภาษีอากรจากของที่นำเข้ามาในและส่งออกป็นอกราชอาณาจักรเพื่อนำไปพัฒนาเศรษฐกิจ ของประเทศและดูแลป้องกันปราบปรามการลักลอบหนีศุลกากรเพื่อให้การจัดเก็บภาษีอากรเป็นไปตามเป้าหมายและเกิดความเป็นธรรมแก่ผู้ประกอบการที่สุจริต นอกจากนี้ยังมุ่งเน้นที่จะพัฒนาส่งเสริมด้านการค้าระหว่างประเทศและการส่งออกของไทยที่มีศักยภาพ ในการแข่งขันกับตลาดการค้าของโลกได้

ตารางที่ 1 รายได้รัฐบาลไทย ในช่วงปี พ.ศ. 2531-2546

(หน่วย : ล้านบาท)

ปี พ.ศ.	รายได้ภาษี อากร (ล้าน บาท)	รายได้ที่มีใช้ภาษี อากร (ล้านบาท)	รายได้รวม (ล้านบาท)	สัดส่วนต่อรายได้รวม (ร้อยละ)	
				รายได้ภาษี อากร	รายได้ที่มีใช้ ภาษีอากร
2531	241,745.00	16,424.00	258,169.00	93.64	6.36
2532	302,057.00	25,092.00	327,149.00	92.33	7.67
2533	385,742.00	25,910.00	411,652.00	93.71	6.29
2534	427,214.00	35,407.00	462,621.00	92.35	7.65
2535	456,572.00	54,745.00	511,317.00	89.29	10.71
2536	522,004.00	52,928.00	574,932.00	90.79	9.21
2537	619,406.00	60,931.00	680,337.00	91.04	8.96
2538	711,098.00	66,188.00	777,286.00	91.48	8.52
2539	781,772.00	71,429.00	853,201.00	91.63	8.37
2540	757,440.00	90,256.00	847,696.00	89.35	10.65
2541	626,393.00	91,386.00	717,779.00	87.27	12.73
2542	625,353.00	87,726.00	713,079.00	87.70	12.30
2543	669,032.00	75,506.00	744,538.00	89.86	10.14
2544	694,462.00	81,340.00	775,802.00	89.52	10.48
2545	758,000.00	87,400.00	845,400.00	89.66	10.34
2546	1,002,501.38	102,125.62	1,104,627.00	90.75	9.25
เฉลี่ย 16 ปี				90.65	9.35

ที่มา : รายงานเศรษฐกิจรายเดือน ธนาคารแห่งประเทศไทย และการคำนวณ

กรมสรรพสามิต มีหน้าที่ในการจัดเก็บภาษีตามกฎหมายสรรพสามิต ซึ่งประกอบด้วย

- พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พุทธศักราช 2527
- พระราชบัญญัติสุรา พุทธศักราช 2493
- พระราชบัญญัติยาสูบ พุทธศักราช 2509
- พระราชบัญญัติไฟ พุทธศักราช 2486
- พระราชบัญญัติพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต พุทธศักราช 2527
- พระราชบัญญัติจัดสรรเงินภาษีสรรพสามิต พุทธศักราช 2527
- พระราชบัญญัติจัดสรรเงินภาษีสุรา พุทธศักราช 2527

กรมสรรพากร มีการจัดเก็บภาษีอากรตามประมวลรัษฎากร ซึ่งภาษีอากรที่อยู่ในความรับผิดชอบของกรมสรรพากร ได้แก่

- ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา
- ภาษีเงินได้นิติบุคคล
- ภาษีมูลค่าเพิ่ม
- ภาษีธุรกิจเฉพาะ
- อากรแสตมป์
- ภาษีเงินได้ปิโตรเลียม
- รายได้อื่น ๆ

ทั้งนี้ การจัดเก็บภาษีอากรข้างต้น กรมสรรพากรมีหลักและวิธีจัดเก็บตามกฎหมาย ด้วยการให้ผู้เสียภาษีประเมินตนเอง

นับตั้งแต่ประเทศไทยประสบกับวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจตั้งแต่ปี 2540 เป็นต้นมา การจัดเก็บภาษีอากรมีความยุ่งยากและมีข้อจำกัดในหลายด้าน กล่าวคือ ความสามารถในการเสียภาษีของประชาชนลดลง เป้าหมายการจัดเก็บเพิ่มขึ้น ในขณะที่ยังจำเป็นต้องมีมาตรการทางภาษีเพื่อช่วยสนับสนุนการฟื้นตัวของภาคเศรษฐกิจต่าง ๆ เมื่อศึกษาผลการจัดเก็บที่ผ่านมาพบว่า กรมสรรพากร, กรมศุลกากรและกรมสรรพสามิตได้จัดเก็บภาษีเพิ่มขึ้นเฉลี่ยต่อปีร้อยละ 3.05, 4.38 และร้อยละ 4.11 ตามลำดับในปี 2540 – 2546 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 รายได้จากการจัดเก็บภาษีอากรจากกรมสรรพากร กรมศุลกากร และกรมสรรพสามิต
ปีงบประมาณ 2540-2546

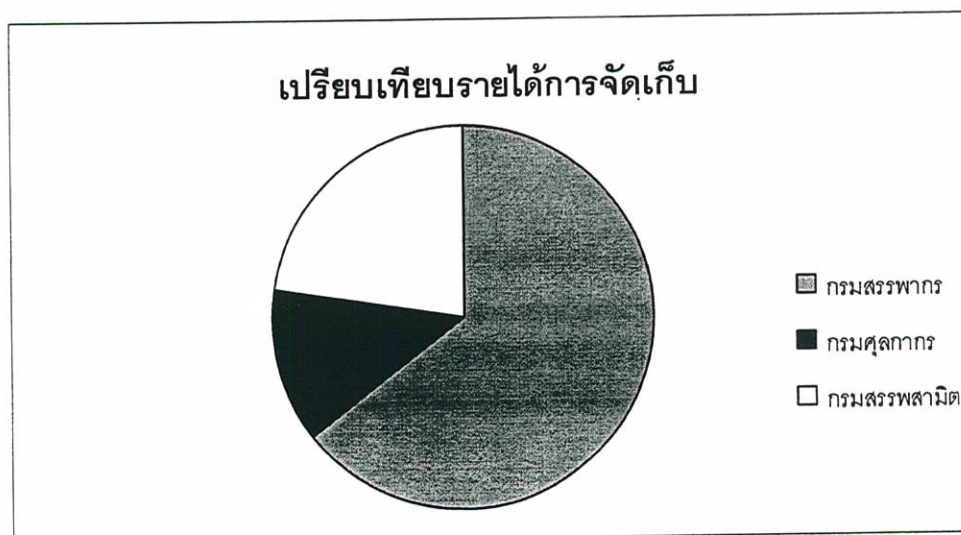
(หน่วย : ล้านบาท)

ปี พ.ศ.	กรมสรรพากร	กรมศุลกากร	กรมสรรพสามิต
2540	518,409.430	104,159.828	180,167.890
2541	498,966.200	69,338.268	155,563.180
2542	452,317.290	68,094.488	163,891.510
2543	461,321.700	87,194.505	168,821.920
2544	499,881.840	92,838.477	177,599.760
2545	544,280.930	98,628.556	208,152.990
2546	629,174.750	111,819.021	212,000.000
อัตราเพิ่ม (ร้อยละ)	3.05	4.38	4.11

ที่มา : กระทรวงการคลัง และการคำนวณ

เมื่อนำข้อมูลในตารางที่ 2 มาสรุปเป็นแผนภาพเพื่อให้เห็นภาพที่ชัดเจนจะได้เป็น
ภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 เปรียบเทียบรายได้จากการจัดเก็บภาษี

ภาษีอากรที่จัดเก็บโดยกรมสรรพากร สามารถแบ่งได้ออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ ภาษีทางอ้อมและภาษีทางตรง ภาษีทางอ้อมเป็นภาษีที่เก็บจากฐานภาษีอื่นไม่ใช่จากฐานรายได้ โดยจะจัดเก็บจากฐานการบริโภค อันได้แก่ ภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษีธุรกิจเฉพาะ ส่วนภาษีทางตรง นั้นเป็นภาษีที่จัดเก็บจากฐานรายได้และกำไร ปัจจุบันมีการจัดเก็บอยู่ 3 ประเภท ได้แก่ ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ภาษีเงินได้นิติบุคคล และภาษีเงินได้ปิโตรเลียม โดยภาษีที่เก็บจากรายได้ และกำไรนี้ ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาและภาษีเงินได้นิติบุคคลนับว่าเป็นภาษีที่กรมสรรพากร สามารถจัดเก็บได้เป็นรายได้หลัก ส่วนภาษีเงินได้ปิโตรเลียมนั้นยังไม่สามารถจัดเก็บได้มากนัก เมื่อพิจารณารายได้จากการจัดเก็บภาษีอากรของกรมสรรพากรในช่วงปีงบประมาณ 2535-2546 โดยจำแนกตามประเภทภาษี ปรากฏว่า ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ภาษีเงินได้นิติบุคคล และ ภาษีมูลค่าเพิ่มเป็นรายได้หลักที่กรมสรรพากรจัดเก็บได้ (ตารางที่ 3) โดยมีอัตราเพิ่มเฉลี่ยต่อปี ร้อยละ 6.20, 4.40 และร้อยละ 9.07 ตามลำดับ ในช่วงปี 2535 - 2546 แต่ถ้าพิจารณาจากหน่วย ของการจัดเก็บภาษีอากรของกรมสรรพากร โดยจำแนกเป็นพื้นที่ในเขตกรุงเทพมหานครและนอก เขตกรุงเทพมหานครแล้ว ปรากฏว่า รายได้จากการจัดเก็บภาษีอากรของกรมสรรพากรในช่วงปี 2539-2546 ร้อยละ 71.90 มาจากหน่วยจัดเก็บในเขตกรุงเทพมหานคร ที่เหลือคือร้อยละ 28.10 มาจากหน่วยจัดเก็บนอกเขตกรุงเทพมหานคร (ตารางที่ 4) ทั้งนี้เพราะกรุงเทพมหานครเป็น ศูนย์กลางของการค้าและอุตสาหกรรม เป็นที่ตั้งของหน่วยราชการและมีประชากรอาศัยอยู่ถึง 5.8 ล้านคน¹

¹ กรมการปกครอง, www.dopa.go.th ข้อมูล ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2546.

ตารางที่ 3 รายได้จากการจัดเก็บภาษีอากรจากกรมสรรพากร ปีงบประมาณ 2535-2546

(หน่วย : ล้านบาท)

ประเภทภาษี	ปี 35	ปี 36	ปี 37	ปี 38	ปี 39	ปี 40	ปี 41	ปี 42	ปี 43	ปี 44	ปี 45	ปี 46	อัตราเพิ่ม (ร้อยละ)
ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา	52,944.00	56,835.41	67,275.81	85,753.96	108,788.49	115,009.99	122,944.99	106,070.46	91,790.10	101,148.73	108,371.26	117,308.74	6.20
ภาษีเงินได้นิติบุคคล	87,273.00	104,037.65	133,271.90	157,147.67	171,992.30	162,662.83	99,480.14	108,820.19	145,554.12	149,666.61	170,414.61	208,859.19	4.40
ภาษีมูลค่าเพิ่ม	66,614.00	112,583.13	134,790.92	163,121.47	184,321.83	195,722.04	232,387.54	201,975.83	192,509.75	215,318.08	228,196.19	261,306.37	9.07
ภาษีธุรกิจเฉพาะ	9,629.00	16,764.26	21,227.46	28,311.56	33,360.34	34,286.44	35,241.10	21,311.39	17,015.27	12,851.69	13,715.42	12,756.84	(2.12)
ภาษีการค้า	37,783.00	2,741.93	1,441.02	1,082.26	540.51	264.11	341.66	185.46	126.08	83.92	98.51	44.62	(0.48)
อากรแสตมป์	3,781.00	3,873.37	4,752.19	5,283.65	5,282.55	4,733.93	2,991.82	2,823.54	3,351.09	3,410.62	4,121.63	5,348.23	(8.96)
ภาษีเงินได้ปิโตรเลียม	2,884.00	3,448.37	3,602.71	3,195.94	3,429.81	5,322.14	5,316.24	10,872.08	10,739.24	17,154.42	19,127.64	21,772.58	0.20
รายได้อื่น ๆ	134.00	183.66	224.20	249.19	276.10	407.95	262.71	258.34	236.05	247.77	235.57	285.92	3.62
รวม	261,042.00	300,467.78	366,586.21	444,145.70	507,991.93	518,409.43	498,966.20	452,317.29	461,321.70	499,881.84	544,280.83	627,682.49	

ที่มา : รายงานประจำปี กรมสรรพากร และการคำนวณ

ตารางที่ 4 การจัดเก็บภาษีอากรของกรมสรรพากร จำแนกตามหน่วยจัดเก็บปี พ.ศ. 2539-2546

ปี พ.ศ.	รายได้ภาษี อากร กทม. (ล้านบาท)	รายได้ภาษี อากร นอก กทม. (ล้านบาท)	รายได้รวม ทั้งประเทศ (ล้านบาท)	สัดส่วนต่อรายได้รวมทั้ง ประเทศ (ร้อยละ)	
				รายได้ภาษี อากร กทม.	รายได้ภาษี อากร นอก กทม.
2539	395,862.00	112,129.00	507,991.00	77.93	22.07
2540	391,712.00	126,697.00	518,409.00	75.56	24.44
2541	359,910.01	139,056.19	498,966.20	72.13	27.87
2542	324,128.48	128,188.81	452,317.29	71.66	28.34
2543	324,233.91	137,087.78	461,321.69	70.28	29.72
2544	350,099.05	149,782.79	499,881.84	70.04	29.96
2545	376,821.17	167,459.63	544,280.80	69.23	30.77
2546	429,081.37	198,601.12	627,682.49	68.36	31.64
เฉลี่ย 8 ปี				71.90	28.10

ที่มา : รายงานประจำปี กรมสรรพากร และการคำนวณ

ในช่วง 3 ปีที่ผ่านมา กรมสรรพากรได้เร่งปรับปรุงการบริหารงานโดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้ IT เป็นแกนนำในการให้บริการผู้เสียภาษีด้านต่าง ๆ การกำกับดูแลการเสียภาษีให้ถูกต้องและเป็นปัจจุบันเพื่อลดภาระ และปัญหาการตรวจสอบภาษีย้อนหลัง รวมทั้งวางรากฐานทางด้านระบบ IT เพื่อเพิ่มช่องทางให้บริการใหม่ ๆ แก่ผู้เสียภาษีให้รวดเร็ว ลดขั้นตอนงาน ตลอดจนการปรับกระบวนการทำงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เชื่อว่าเมื่อมีการอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้มีหน้าที่เสียภาษีต่าง ๆ แล้ว ผู้มีหน้าที่เสียภาษีที่เคยมีความยุ่งยากในการชำระภาษี มีข้อจำกัดทางด้านเวลา หรือความสามารถที่จะประหยัดเวลาในการทำรายการต่าง ๆ จะสามารถตั้งใจให้มีความสมัครใจและพอใจที่จะชำระภาษีให้กับกรมสรรพากรได้โดยง่ายขึ้น

รายได้จากภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาเป็นภาษีทางตรงที่กรมสรรพากรจัดเก็บได้รองจากภาษีมูลค่าเพิ่มและภาษีเงินได้นิติบุคคล การยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีประเภทนี้แต่เดิมผู้มีหน้าที่เสียภาษีจะต้องยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษี ณ สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขา แต่ในปัจจุบัน กรมสรรพากรได้เพิ่มช่องทาง เพื่อให้เป็นทางเลือกให้แก่ผู้มีหน้าที่เสียภาษีอีก

2 ช่องทาง ได้แก่ การยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษี ณ เคาน์เตอร์พาณิชย์ไทย หรือสาขาที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร และการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีผ่านอินเทอร์เน็ต ซึ่งเป็นแนวนโยบายในการบริหารการจัดเก็บภาษีอากรที่สำคัญประการหนึ่งของกรมสรรพากร ในอนาคตกรมสรรพากรมีแนวโน้มที่จะลดจำนวนสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาซึ่งเป็นสถานที่ในการรับแบบแสดงรายการและชำระภาษีลง เพื่อนำบุคลากรที่มีอยู่ตามสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาดังกล่าวไปช่วยสนับสนุนการให้บริการด้านอื่น ๆ ต่อไป เป็นผลให้ช่องทางการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีที่เป็นทางเลือกดังกล่าวมีความสำคัญเพิ่มขึ้น ซึ่งอาจจะเป็นช่องทางหลักในการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในอนาคตอันใกล้ต่อไป

ดังนั้นจึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจที่จะศึกษาระบบและกระบวนการการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของแต่ละช่องทาง และประเด็นที่น่าสนใจที่สุดคือการเปรียบเทียบประสิทธิภาพของการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของแต่ละช่องทาง ผลจากการศึกษาและเปรียบเทียบสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาระบบการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของกรมสรรพากรให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

ในการศึกษาเรื่อง “การวิเคราะห์ทางเลือกของระบบการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา : กรณีศึกษาเขตกรุงเทพมหานคร ” มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. ศึกษาการจัดเก็บภาษีอากรของประเทศไทย และวิวัฒนาการของภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา
2. ศึกษากระบวนการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาตามช่องทางการจัดเก็บต่าง ๆ เพื่อทราบปัจจัย กระบวนการ ผลผลิต และปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ในแต่ละระบบทางเลือก
3. เปรียบเทียบรายได้เฉลี่ยจากการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาปีภาษี 2546 จำแนกตามช่องทางการจัดเก็บที่ต่างกัน

ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มุ่งที่จะศึกษาเปรียบเทียบรายได้ตามช่องทางการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา (ภ.ง.ด. 90, 91) โดยผู้เสียภาษีของกลุ่มตัวอย่างยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาผ่านช่องทางสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขา เคาน์เตอร์ธนาคาร และอินเทอร์เน็ต ประจำปีภาษี 2546 ที่มีการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม ถึงวันที่ 31 มีนาคม 2547 ในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งกรมสรรพากรได้มีการแบ่งพื้นที่ในการจัดเก็บภาษีอากรออกเป็น 16 พื้นที่ คือ สำนักงานสรรพากรพื้นที่กรุงเทพมหานคร 1-16

วิธีการศึกษา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษานี้ คือ รายชื่อผู้ยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาทั่วประเทศ ประจำปีภาษี 2544 - 2546 ซึ่งเก็บบันทึกไว้โดยกรมสรรพากร และในการศึกษานี้ได้คัดเลือกรายชื่อผู้ยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในจังหวัดกรุงเทพมหานครเป็นกลุ่มตัวอย่าง นอกจากนี้ข้อมูลitudym อื่น ๆ ที่นำมาใช้ในการศึกษายังมาจากแหล่งต่าง ๆ ดังนี้

1. กรมสรรพากร ซึ่งเป็นหน่วยงานที่จัดเก็บข้อมูลเกี่ยวกับภาษี
2. สำนักงานประมาณซึ่งเป็นหน่วยงานที่จัดเก็บข้อมูลด้านงบประมาณของ

ภาครัฐบาล

3. กระทรวงการคลังซึ่งเป็นหน่วยงานที่จัดเก็บผลการจัดเก็บรายได้ของรัฐบาล
4. วารสารงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ รายงานประจำปี รายงานการประชุม

เป็นต้น

5. สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับระบบในด้านกรมสรรพากร

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้การศึกษามุ่งตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้จะแบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์เชิงพรรณนา เป็นการพรรณนาถึงประวัติการจัดเก็บภาษีอากรของประเทศไทย และวิวัฒนาการของภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ระบบ (System Analysis) เพื่อให้ทราบถึงระบบและกระบวนการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ตลอดจนข้อดี ปัญหาและอุปสรรคในช่องทางต่าง ๆ ของกรมสรรพากร ได้แก่ การจัดเก็บภาษีแบบปกติที่ยื่นแบบแสดงรายการ ณ สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขา เคาน์เตอร์ธนาคาร และอินเทอร์เน็ต

ส่วนที่ 3 วิเคราะห์เปรียบเทียบรายได้เฉลี่ยของภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่ได้รับจากการจัดเก็บตามช่องทางต่าง ๆ ได้แก่ การจัดเก็บแบบปกติที่ยื่นแบบแสดงรายการ ณ สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขา เคาน์เตอร์ธนาคาร และอินเทอร์เน็ตของกลุ่มตัวอย่างที่ครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมด 16 พื้นที่ การวิเคราะห์ใช้ One Way ANOVA และทดสอบสมมติฐานใช้ F-Statistic

สมมติฐานการทดสอบ

สมมติฐานในการทดสอบ คือ รายได้เฉลี่ยจากการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของประชากรตามช่องทางทั้ง 3 ช่องทางของการจัดเก็บไม่แตกต่างกัน หรือเขียนได้ว่า

$$H_0 : \mu_1 = \mu_2 = \mu_3$$

จากผลการทดสอบสมมติฐานโดยใช้ F-Statistic ถ้าปรากฏว่าสมมติฐาน H_0 ถูกปฏิเสธ แสดงว่ารายได้เฉลี่ยแตกต่างกัน ดังนั้น เพื่อให้ทราบว่ารายได้เฉลี่ยของประชากรช่องทางใดมีความแตกต่างกันในการศึกษานี้จะทำการเปรียบเทียบพหุค่าเฉลี่ยประชากร

(Multiple Comparisons of The Treatment Population Means) โดยใช้วิธีการของ Tukey ตามสูตร คือ

$$\mu_k - \mu_m = (\bar{X}_k - \bar{X}_m) \pm q_{1-\alpha} \sqrt{\frac{MSE}{r}}$$

โดยที่ μ_k , μ_m คือ ค่าเฉลี่ยของประชากร k และ m โดยที่ $k \neq m$

\bar{X}_k , \bar{X}_m คือ ตัวประมาณของ μ_k และ μ_m

$q_{1-\alpha}$ คือ ค่าวิกฤตที่ได้จากตาราง studentized range distribution ที่ระดับความคลาดเคลื่อนเท่ากับ α ตรงกับพารามิเตอร์ตัวตั้งและตัวหารเท่ากับ a และ $n-a$

r คือ ขนาดตัวอย่างในแต่ละทรีตเมนต์

MSE คือ ค่าเฉลี่ยกำลังสองของค่าคลาดเคลื่อนจากตาราง ANOVA

โดยในการแปรความหมายนั้นพิจารณาที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และขั้นแห่งความอิสระ (degree of freedom) จากสูตร $d.f. = a, (n-a)$

นิยามศัพท์

1. **ภาครัฐบาล (General Government)** หมายถึง กลุ่มหน่วยงานของรัฐ รวมถึงหน่วยงานที่ไม่แสวงหากำไรของรัฐด้วย มีหน้าที่ความรับผิดชอบในการจัดหาสินค้าและบริการ การกระจายรายได้และความมั่งคั่งให้แก่สังคม หรือภาคเศรษฐกิจอื่น โดยหน่วยงานของรัฐสามารถเรียกเก็บภาษีทั้งทางตรงและทางอ้อมจากภาคเศรษฐกิจอื่น และกระจายความช่วยเหลือหรือเงินโอน (Transfer) เพื่อให้สังคมเกิดความเท่าเทียมกัน มีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ หน่วยงานของรัฐบาลจะสามารถถือครองสินทรัพย์

ก่อนนี้ดินและประกอบธุรกรรมทางเศรษฐกิจกับภาคเศรษฐกิจอื่นได้ สำหรับประเทศไทย ภาครัฐบาล แบ่งออก 2 ระดับ คือ รัฐบาล (Central Government) และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (Local Government)

2. **รายได้ (Revenue)** คือ มูลค่ารวมทั้งหมดของธุรกรรมที่ทำให้ทุนสุทธิของรัฐบาลเพิ่มขึ้นซึ่งหมายถึง จำนวนเงินทั้งหมดที่รัฐบาลได้รับโดยไม่ต้องมีภาระผูกพันในการชำระคืนในภายหลังจะมีสิ่งตอบแทนจากการรับเงินหรือไม่ก็ได้ ยกเว้นจำนวนเงินที่รัฐบาลได้รับการขายสินทรัพย์ซึ่งไม่ถือเป็นรายได้จากการทำธุรกรรมเพราะไม่มีผลต่อการเพิ่มขึ้นของทุนสุทธิ เพียงแต่เปลี่ยนรูปของการถือสินทรัพย์ เช่น การขายอาคาร หรือการขายหุ้นของรัฐวิสาหกิจที่รัฐบาลถืออยู่ เปลี่ยนเป็นการถือเงินสดแทน

3. **รายจ่าย (Expenditure)** หมายถึง จำนวนเงินทั้งหมดที่รัฐบาลจ่ายออกไป โดยไม่ต้องมีการรับชำระคืนในภายหลัง จะมีสิ่งตอบแทนหรือไม่ก็ได้ และไม่ใช่เป็นรายจ่ายชำระหนี้ ต้นเงินกู้รายจ่ายแยกเป็นรายจ่ายประจำหรือค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน และรายจ่ายลงทุน หรือรายจ่ายซื้อสินทรัพย์ถาวรสุทธิ

4. **กรมสรรพากร** เป็นหน่วยงานหลักในกระทรวงการคลังในการจัดเก็บภาษีอากรเพื่อนำมาใช้จ่ายในการบริหารประเทศ และเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์สำคัญทางเศรษฐกิจในด้านต่าง ๆ

5. **สำนักงานสรรพากรภาค** เป็นหน่วยงานย่อยของกรมสรรพากรมีหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับการวางแผนการจัดเก็บภาษี การเร่งรัดภาษีอากรค้าง การสำรวจ การตรวจสอบภาษี การตรวจปฏิบัติการ และการคืนภาษี กำกับดูแลการปฏิบัติงานของสำนักงานภาษีสรรพากรพื้นที่ และสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาให้เป็นไปตามมาตรฐานงาน ติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ ดังกล่าวของหน่วยงานจัดเก็บภาษีในท้องถิ่น

6. **สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขา** เป็นหน่วยงานย่อยของกรมสรรพากร มีหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดเก็บภาษีอากรและเงินผลประโยชน์อื่นของรัฐ การนำเงินส่งคลัง การจ่ายเงินภาษีถอนคืน การสำรวจ การจำหน่ายอากรแสตมป์ ดำเนินการเกี่ยวกับการจดทะเบียนภาษีอากรและเลขประจำตัวผู้เสียภาษี ตลอดจนการอำนวยความสะดวกการให้บริการและคำปรึกษาหารือเกี่ยวกับภาษีอากรแก่ผู้เสียภาษีและประชาชนทั่วไป

7. **เคาน์เตอร์ธนาคาร** หมายถึง แบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา (ภ.ง.ด. 90 และ 91) ที่ยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษี ณ ธนาคารพาณิชย์ไทย หรือสาขาที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร

8. **อินเทอร์เน็ต** เป็นเครือข่ายคอมพิวเตอร์ขนาดใหญ่ที่เชื่อมต่อกัน ทั่วโลก โดยมีมาตรฐานการรับ-ส่งข้อมูลที่เหมือนกันโดยที่ข้อมูลเหล่านั้นอาจจะเป็นตัวอักษรภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว หรือจะเป็นเสียงก็ได้ รวมทั้งยังมีความสามารถในการค้นหาข้อมูลที่อยู่ในแหล่งต่าง ๆ ทั่วโลกได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

9. **ผู้มีหน้าที่เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา** แบ่งออกเป็น

- บุคคลธรรมดา
- ห้างหุ้นส่วนสามัญ หรือคณะบุคคลที่มีชื่อนิติบุคคล
- ผู้ถึงแก่ความตายระหว่างปีภาษี
- กองมรดกที่ยังไม่ได้แบ่ง

10. **ภาษีอากร** คือ สิ่งที่รัฐบาลบังคับเก็บจากราษฎร และนำมาใช้เพื่อประโยชน์ของสังคมส่วนรวม โดยมีได้มีสิ่งตอบแทนโดยตรงแก่ผู้เสียภาษี" โดยมีลักษณะสำคัญของค่านิยามตามแนวนี้นี้มีประเด็นที่สำคัญสองประการ คือ

ประการแรก ภาษีที่รัฐบาลเก็บจากประชาชนนั้น จะมีลักษณะของการบังคับ ภาษีที่เก็บนั้นอาจจะเป็นรายได้หรือสิ่งของหรือผลประโยชน์หรือบริการจากตัวผู้เสียภาษี

ประการที่สอง ภาษีที่เก็บได้นั้นจะต้องนำไปใช้เพื่อประโยชน์สังคมส่วนรวม ตัวผู้เสียภาษีนั้นจะไม่ได้รับประโยชน์โดยตรงจากรัฐบาล ซึ่งต่างกับการซื้อสินค้าหรือบริการ ซึ่งผู้เสียเงินจะเป็นผู้ที่ได้รับประโยชน์โดยตรงจากการซื้อสินค้าหรือบริการนั้น อย่างไรก็ตามผู้เสียภาษีจะ

ได้รับผลประโยชน์โดยทางอ้อมจากรัฐบาล เช่น การป้องกันประเทศ การรักษาความสงบภายใน และสวัสดิการของสังคม เป็นต้น

11. **ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา** คือ ภาษีที่เรียกเก็บจากผู้มีหน้าที่เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาซึ่งมีเงินได้พึงประเมินอยู่ในเกณฑ์ที่จะต้องยื่นแบบเสียภาษี สำหรับปีภาษีนั้น ๆ ซึ่งแบ่งออกเป็น

- ภ.ง.ด. 90 แบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาสำหรับผู้มีเงินได้กรณีทั่วไป

- ภ.ง.ด. 91 แบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาสำหรับผู้มีเงินได้จากการจ้างแรงงาน ตามมาตรา 40(1) แห่งประมวลรัษฎากร ประเภทเดียว

12. **เงินได้พึงประเมิน** หมายความว่า เงินได้อันเข้าลักษณะที่จะต้องนำมาเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา เงินได้นั้นอาจจะเป็นตัวเงิน ทรัพย์สิน หรือผลประโยชน์อื่นอาจแยกได้ดังนี้

- เงินสดหรือตราสารที่มีค่าเป็นเงินสด
- ทรัพย์สินที่ได้รับซึ่งอาจคิดคำนวณได้เป็นเงิน
- ประโยชน์อื่นใดที่ได้รับซึ่งอาจคิดคำนวณได้เป็นเงิน
- เงินค่าภาษีอากรที่ผู้จ่ายเงินหรือผู้อื่นออกแทนให้สำหรับเงินได้ประเภทต่าง ๆ

ไม่ว่าทอดใด ๆ

- เครดิตภาษีเงินปันผลหรือส่วนแบ่งกำไรที่ได้รับจากบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายไทย

13. **เมนเฟรม (Mainframe)** หมายความว่า เป็นคอมพิวเตอร์ที่ใช้กันอยู่ตามหน่วยงานขนาดใหญ่มาก เช่น ธนาคาร บริษัทสายการบิน และกระทรวงขนาดใหญ่ ปัจจุบันนิยมใช้เมนเฟรมเป็นแม่ข่ายควบคุมเครื่องคอมพิวเตอร์ขนาดเล็กหรือควบคุมเทอร์มินัลจำนวนมาก เครื่องเมนเฟรมส่วนมากมีความสามารถในการคำนวณสูงมาก สำหรับหน่วยวัดความเร็วในการทำงานนั้นนิยมวัดกันเป็นหน่วย MIPS (Million Instruction Per Second)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ในการศึกษาครั้งนี้คาดว่าจะได้รับประโยชน์ด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. เพื่อพยากรณ์แนวโน้มวิธีการจัดเก็บภาษีที่มีประสิทธิภาพให้แก่อนาคต
2. เพื่อเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงการบริหารการจัดเก็บภาษีอากรให้สอดคล้อง

กับสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัย ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับ 1. แนวคิดด้านการจัดเก็บภาษี 2. แนวคิดด้านระบบการจัดการ 3. ทฤษฎีทางสถิติที่ใช้ในงานวิจัยเพื่อนำไปสู่กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัยโดยจำแนกหัวข้อต่าง ๆ ดังนี้

1. แนวคิดทฤษฎีทางด้านการจัดเก็บภาษี
2. แนวคิดด้านระบบการจัดการ
3. ทฤษฎีทางสถิติที่ใช้ในงานวิจัย
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดทฤษฎี

1. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดเก็บภาษี

การบริหารการจัดเก็บภาษีอากรของไทย มีพัฒนาการมาพร้อมกับการพัฒนาเศรษฐกิจตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้ระบบการบริหารงานจัดเก็บภาษีอากรมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือจากประชาชนในการเสียภาษีและความมีประสิทธิภาพในการทำงานของเจ้าหน้าที่เป็นสำคัญ อย่างไรก็ตามการที่จะมีระบบการจัดเก็บภาษีอากรที่มีประสิทธิภาพได้นั้นจำเป็นที่จะต้องมียุทธศาสตร์การจัดเก็บภาษีอากรที่ดีด้วยเพื่อให้เป็นแนวทางในการจัดเก็บภาษีอากรให้สอดคล้องกับสภาวะทางเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

ในการจัดเก็บภาษีอากรนั้นผู้ให้ความคิดเห็นไว้แตกต่างกันหลายท่าน ดังนี้

แนวความคิดของนักธรรมชาตินิยม (Physiccrats) (อเนก : 2519) ให้ความสำคัญแก่เกษตรกรรม โดยถือว่าที่ดินเป็นปัจจัยในการผลิตและเป็นแหล่งที่มาของรายได้ ดังนั้น การจัดเก็บภาษีอากรควรจัดเก็บจากค่าเช่าที่ดินเพียงอย่างเดียว

แนวความคิดของสำนักคลาสสิก (Classic) (ไกรยุทธ : 2519) เห็นว่าภาษีอากรทั้งหมดควรจะเก็บจากรายได้ที่ได้จากค่าเช่า ผลกำไร และค่าจ้าง โดยที่ค่าเช่าเป็นแหล่งภาษีอากรที่ดีที่สุด

แนวความคิดของนักพาณิชย์นิยม (Mercantilism) เห็นว่ารัฐบาลควรจัดเก็บภาษีตามผลประโยชน์ที่ประชาชนได้รับจากบริการของภาครัฐบาล รัฐบาลควรจัดเก็บจากคนทำงานที่มีรายได้สูง และเก็บจากสินค้าฟุ่มเฟือย

องค์ประกอบของภาษีที่ดี

อาร์.เอ.มัสเกรฟ (R.A.Musgrave) (1969) นักเศรษฐศาสตร์การคลังที่มีชื่อเสียงได้ให้ข้อคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของภาษีที่ดีไว้ 5 ข้อ คือ

1. ภาระภาษี (Tax Burden) จะต้องกระจายให้ผู้เสียภาษีหรือประชาชนอย่างยุติธรรม
2. การเก็บภาษีจะต้องเป็นกลาง ก่อผลกระทบต่อการตัดสินใจในทางเศรษฐกิจหรือกลไกตลาดน้อยที่สุด และควรใช้ภาษีเป็นเครื่องมือสรรหาการใช้ทรัพยากรของภาคเอกชน
3. โครงสร้างภาษีควรเอื้ออำนวยต่อนโยบายการคลังของรัฐ เช่น ส่งเสริมความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ เป็นต้น
4. ระบบภาษีต้องง่าย ชัดเจน การบริหารต้องมีประสิทธิภาพ
5. ค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการเก็บต้องต่ำ

หลักการของอาร์.เอ.มัสเกรฟ (R.A.Musgrave) นำมาแยกพิจารณาองค์ประกอบของการจัดเก็บภาษีได้ 3 ส่วน คือ

1. การบริหารการจัดเก็บภาษีอากร การบริหารจัดการที่ดีมีประสิทธิภาพ มีความสัมพันธ์กับปัญหาความร่วมมือในการเสียภาษีของประชาชน และความซื่อสัตย์สุจริตของเจ้าหน้าที่
2. ประเภทของภาษีอากร หลักการพื้นฐานที่เก็บภาษี โดยเฉพาะของประเทศไทยนั้นยึดหลักเก็บภาษีตามความสามารถในการเสียภาษีของประชาชน (Ability-to-pay Principle) และมาตรฐานในการเสียภาษีของประชาชน ก็คือ ฐานภาษี ได้แก่ รายได้ทรัพย์สินและการใช้จ่ายของประชาชนผู้ที่มีรายได้ ทรัพย์สินและการใช้จ่ายมากก็น่าที่จะมีความสามารถในการเสียภาษีมาก

ตัวแทนของรายได้ที่จัดเก็บในประเทศไทยปัจจุบัน คือ ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ภาษีเงินได้นิติบุคคล ส่วนตัวแทนของทรัพย์สิน ได้แก่ ภาษีโรงเรือนและที่ดิน ภาษีบำรุงท้องที่ ภาษีป้าย สำหรับตัวแทนของการใช้จ่ายของประชาชน ก็คือ ภาษีมูลค่าเพิ่มที่นำมาใช้แทนภาษีการค้า ในช่วงตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2535 เป็นต้นมา ภาษีสรรพสามิต ภาษีศุลกากร

3. ผู้เสียภาษี การสร้างความสมัครใจในการเสียภาษีเป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากการเสียภาษีอากรเป็นการสูญเสียรายได้หรือประโยชน์ให้กับรัฐบาล ดังนั้น ผู้เสียภาษีบางรายจึงไม่ยอมเสียภาษี มีการหลบหนีภาษีอากร (Tax Evasion) หรือหลีกเลี่ยงภาษีอากร (Tax Avoidance) อย่างไรก็ดี สำหรับผู้เสียภาษีอากรที่ยินยอมเสียภาษีอากรให้กับรัฐบาลนั้น ก็จะมีส่วนหนึ่งที่ยอมเสียภาษีอากรด้วยความสมัครใจ สำหรับอีกส่วนหนึ่งนั้นอาจจำใจต้องเสียภาษีอากรไม่ว่าจะโดยผลของการติดตามจัดเก็บภาษีอากรของเจ้าหน้าที่จนทำให้ไม่สามารถหลบหนีหรือหลีกเลี่ยงภาษีอากรได้ หรือโดยความกดดันของสังคมก็ตาม ในประเทศที่ประชาชนส่วนใหญ่มีความสมัครใจในการเสียภาษีอากรในระดับสูง การจัดเก็บภาษีอากรจะกระทำได้ไม่ยากนัก ค่าใช้จ่ายในการจัดเก็บภาษีอากรต่ำ ตลอดจนความไม่เป็นธรรมระหว่างผู้เสียภาษีอากรอันเนื่องจากการหลบหลีกเลี่ยงภาษีอากรก็จะมีจำนวนน้อย

การที่ประเทศไทยจัดเก็บภาษีอากรมากมายหลากหลายประเภท แทนที่จะจัดเก็บเพียงประเภทเดียวนั้นมีเหตุผล ดังนี้

1. การกระจายภาษีเป็นหลายประเภทจะไม่ทำให้ภาระตกอยู่กับประชาชนเพียงกลุ่มเดียวเท่านั้น
2. การจัดเก็บภาษีอากรมากกว่า 1 ประเภททำให้มีการหนีภาษีอากรยากยิ่งขึ้น เช่น ผู้ที่หนีภาษีเงินได้แต่เมื่อนำเงินไปใช้จ่ายก็ต้องเสียภาษีมูลค่าเพิ่ม
3. การจัดเก็บภาษีอากรแต่ละประเภทมีผลกระทบต่อผู้เสียภาษีและเศรษฐกิจแตกต่างกัน การเก็บภาษีอากรหลายประเภททำให้สามารถใช้ภาษีเป็นเครื่องมือในการวางนโยบายการคลังในการบริหารประเทศได้เป็นอย่างดี

ระบบภาษีอากรและหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวกับการบริหารการจัดเก็บภาษีอากรที่ดี

ในการศึกษาการจัดเก็บภาษีอากรนั้น ประเด็นสำคัญที่เราสนใจกันก็คือ จะเก็บภาษีอย่างไรจึงจะเป็นไปอย่างยุติธรรมและเป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวมมากที่สุด ซึ่งในเรื่องนี้นักทฤษฎีภาษีที่มีชื่อเสียงบางท่านได้กล่าวไว้ว่า โครงสร้างของระบบภาษีที่ดีนั้นควรมีลักษณะสำคัญ 5 ประการ ดังนี้²

1. ภาระของภาษีหรือค่าใช้จ่ายของรัฐบาลจะต้องกระจายแก่ประชาชนผู้เสียภาษีทุกคนอย่างยุติธรรม กล่าวคือ แต่ละคนควรจะแบกรับภาระภาษีตามฐานะของคนอย่างยุติธรรม
2. การเลือกเก็บภาษีแต่ละชนิดที่จัดเก็บนั้น จะต้องพยายามให้มีผลกระทบหรือผลเสียหายต่อการตัดสินใจในทางเศรษฐกิจหรือการทำงานของกลไกตลาดน้อยที่สุด นอกจากนี้ภาษีอากรต่าง ๆ ที่จัดเก็บนั้นควรจะใช้เป็นเครื่องมือเพื่อแก้ไขการใช้ทรัพยากรที่ไร้ประสิทธิภาพของภาคเอกชนด้วย
3. โครงสร้างของภาษีที่ใช้นั้นควรจะต้องอำนวยความสะดวกในการใช้นโยบายในการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ และช่วยส่งเสริมความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจด้วย
4. ระบบของภาษีต่าง ๆ ที่ใช้จัดเก็บนั้นจะต้องเป็นที่แจ้งชัดต่อผู้เสียภาษีและการบริหารการจัดเก็บจะต้องเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
5. ค่าใช้จ่ายในการจัดเก็บและภาระของผู้เสียภาษีควรจะอยู่ในอัตราที่ต่ำ เมื่อเปรียบเทียบกับเป้าหมายต่าง ๆ ในการจัดเก็บภาษีนั้น กล่าวคือการใช้ภาษีเป็นเครื่องมือเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์อย่างหนึ่งอย่างใดนั้น รัฐบาลจะต้องค่านึงค่าใช้จ่ายในการจัดเก็บภาษีนั้นภาระหรือความเดือดร้อนของผู้เสียภาษีนั้นด้วย

หลักการทั้ง 5 ประการนี้เป็นแนวทางโดยทั่วไปเกี่ยวกับการพิจารณาจัดเก็บภาษีอากรแต่ละประเภท โดยค่านึงถึงผลประโยชน์ของสังคมเป็นหลัก

² R.A. Musgrave and P.B. Musgrave. Public Finance in Theory and Practice. McGraw-Hill, 1973, p.193.

แนวคิดของ อาดัม สมิท (Adam Smith)

องค์ประกอบที่สำคัญของระบบภาษีที่ดี คือ การมีการบริหารการจัดเก็บภาษีอากรที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งหลักเกณฑ์การจัดเก็บที่ดีเป็นแนวทางในการกำหนดการจัดเก็บภาษี โดยที่ในปี ค.ศ. 1776 อาดัม สมิท (Adam Smith) ได้กล่าวถึงลักษณะระบบภาษีอากรที่ดีไว้ 4 ประการคือ

- (1) มีความยุติธรรม
- (2) มีความแน่นอน
- (3) มีความสะดวก
- (4) มีความประหยัด

ซึ่งหลักเกณฑ์ที่ดีในการจัดเก็บภาษีซึ่งอาดัม สมิทได้วางรากฐานเอาไว้เมื่อประมาณสองร้อยกว่าปีมานั้น ได้มีการวิวัฒนาการขึ้นมาตามลำดับจนถึงปัจจุบัน ซึ่งหลักเกณฑ์ที่ดีในการจัดเก็บภาษีนั้นพอจะสรุปหลักที่สำคัญได้ดังนี้

1. หลักของความแน่นอน การบริหารการจัดเก็บภาษีที่มีประสิทธิภาพนั้น กฎหมายที่ใช้ในการเก็บภาษีทุกประเภทจะต้องมีความแน่นอนและเป็นที่ยึดเหนี่ยวแก่ผู้เสียภาษีทุกคน กล่าวคือ ภาษีทุกประเภทที่จัดเก็บนั้นจะต้องเป็นที่ยึดเหนี่ยวและมีความแน่นอนในเรื่องฐานภาษี อัตราภาษี ตลอดจนวันเวลาและวิธีการที่จัดเก็บภาษีนั้น

ความแน่นอนและความแจ่มชัดเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวจะทำให้ผู้เสียภาษีมีความเข้าใจเกี่ยวกับภาษีที่ตนเองจะต้องเสีย และช่วยให้การบริหารการจัดเก็บง่ายขึ้น เช่น การเก็บภาษีทรัพย์สินหรือภาษีมรดกนั้น ในบางครั้งทรัพย์สินนั้นไม่มีราคาตลาด หรือประเมินมูลค่าของฐานได้ยากจะต้องใช้ความสามารถและความซื่อสัตย์สุจริตของเจ้าพนักงานในการตีราคาทรัพย์สินนั้นเป็นสิ่งสำคัญ ถ้าสมมติว่าเจ้าหน้าที่ขาดความรู้ ตีราคาทรัพย์สินนั้นต่ำเกินไปก็ทำให้รัฐบาลเก็บภาษีได้น้อย แต่ถ้าตีราคาสูงเกินไปก็จะไม่เป็นธรรมแก่ผู้เสียภาษี ความไม่แน่นอนในการประเมินภาษีนี้อาจจะเป็นช่องทางทำให้เจ้าหน้าที่ร่วมมือกับผู้เสียภาษีกระทำการทุจริตได้ง่าย

2. หลักของการประหยัด ระบบการบริหารการจัดเก็บภาษีที่ดีนั้น การเก็บภาษีอากรแต่ละประเภทจะต้องเป็นภาระแก่ผู้เสียภาษีน้อยที่สุด และเสียค่าใช้จ่ายในการจัดเก็บภาษีที่ต่ำที่สุดด้วย ทั้งนี้เพราะว่าทั้งภาระข้อยุ่งยากในการเสียภาษีและค่าใช้จ่ายในการบริหารการจัดเก็บนั้น มิได้ก่อให้เกิดอะไรเพิ่มขึ้นแก่ผลผลิตประชาชาติ หากแต่เป็นการก่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรของสังคมไปในทางที่สูญเปล่า

³ เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม. การคลังว่าด้วยการจัดสรรและการกระจาย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2537, หน้า 219-233.

จัดเก็บนั้น มิได้ก่อให้เกิดอะไรเพิ่มขึ้นแก่ผลผลิตประชาชาติ หากแต่เป็นการก่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรของสังคมไปในทางที่สูญเปล่า

3. **หลักของความเสมอภาค** การจัดเก็บภาษีที่ดีนั้นจะต้องก่อให้เกิดความยุติธรรมหรือความเสมอภาคให้แก่ผู้เสียภาษีทุกคน ซึ่งหลักความยุติธรรมในการจัดเก็บภาษีนั่นถือเป็นหัวใจสำคัญของระบบภาษีที่ดี ในการพิจารณาความยุติธรรมนั้น เราจะต้องพิจารณาทั้งความยุติธรรมเกี่ยวกับภาษีที่จัดเก็บและความยุติธรรมที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานการจัดเก็บภาษีนั่น

4. **หลักของการยอมรับ** การบริหารการจัดเก็บภาษีอากรแต่ละประเภทจะกระทำได้ง่ายขึ้น ถ้าหากประชาชนให้ความร่วมมือในการเสียภาษี อย่างไรก็ตามการที่ประชาชนจะยินดีให้ความร่วมมือในการเสียภาษีนั้น ภาษีอากรทุกประเภทที่จัดเก็บจากประชาชนจะต้องได้รับการยอมรับจากประชาชนส่วนใหญ่ด้วย

ในการที่ประชาชนจะให้การยอมรับภาษีอากรประเภทใดมากน้อยเพียงใดนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับความยุติธรรมในการจัดเก็บภาษีของรัฐบาลเป็นสำคัญ กล่าวคือ ภาษีอากรแต่ละประเภทที่จัดเก็บนั้นจะต้องให้ความเป็นธรรม ยุติธรรมแก่ผู้เสียภาษีทุกคน โดยก่อนที่จะออกกฎหมายเก็บภาษีอากรแต่ละประเภานั้น รัฐบาลควรจะต้องฟังความคิดเห็นจากประชาชน เปิดโอกาสให้มีการแสดงออกถึงการสนับสนุนหรือคัดค้านอย่างกว้างขวาง นอกจากนี้การที่จะทำให้ประชาชนยอมรับการเสียภาษีมากน้อยแค่ไหนนั้นก็ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างการเสียภาษีและประโยชน์ที่ผู้เสียภาษีได้รับจากรัฐบาลอีกด้วย

5. **หลักของการเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ** ภาษีอากรทุกประเภทที่จะจัดเก็บจะต้องสามารถทำการบริหารการจัดเก็บอย่างได้ผลในทางปฏิบัติ ภาษีอากรบางประเภทแม้จะมีเหตุผลที่ดีในทางทฤษฎีแต่ในทางปฏิบัติการจัดเก็บภาษีเป็นไปได้ยาก ภาษีนั่นก็จะถือเป็นภาษีที่ดีไม่ได้ เช่น ภาษีการค้าปลีก (Retail sales taxes) หรือภาษีการใช้จ่าย (Expenditure taxes) นั้นเป็นภาษีที่ดีในทางทฤษฎี แต่สำหรับประเทศที่ด้อยพัฒนาหรือกำลังพัฒนานั้นจะไม่สามารถจัดเก็บภาษีดังกล่าวอย่างได้ผลในทางปฏิบัติ ทั้งนี้เพราะขาดระบบการจดบันทึกและการตรวจสอบการเสียภาษีที่ดีพอ ในกรณีเช่นนี้ภาษีดังกล่าวก็จะถือว่าเป็นภาษีที่ดีสำหรับประเทศนั้นไม่ได้

6. **หลักของการทำรายได้** ภาษีที่ดีสำหรับรัฐบาลนั้นควรเป็นภาษีที่สามารถทำรายได้ให้แก่รัฐบาลเป็นอย่างดีด้วย กล่าวคือเป็นภาษีที่มีฐานใหญ่และฐานของภาษีขยายตัวได้รวดเร็วตามความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ซึ่งจะทำให้รัฐบาลได้รับรายได้จากภาษีอากรนั้นได้มากโดยที่ไม่ต้องเพิ่มอัตราการจัดเก็บภาษีนั่น

7. **หลักของความยืดหยุ่น** ภาษีที่ดีนั้นควรที่จะเป็นภาษีที่มีความยืดหยุ่น สามารถปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงของภาวะเศรษฐกิจของประเทศ หรือการเปลี่ยนแปลงฐานะทางเศรษฐกิจของผู้เสียภาษีได้ง่าย เช่น การจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในระบบก้าวหน้า ในขณะที่เศรษฐกิจกำลังขยายตัว รายได้ของประชาชนจะเพิ่มขึ้น แต่อัตราภาษีที่จัดเก็บจะเพิ่มขึ้นเร็วกว่ารายได้ที่เพิ่มขึ้น ภาษีที่จะเก็บนั้นจะไปลดอัตราการเพิ่มขึ้นของรายได้ของประชาชน ซึ่งจะช่วยลดแรงกดดันของเงินเฟ้อได้มาก ในกรณีตรงกันข้าม ในขณะที่เศรษฐกิจซบเซา รายได้ของประชาชนจะลดลง อัตราภาษีที่เก็บจะลดลงในอัตราที่เร็วกว่ารายได้ที่แสดง ซึ่งจะช่วยลดความเดือดร้อนของผู้เสียภาษี และพอจะลดความซบเซาของเศรษฐกิจได้บ้าง

แนวคิดของ Seligman

ด้านการคลัง พิจารณาภาษีอากรแต่ละประเภทที่ทำการจัดเก็บจะต้องทำรายได้ได้ดี เพื่อนำเอาไปใช้จ่ายในการบริหารประเทศ และการเก็บภาษีอากรจะต้องไม่ทำให้ผู้เสียภาษีหมดกำลังใจในการทำงาน

ด้านการปฏิบัติจัดเก็บ ในการจัดเก็บภาษีอากรจะต้องดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ คือ การเก็บภาษีได้อย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย เก็บได้มาก รวดเร็ว และเสียค่าใช้จ่ายในการจัดเก็บที่ประหยัดที่สุด

ด้านเศรษฐกิจ ในการจัดเก็บภาษีอากรแต่ละอย่างจะมีผลต่อการดำเนินธุรกิจหรืออุตสาหกรรมโดยทั่วไปของประชาชนหรือไม่

ด้านศีลธรรม เนื่องจากภาษีอากรมีลักษณะบังคับอยู่ในตัว คือ ผู้เสียภาษีต้องเสียภาษีอากรไปโดยไม่ได้ตั้งใจ เพราะเป็นหน้าที่ที่จะต้องรับผิดชอบตามกฎหมาย ดังนั้น การเก็บภาษีแต่ละชนิดต้องพิจารณาอย่างรอบคอบและเป็นธรรมเพื่อไม่ให้ภาระภาษีตกอยู่กับชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง แต่ควรจะเสียภาษีอากรอย่างเท่าเทียมกัน

การนำหลักการจัดเก็บภาษีอากรที่ดีและมีประสิทธิภาพมาใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จะเกี่ยวข้องกับการศึกษาถึงความสอดคล้องของนโยบายและวิธีการจัดเก็บภาษีอากรในปัจจุบันกับหลักในการจัดเก็บภาษีอากรที่ดี ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการวางแผนบริหารการจัดเก็บภาษีอากรของกรมสรรพากร อย่างไรก็ตาม หลักเกณฑ์ที่ Adam Smith และ Seligman ได้วางไว้เป็นหลักเกณฑ์เบื้องต้นที่ใช้ได้ในสภาพทั่ว ๆ ไป เพื่อเป็นการให้ความยุติธรรมเบื้องต้นและเป็นหลักประกันไม่ให้เกิดความเดือดร้อนแก่ประชาชนผู้เสียภาษีโดยไม่เหมาะสม

แนวคิดของ พนม ทินกร ณ อยุธยา

พนม ทินกร ณ อยุธยา (2534 : 100-103) ได้สรุปรวบรวมหลักเกณฑ์เกี่ยวกับระบบการบริหารการจัดเก็บภาษีอากรที่ดี ต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ ดังนี้คือ

1. **หลักการประหยัดและมีประสิทธิภาพ (Economy and Efficiency)** ระบบการบริหารการจัดเก็บภาษีอากรที่ดีต้องสามารถประหยัดค่าใช้จ่ายในการบริหารการจัดเก็บทั้งของรัฐบาลและค่าใช้จ่ายของสังคมส่วนรวม โดยเฉพาะในส่วนของผู้เสียภาษี เช่น ค่าใช้จ่ายในการติดต่อกับทางราชการ รวมถึงค่าเสียโอกาส ซึ่งรวมเรียกว่าค่าใช้จ่ายในการปฏิบัติตามกฎหมายภาษี (Compliance Cost) และในขณะเดียวกันก็สามารถจัดเก็บภาษีได้เต็มเม็ดเต็มหน่วยมากที่สุด ซึ่งจะตรงกับวัตถุประสงค์ของกรมสรรพากรที่จะจัดเก็บภาษีอากรในระดับที่เหมาะสมและทั่วถึงด้วยค่าใช้จ่ายที่ต่ำของกรมสรรพากรและของผู้เสียภาษี
2. **หลักการยอมรับได้ของสังคม (Acceptability)** การจัดเก็บภาษีอากรจะได้อผลหรือไม่ นอกจากจะขึ้นอยู่กับความพยายามของภาครัฐบาลอยู่แล้ว ยังต้องขึ้นอยู่กับความร่วมมือของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งตามความสมัครใจในการเสียภาษี (Voluntary Compliance)
3. **หลักความถูกต้องเหมาะสม (Accuracy and Expedience)** ระบบภาษีอากรที่ดีต้องสามารถควบคุมให้การจัดเก็บเป็นไปอย่างถูกต้องตามระเบียบอย่างเคร่งครัด การไม่ปฏิบัติตามกฎหมายจะต้องถูกลงโทษ ในขณะเดียวกันหากมีความจำเป็นต้องให้เจ้าหน้าที่ของรัฐใช้ดุลพินิจในการดำเนินการใด ๆ ที่กฎหมายมิได้ระบุแน่ชัด การวินิจฉัยนั้นต้องเป็นไปอย่างเหมาะสมตามสถานการณ์และสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้น

4. **หลักความสะดวกและง่าย (Convenience and Simplicity)** ระบบการบริหารการจัดเก็บภาษีอากรที่ดี จะต้องอำนวยความสะดวกและง่ายต่อการปฏิบัติแก่ทั้งผู้เสียภาษี และเจ้าหน้าที่ของรัฐ เช่น แบบแสดงรายการ วิธีการเสียภาษี กำหนดเวลา รวมทั้งสถานที่ติดต่อกับทางราชการ

5. **หลักความแน่นอนและการปรับตัว (certainty and Adability)** ได้แก่ การมีหลักเกณฑ์ในการจัดเก็บที่แน่นอน ดังนั้น ระบบการจัดเก็บภาษีอากรจึงต้องอาศัยหลักการบริหารแบบวิทยาศาสตร์ (Scientific Management) และหลักระบบราชการ (Bureaucracy) เพื่อให้ระบบบริหารมีความแน่นอนเชื่อถือได้และมีลักษณะการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามระบบภาษีอากรที่ดีต้องมีความสามารถในการปรับตัวให้สอดคล้องกับสภาวะการณ์แวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วย

6. **หลักประชาธิปไตยและการเปิดเผยต่อประชาชน** การบริหารการจัดเก็บภาษีอากรต้องมีหลักความเป็นกลางทางการเมืองและจะต้องเปิดเผยการดำเนินการต่อทั้งสถาบันรัฐสภาและประชาชนทั่วไป

2. แนวคิดด้านระบบการจัดการ⁴

คำว่า “ระบบ” หมายถึง องค์ประกอบต่าง ๆ ที่ทำงานเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันเพื่อให้เกิดผลอย่างใดอย่างหนึ่ง ระบบประกอบด้วยปัจจัย กระบวนการ และผลได้หรือผลผลิต

ปัจจัย (Inputs) คือ ทรัพยากรที่นำมาใช้ในระบบ คือ บุคลากร เงิน เครื่องจักร และอื่น ๆ

กระบวนการ (Process) คือ วิธีการทำงานเป็นขั้นตอนอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดผลผลิต กระบวนการหรือวิธีการดำเนินงานจะมีขั้นตอนอย่างน้อยแค่ไหนขึ้นอยู่กับขนาดและความซับซ้อนของระบบ

องค์ประกอบสุดท้ายของระบบคือ ผลได้หรือผลผลิต (Outputs) ซึ่งเป็นผลผลิตของระบบ ผลผลิตของระบบหนึ่งอาจเป็นปัจจัยของอีกระบบหนึ่งได้ คุณภาพของผลผลิตของระบบใดระบบหนึ่ง นอกจากจะขึ้นอยู่กับปัจจัยที่ใช้แล้วยังขึ้นอยู่กับกระบวนการของระบบด้วย

⁴ บรรเทิง มาแสง. เอกสารประกอบคำสอนวิชา PA926, บทที่ 10 การออกแบบโครงการ (Project Design).

3. ทฤษฎีทางสถิติที่ใช้ในงานวิจัย

การวิเคราะห์ความแปรปรวนหรือเรียกสั้น ๆ ว่า ANOVA เป็นเทคนิคทางสถิติที่นำมาใช้ในการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของ 2 ประชากรขึ้นไป เทคนิคนี้มีประโยชน์ในด้านการตัดสินใจและการวิจัยในหลาย ๆ สาขา เช่น ในสาขาเศรษฐศาสตร์ นักวิจัยอาจเปรียบเทียบราคาน้ำมันดีเซลเฉลี่ยในจังหวัดที่ต้องการศึกษาว่า จะแตกต่างกันหรือไม่ หรือเปรียบเทียบผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ของข้าวที่ปลูกโดยวิธีต่าง ๆ กันว่าแตกต่างกันหรือไม่ เหล่านี้เป็นต้น

การวิเคราะห์ความแปรปรวนจะใช้ข้อมูลจากตัวอย่าง ข้อมูลเหล่านี้อาจมาจากการสำรวจยกตัวอย่างหรืออาจเป็นข้อมูลที่ได้มาจากการวางแผนการทดลองในบางกรณีข้อมูลที่นำมาใช้ในการเปรียบเทียบเป็นข้อมูลที่ได้จากการวางแผนการทดลอง ดังนั้นในที่นี้มีความจำเป็นที่จะต้องให้คำจำกัดความศัพท์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ความหมายศัพท์ต่าง ๆ ที่ใช้

การทดลอง (Experiments) คำว่าการทดลองหมายถึง กระบวนการหรือการกระทำที่ให้ได้มาซึ่งค่าสังเกต เช่น การโยนลูกเต๋า การวัดระดับน้ำฝน เป็นต้น

แฟคเตอร์ (Factor) หมายถึง ชนิดของทรีตเมนต์ (Treatments) แต่ละแฟคเตอร์จะมีหลายระดับ (Levels) หรือหลายทรีตเมนต์ และคำว่าทรีตเมนต์ หมายถึง สิ่งที่ต้องการเปรียบเทียบ

หน่วยทดลอง (Experimental Unit) หมายถึง หนึ่งหน่วยหรือหนึ่งกลุ่มของวัตถุทดลองที่ได้รับทรีตเมนต์ใด ๆ ในครั้งหนึ่ง ๆ

ผลตอบสนอง (Response) หมายถึง ผลที่เกิดขึ้นกับหน่วยทดลองเมื่อได้รับทรีตเมนต์

การวิเคราะห์ความแปรปรวนในการศึกษาครั้งนี้จะกล่าวถึง การวิเคราะห์ความแปรปรวนของข้อมูลจำแนกทางเดียว (One Way Analysis of Variance) เนื่องจากมีแฟคเตอร์เดียวที่ต้องการทดสอบ

การวิเคราะห์ความแปรปรวนของข้อมูลจำแนกทางเดียว (One Way Analysis of Variance)

ในการศึกษาครั้งนี้จะศึกษาเฉพาะแบบจำลองที่มีแฟคเตอร์เดียว (Single-Factor Model)

สมมุติว่ามีแฟคเตอร์หนึ่ง เรียกว่า แฟคเตอร์ A และ แฟคเตอร์ A มีจำนวนระดับเท่ากับ a หรือมีจำนวนทรีตเมนต์เท่ากับ a ที่เราต้องการเปรียบเทียบ และกำหนดให้ผลตอบสนองที่ได้จากการสังเกตจากจำนวน a ทรีตเมนต์เป็นตัวแปรสุ่ม ซึ่งข้อมูลจากการทดลองนี้ ปรากฏในตารางที่ 5

ค่าใด ๆ ในตารางที่ 5 (เช่น X_{ij} หมายถึงค่าสังเกตที่ j เป็นตัวอย่างสุ่มจากทรีตเมนต์ที่ i) ในทรีตเมนต์ที่ i จะมีจำนวนค่าสังเกตหรือขนาดของตัวอย่างเท่ากับ r แบบจำลองเส้นตรงเชิงบวก (Linear Additive model) ที่อธิบายค่าสังเกตแต่ละค่าเป็นดังนี้

$$X_{ij} = \mu + A_i + \epsilon_{ij} \quad 2.1$$

$$i = 1, 2, \dots, a$$

$$j = 1, 2, \dots, r$$

X_{ij} คือ ค่าสังเกตหรือผลตอบสนองของหน่วยทดลองที่ได้รับทรีตเมนต์ที่ i จำนวนซ้ำที่ j

μ คือ ค่าเฉลี่ยรวม (Overall Mean)

A_i คือ อิทธิพล (Effect) ของทรีตเมนต์ที่ i

ϵ_{ij} คือ ความคลาดเคลื่อนสุ่ม

ตารางที่ 5 ลักษณะของข้อมูลที่จำแนกทางเดียว สำหรับการวิเคราะห์ความแปรปรวน

		ค่าสังเกต				ผลรวม	ค่าเฉลี่ย
ทรีตเมนต์	1	X_{11}	X_{12}	...	X_{1r}	$X_{.1}$	$\bar{X}_{.1}$
	2	X_{21}	X_{22}	...	X_{2r}	$X_{.2}$	$\bar{X}_{.2}$

	a	X_{a1}	X_{a2}	...	X_{ar}	$X_{.a}$	$\bar{X}_{.a}$
					$X_{..}$	$\bar{X}_{..}$	

ที่มา : รศ. ดร. บรรเทิง มาแสง. การวิเคราะห์เชิงปริมาณทางเศรษฐศาสตร์เกษตร II. 65-80

ในการวิเคราะห์ สมมติว่า ϵ_{ij} มีการแจกแจงแบบปกติอิสระ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0 และค่าความแปรปรวนเท่ากับ σ^2 และ X_{ij} มีแจกแจงแบบปกติอิสระ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ $\mu + A_i$ ค่าความแปรปรวนเท่ากับ σ^2

สำหรับ A_i มีข้อสมมุติดังนี้

1. A_i เป็นอิทธิพลกำหนด (Fixed Effect) คือ ทรีตเมนต์กำหนดโดยผู้ทำการทดลอง ไม่ใช่สุ่มมาจากทรีตเมนต์ทั้งหมด

2. A_i เป็นอิทธิพลสุ่ม (Random Effect) คือ ทรีตเมนต์ที่นำมาใช้ในการทดลอง เลือกมาจากประชากรของทรีตเมนต์โดยวิธีสุ่ม ดังนั้น A_i จึงเป็นตัวอย่างสุ่มจากประชากร A มีการแจกแจงแบบปกติ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0 และความแปรปรวนเท่ากับ σ_A^2 (คนละตัวกับ σ^2)

ถ้า μ_i เป็นค่าเฉลี่ยของประชากรที่ i ดังนั้น

$$\mu = \frac{1}{a} \sum_{i=1}^a \mu_i \quad 2.2$$

$$A_i = \mu_i - \mu \quad 2.3$$

$$\varepsilon_{ij} = X_{ij} - \mu_i = X_{ij} - \mu_i - A_i \quad 2.4$$

จากสมการที่ 2.2, 2.3 และ 2.4 ตัวประมาณของ μ คือ $\bar{X}_{..}$ และตัวประมาณของ μ_i คือ $\bar{X}_{i.}$ แบบจำลองที่ 2.1 เป็นแบบจำลองที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลแบบจำแนกทางเดียว เพราะมีเพียงแฟคเตอร์เดียวที่นำมาทดสอบ แต่ว่าการทดลองจะต้องเป็นไปโดยสุ่ม และไม่มีข้อจำกัด (Restriction) เกี่ยวกับการสุ่ม และเพื่อให้การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของประชากรมีประสิทธิภาพสูงสุด หน่วยทดลองหรือหน่วยตัวอย่างควรมีลักษณะคล้ายคลึงกันมากที่สุด แผนแบบการทดลองนี้เรียกว่า แผนแบบการทดลองแบบสุ่มตลอด (Completely Randomized Design : CRD)

การวิเคราะห์ทางสถิติ

การวิเคราะห์ทางสถิติตามแบบจำลอง 2.1 ซึ่งจะกล่าวต่อไป จะกล่าวเฉพาะอิทธิพลของแฟคเตอร์แบบกำหนด (Fixed Effect) เท่านั้น กรณีของอิทธิพลของแฟคเตอร์แบบกำหนดนั้น A_i คือ ส่วนเบี่ยงเบนระหว่างค่าเฉลี่ยของประชากรที่ i กับค่าเฉลี่ยรวม 2.3 ดังนั้น

$$\sum_{i=1}^a A_i = 0$$

การหาผลบวกกำลังสอง (Sum of Squares)

จากตารางที่ 5 ให้ X_i เป็นผลรวมของค่าสังเกตในทริตเมนต์ที่ i และ $X_{..}$ เป็นผลรวมของค่าสังเกตทั้งหมด ค่าเหล่านี้คำนวณได้โดย

$$X_i = \sum_{j=1}^r X_{ij}$$

$$X_{..} = \sum_{i=1}^a \sum_{j=1}^r X_{ij}$$

ในทำนองเดียวกัน ให้ \bar{X}_i เป็นค่าเฉลี่ยของค่าสังเกตในทริตเมนต์ที่ i และ $\bar{X}_{..}$ เป็นค่าเฉลี่ยรวม ค่าเฉลี่ยนี้คำนวณได้โดย

$$\bar{X}_i = X_i/r \text{ และ } \bar{X}_{..} = X_{..}/ar$$

เมื่อ $n = ar$ เป็นจำนวนค่าสังเกตทั้งหมด เครื่องหมายจุด (.) หมายถึงผลรวม สิ่งที่เราสนใจคือ การทดสอบค่าเฉลี่ยประชากร μ_i ($i = 1, 2, \dots, a$) ว่าเท่ากันหรือไม่ ซึ่งเขียนเป็นสมมติฐานที่ใช้ในการทดสอบได้ว่า

$$H_0 : \mu_1 = \mu_2 = \dots = \mu_a \quad 2.5$$

$$H_a : \mu_i \neq \mu_j \text{ สำหรับ } i, j \text{ อย่างน้อย 1 คู่} \quad 2.6$$

$$H_0 : A_i = 0 \quad 2.7$$

$$H_a : A_i \text{ อย่างน้อย 1 ตัว } \neq 0$$

ถ้าสมมติฐาน 2.7 เป็นจริง แบบจำลอง 2.1 เขียนใหม่ได้คือ $X_{ij} = \mu + \epsilon_{ij}$

วิธีการที่เหมาะสมสำหรับการทดสอบสมมติฐาน 2.5 หรือ 2.7 คือ การใช้วิธีการของ ANOVA ซึ่งในการทดสอบนี้จะต้องแบ่งความแปรปรวนรวมออกเป็นส่วน ๆ ตามแหล่งที่มาในการแบ่งความแปรปรวนรวมของค่าสังเกต เริ่มจากส่วนเบี่ยงเบนของแต่ละค่าสังเกตจากค่าเฉลี่ยรวม คือ $X_{ij} - \bar{X}_{..}$ และเขียนใหม่ได้ว่า

$$X_{ij} - \bar{X}_{..} = (\bar{X}_{.i} - \bar{X}_{..}) + (X_{ij} - \bar{X}_{.i}) \quad 2.8$$

ในที่นี้ $X_{ij} - \bar{X}_{..}$ คือ ค่าเบี่ยงเบนรวม แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

(1) $\bar{X}_{.i} - \bar{X}_{..}$ คือ ส่วนเบี่ยงเบนของค่าเฉลี่ยของทรีตเมนต์จากค่าเฉลี่ยรวม

(2) $X_{ij} - \bar{X}_{.i}$ คือ ส่วนเบี่ยงเบนของ X_{ij} รอบค่าเฉลี่ยของทรีตเมนต์

จาก 2.8 เมื่อนำไปยกกำลังสองจะได้ผลบวกกำลังสอง

$$\sum_{i=1}^a \sum_{j=1}^r (X_{ij} - \bar{X}_{..})^2 = r \sum_{i=1}^a (\bar{X}_{.i} - \bar{X}_{..})^2 + \sum_{i=1}^a \sum_{j=1}^r (X_{ij} - \bar{X}_{.i})^2 \quad 2.9$$

เทอมซ้ายมือ เรียกว่า ผลบวกกำลังสองทั้งสิ้น (Total sum of squares : Total SS) เทอมแรกทางขวามือ เรียกว่า ผลบวกกำลังสองของทรีตเมนต์ (Treatment sum of squares : SST) และเทอมที่สองทางขวามือ เรียกว่า ผลบวกกำลังสองของความคลาดเคลื่อน (Error sum of squares : SSE) สำหรับเทอมที่เป็น cross product จะหายไปเพราะ $\sum (X_{ij} - \bar{X}_{.i}) = 0$ ผลบวกกำลังสองนี้เขียนใหม่ได้ว่า

$$\text{Total SS} = \text{SST} + \text{SSE}$$

เมื่อ

$$\text{Total SS} = \sum_{i=1}^a \sum_{j=1}^r (x_{ij} - \bar{x}_{..})^2$$

$$\text{SST} = r \sum_{i=1}^a (\bar{x}_{i.} - \bar{x}_{..})^2$$

$$\text{SSE} = \sum_{i=1}^a \sum_{j=1}^r (x_{ij} - \bar{x}_{i.})^2$$

การแยกองศาของควมอิสระ (d.f.)

จากตารางที่ 5 เนื่องจากค่าสังเกตมีจำนวนทั้งหมดเท่ากับ $n = ar$ ดังนั้น Total SS มี d.f. เท่ากับ $n - 1$ แฟคเตอร์ A มีจำนวนทรีตเมนต์เท่ากับ a ดังนั้น SST มี d.f. เท่ากับ $a - 1$ และสุดท้าย จำนวนซ้ำในแต่ละทรีตเมนต์เท่ากับ r ดังนั้น จึงมี d.f. เท่ากับ $r - 1$ ที่จะนำไปประมาณค่าความคลาดเคลื่อนจากการทดลอง และเนื่องจากแฟคเตอร์ A มีจำนวนทรีตเมนต์เท่ากับ a ดังนั้น SSE จึงมี d.f. เท่ากับ $a(r - 1) = ar - a = n - a$ โดยสรุป d.f. สามารถแบ่งแยกตามแหล่งที่มาได้ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ตารางแสดงสรุป d.f. จำแนกตามแหล่งที่มา

แหล่งที่มาของความแปรปรวน	d.f.
ทรีตเมนต์	$a - 1$
ความคลาดเคลื่อน	$n - a$
รวม	$n - 1$

ค่าเฉลี่ยกำลังสองและค่าคาดหวัง

จากผลบวกกำลังสองของแต่ละค่า เมื่อหารด้วยค่า d.f. ของมัน จะได้ค่าเฉลี่ยกำลังสอง (Mean square) และค่านี้คือความแปรปรวน ดังนั้น ผลจากการหารผลบวกกำลังสองแต่ละส่วนจะได้

$$SST / (a - 1) = MST$$

$$SSE / (n - a) = MSE$$

MST คือ ค่าเฉลี่ยกำลังสองของทรีตเมนต์ และ MSE คือ ค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อน MSE นี้ก็คือความแปรปรวน (Pooled variance) หรือ S_p^2 สำหรับค่าคาดหวัง (Expected Value) ของ MST และ MSE คือ

$$E(MST) = \sigma^2 + \sum_{i=1}^a A_i^2 / (a - 1)$$

$$E(MSE) = \sigma^2$$

การทดสอบสมมติฐาน

ภายใต้ $H_0 : A_i = 0$ ตัวสถิติที่ใช้ในการทดสอบคือ

$$F = \frac{SST / (a - 1)}{SSE / (n - a)} = MST / MSE \quad 2.10$$

F มี d.f. = (a - 1), (n - a)

จากค่าคาดหวัง MSE เป็นตัวประมาณค่าไม่เอนเอียงของ σ^2 และภายใต้ $H_0: A_i = 0$ (2.7) MST เป็นตัวประมาณค่าที่ไม่เอนเอียงของ σ^2 เช่นเดียวกัน เพราะ $A_i = 0$ สัดส่วน MST / MSE จะมีค่าเท่ากับ 1 ($\sigma^2 / \sigma^2 = 1$) อย่างไรก็ตาม ถ้า H_0 ไม่เป็นจริง ค่าคาดหวังของ MST จะใหญ่กว่า σ^2 ดังนั้น ภายใต้ $H_a: A_i \neq 0$ ค่าคาดหวังของตัวตั้ง (MST) จะใหญ่กว่าค่าคาดหวังของตัวหาร (MSE) ถ้าค่าใหญ่มาก เราจะปฏิเสธ H_0 ในการทดสอบนี้ ค่าวิกฤตจะอยู่ทางด้านขวามือของการกระจายแบบ F และถ้าให้ระดับนัยสำคัญเท่ากับ α เราจะปฏิเสธสมมติฐานเมื่อ

$$F > F_{\alpha, (a-1), (n-a)}$$

ค่า F คำนวณจาก 2.10 และค่าวิกฤต $F_{\alpha, (a-1), (n-a)}$ เป็นค่าจากการแจกแจง F

ในการคำนวณค่าผลบวกกำลังสอง สูตรที่ใช้ในการคำนวณ ดังนี้

$$\text{Total SS} = \sum_{i=1}^a \sum_{j=1}^r X_{ij}^2 - X_{..}^2/n \quad 2.11$$

$$\text{SST} = \sum_{i=1}^a X_i^2/r - X_{..}^2/n \quad 2.12$$

$$\text{SSE} = \text{Total SS} - \text{SST} \quad 2.13$$

การวิเคราะห์ทางสถิติ สามารถสรุปได้ในตารางที่ 7 และตารางนี้เรียกว่า ตารางการวิเคราะห์ความแปรปรวน หรือ ANOVA Table

ตารางที่ 7 ตารางวิเคราะห์ความแปรปรวนสำหรับข้อมูลที่จำแนกทางเดียว

ที่มาของความแปรปรวน	d.f.	ผลบวกกำลังสอง	ค่าเฉลี่ยกำลังสอง	F
ระหว่างทรีตเมนต์	a - 1	SST	MST	$F = \frac{MST}{MSE}$
ความคลาดเคลื่อน	n - a	SSE	MSE	
รวม	n - 1	Total SS		

การเปรียบเทียบพหุค่าเฉลี่ยประชากร (Multiple Comparisons of The Treatment Population Means)

มีวิธีการทดสอบอยู่หลายวิธีที่เหมาะสม เช่น Tukey test , Dancan test และอื่นๆ แต่ในที่นี้จะใช้วิธีของ Tukey test วิธีนี้ใช้ค่าวิกฤต q ซึ่งหาได้จาก studentized range distribution คล้ายกับการเปิดตาราง F คือ ค่า q ที่ระดับ α ต่างๆ จะขึ้นอยู่กับพารามิเตอร์ (parameters) 2 ตัว คือ ตัวตั้งและตัวหาร พารามิเตอร์ตัวตั้งจะมีค่าเท่ากับ a พารามิเตอร์ตัวหารจะมีค่าเท่ากับ n-a แต่ว่าการใช้วิธีการของ Tukey นี้มีเงื่อนไขว่าขนาดของตัวอย่างต้องเท่ากัน และสูตร 2.14 ใช้ในการประมาณค่าช่วงความเชื่อมั่น $(1 - \alpha)100\%$ ของผลต่างระหว่างค่าเฉลี่ย

$$\mu_k - \mu_m = (\bar{X}_k - \bar{X}_m) \pm q_{1-\alpha} \sqrt{\frac{MSE}{r}} \quad 2.14$$

เมื่อ μ_k, μ_m คือ ค่าเฉลี่ยของประชากร k และ m โดยที่ $k \neq m$

\bar{X}_k, \bar{X}_m คือ ตัวประมาณของ μ_k และ μ_m

$q_{1-\alpha}$ คือ ค่าวิกฤตที่ได้จากตาราง studentized range distribution ที่ระดับความคลาดเคลื่อนเท่ากับ α ตรงกับพารามิเตอร์ตัวตั้งและตัวหารเท่ากับ a และ $n-a$

r คือ ขนาดตัวอย่างในแต่ละทรีตเมนต์

MSE คือ ค่าเฉลี่ยกำลังสองของค่าคลาดเคลื่อนจากตาราง ANOVA

4. วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

จริยา เจริญวัฒนะ (2523) ได้ศึกษาถึง “ความพยายามในการจัดเก็บภาษีเงินได้ การศึกษาเฉพาะกรณีสำหรับประเทศไทย” ในการศึกษานี้ได้ใช้วิธีการศึกษา 2 วิธี คือ วิธีสมการถดถอย (Regression Approach) และวิธีระบบภาษีแทน (Representative Tax System Approach) ซึ่งได้จำลองมาจากวิธีการศึกษาของ Bahi โดยใช้ข้อมูลภาคตัดขวางของจังหวัดต่าง ๆ ของประเทศไทยในปี พ.ศ. 2521 ทั้งนี้ได้ทำการศึกษาโดยแยกศึกษาภาษีเงินได้เป็นรายชนิด คือ ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ภาษีเงินได้นิติบุคคล และภาษีเงินได้รวม และได้ใช้วิธีการศึกษาทั้ง 2 วิธีไปประมาณค่าความสามารถในการเสียภาษีของประชาชนในจังหวัด โดยกำหนดให้อัตราร้อยของภาษีต่อรายได้รวมเป็นฟังก์ชันของตัวแปรอิสระชุดหนึ่ง ซึ่งเป็นตัวแทนของสภาวะทางเศรษฐกิจของจังหวัดนั้น ๆ ได้แก่ รายได้ต่อหัว สัดส่วนรายได้จากการเกษตรต่อรายได้รวม สัดส่วนรายได้จากการธนาคารต่อรายได้รวม และสัดส่วนรายได้จากการพาณิชย์ต่อรายได้รวม จากผลการศึกษาพบว่า สัดส่วนของรายได้ภาคการเกษตรต่อรายได้รวมกับอัตราร้อยภาษีต่อรายได้มีค่าเป็นลบ ซึ่งหมายความว่าจังหวัดที่มีรายได้จากการเกษตรเป็นสัดส่วนที่มากจะมีความสามารถในการเสียภาษีได้น้อย สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างรายได้จากการพาณิชย์กรรมต่อรายได้รวมกับอัตราร้อยภาษีต่อรายได้มีค่าเป็นลบเช่นกัน ซึ่งก็หมายความว่า การพาณิชย์ที่เติบโตขึ้นไม่ได้ช่วยให้ความสามารถในการเสียภาษีของประชาชนเพิ่มขึ้น ที่เป็นเช่นนั้นเพราะสภาพความเป็นจริงของการเก็บภาษีในประเทศไทยในช่วงที่ทำการศึกษา ภาษีที่เก็บได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ ภาษียาสูบประเภทเงินเดือนค่าจ้าง ซึ่งเป็นประเภทภาษีหัก ณ ที่จ่าย ส่วนภาษีเงินได้ที่เก็บจากรายได้จากการประกอบการค้า นั้น เก็บได้ในจำนวนไม่มาก จึงทำให้

ความสัมพันธ์ดังกล่าวมีค่าเป็นลบ ต่อจากนั้นจึงนำค่าความสามารถในการเสียภาษีไปคำนวณค่าดัชนีในการวัดความพยายามในการจัดเก็บภาษีของจังหวัด โดยใช้อัตราส่วนของอัตราส่วนภาษีต่อรายได้ที่เก็บจริงกับอัตราส่วนภาษีที่คาดว่าจะเก็บได้ พบว่าจังหวัดต่าง ๆ มีระดับความสามารถในการเสียภาษีไม่เท่ากัน แล้วระดับความพยายามในการจัดเก็บภาษีก็ไม่เท่าเทียมกันด้วย โดยได้แบ่งกลุ่มจังหวัดต่าง ๆ ออกตามลักษณะของความสามารถในการเสียภาษีและความพยายามทางด้านภาษี ได้แก่ จังหวัดที่มีความสามารถในการเสียภาษีอยู่ในระดับขั้นของการพัฒนาเศรษฐกิจ เช่น กรุงเทพมหานคร นนทบุรี สมุทรปราการ ฯ เป็นจังหวัดที่มีความสามารถในการเสียภาษีอยู่ในระดับค่อนข้างสูง ส่วนจังหวัดที่มีระดับขั้นของการพัฒนาเศรษฐกิจต่ำก็จะมีความสามารถในการเสียภาษีอยู่ในอันดับที่ต่ำด้วย เช่น แม่ฮ่องสอน สกลนคร ฯ

นุชรี ปลั่งเปลื้อง (2534) ศึกษาเรื่อง “ประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษีเงินได้ในประเทศไทย” โดยศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิภาพของหน่วยจัดเก็บ 9 เขตโดยพิจารณาจากฐานภาษีและมาตรการทางภาษี ทั้งนี้ได้ทำการวิเคราะห์จากดัชนีบ่งชี้ประสิทธิภาพในการจัดเก็บประกอบไปด้วย ผลการจัดเก็บภาษีต่อเจ้าหน้าที่ 1 คน ผลการจัดเก็บภาษีต่อรายจ่ายที่ใช้ในการจัดเก็บและผลการจัดเก็บภาษีต่อฐานภาษีหรืออัตราส่วนภาษีต่อรายได้ นอกจากนี้ยังได้วิเคราะห์ประสิทธิภาพของนโยบายภาษีอากรซึ่งวัดจากค่าความยืดหยุ่นของภาษีเงินได้แต่ละประเภท จากการศึกษาพบว่า ร้อยละของการเปลี่ยนแปลงของรายได้ซึ่งใช้เป็นฐานภาษีนั้นเพิ่มขึ้นมากกว่าร้อยละของการเปลี่ยนแปลงในรายรับจากการจัดเก็บของเจ้าหน้าที่ได้เพิ่มสูงขึ้น นอกจากนี้ยังพบว่าภาษีเงินได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัดเจน เมื่อมีการใช้มาตรการทางภาษี กล่าวคือ ถ้ามีการเปลี่ยนแปลงอัตราภาษีใหม่จะมีผลทำให้รายรับจากการจัดเก็บภาษีเงินได้เพิ่มขึ้น ในขณะที่ถ้ามีการเปลี่ยนแปลงช่วงเงินได้ที่ใช้ในการคำนวณภาษีจะมีผลทำให้รายรับจากการจัดเก็บภาษีเงินได้ลดลง

ศิริไล ชยางกูร (2538) ศึกษาเรื่อง "ภาษีเงินได้ที่มีผลต่อรายได้ของรัฐบาล" โดยได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ส่วน คือ การศึกษาในลำดับแรกเป็นการศึกษาทางด้านโครงสร้างภาษีอากรของรัฐบาล ระหว่างปี พ.ศ. 2525-2536 เพื่อดูพฤติกรรมการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของภาษีอากรในลักษณะต่าง ๆ อาทิเช่น การพึ่งพาของรัฐบาลที่มีต่อภาษีอากรและพฤติกรรมความพยายามของรัฐในอันที่จะทำให้ภาษีอากรที่จัดเก็บเป็นรายได้ของรัฐมีผลทางศักยภาพอย่างไร ส่วนการศึกษาลำดับที่สองเป็นการศึกษาเรื่องของโครงสร้างภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาเปรียบเทียบระหว่างปี 2533 และปี 2535 ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาเฉพาะประชากรในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาในเรื่องโครงสร้างภาษีอากร พบว่า ดัชนีความพยายามระหว่างปี 2525-2536 มีแนวโน้มสูงขึ้นมาโดยตลอด แต่ถ้าจำแนกออกเป็นภาษีอากรประเภทต่าง ๆ พบว่าดัชนีความพยายามที่คำนวณจากภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นบ้างและลดลงบ้าง ในขณะที่ดัชนีความพยายามที่คำนวณจากภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษีธุรกิจเฉพาะ และคำนวณจากภาษีศุลกากรมีค่าในการคำนวณที่สูงขึ้นตลอดระยะเวลาที่ทำการศึกษา และมีค่าในการคำนวณที่สูงกว่าดัชนีความพยายามที่คำนวณจากภาษีประเภทอื่น ส่วนค่าในการคำนวณดัชนีความพยายามที่คำนวณจากภาษีเงินได้นิติบุคคลมีแนวโน้มสูงขึ้นไปแต่ไม่มากนัก ส่วนผลการศึกษาดัชนีการพึ่งพา พบว่าพฤติกรรมการพึ่งพารายได้ของรัฐบาลจากการจัดเก็บภาษีประเภทต่าง ๆ นั้น การพึ่งพาภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาเป็นสัดส่วนที่ลดลง ในขณะที่การพึ่งพาภาษีเงินได้นิติบุคคลมีแนวโน้มเป็นสัดส่วนที่สูงขึ้น สำหรับการพึ่งพาภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษีธุรกิจเฉพาะ และภาษีศุลกากรมีแนวโน้มเป็นสัดส่วนที่ลดลง สำหรับการศึกษาคโครงสร้างภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในเขตกรุงเทพมหานคร ในปี 2533 และปี 2535 พบว่าทั้ง 2 ปี จำนวนผู้เสียภาษีส่วนใหญ่เป็นผู้มีเงินได้ต่ำ ส่วนผลการศึกษาการปรับโครงสร้างภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาเปรียบเทียบระหว่างปี 2533 และปี 2535 พบว่า

1. การปรับอัตราภาษีมีผลทำให้ผู้ที่ได้รับประโยชน์จากการปรับอัตราภาษีนั้นไปตกอยู่กับผู้มีเงินได้สูงมากกว่าผู้มีเงินได้ต่ำ
2. การปรับค่าลดหย่อนและค่าใช้จ่ายให้สูงขึ้นมีผลทำให้ผู้ที่ได้รับประโยชน์ตกอยู่กับผู้มีเงินได้ต่ำมากกว่าผู้มีเงินได้สูง กล่าวคือ การปรับโครงสร้างภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีผลทำให้จำนวนภาษีอากรที่รัฐบาลเก็บจากภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีจำนวนลดลง แต่การลดลงไม่มากนัก

สุรรัฐ เนียมกลาง (2540) ศึกษาค่าดัชนีความพยายามของการจัดเก็บภาษีประเภทต่าง ๆ ในจังหวัดต่าง ๆ รวม 4 ประเภทภาษี คือ 1) ภาษีท้องถิ่น 2) ภาษีเงินได้ ได้แก่ ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา และภาษีเงินได้นิติบุคคล 3) ภาษีอากรจากการพาณิชย์ ได้แก่ ภาษีการค้า ภาษีธุรกิจเฉพาะ อากรแสตมป์ และอื่น ๆ 4) ภาษีอากรรวมโดยใช้ ข้อมูลภาคตัดขวางปี พ.ศ. 2537 เป็นรายจังหวัดรวม 75 จังหวัด ยกเว้นกรุงเทพมหานคร แนวทางการศึกษาได้ทำการประมาณค่าความสามารถในการเสียภาษีของจังหวัดต่าง ๆ ด้วยวิธีสมการถดถอย 4 สมการ การกำหนดตัวแปรอิสระที่เป็นปัจจัยทางเศรษฐกิจของสมการแต่ละประเภทภาษีจะกำหนดแตกต่างกันตามฐานภาษีแต่ละประเภทแล้วประมาณค่าความสามารถของภาษีแต่ละประเภทจากสมการทั้ง 4 เพื่อนำไปคำนวณหาค่าดัชนีความพยายามจัดเก็บภาษี ผลการศึกษาปรากฏว่า ในการประมาณค่าความสามารถในการจัดเก็บภาษี ตัวแปรที่มีนัยสำคัญทางสถิติต่อภาษีรวมมีเพียงสัดส่วนรายได้จากภาคการธนาคารและรายได้เฉลี่ยรายบุคคล และตัวแปรที่มีนัยสำคัญในการกำหนดอัตราภาษีท้องถิ่น ได้แก่ สัดส่วนรายได้จากภาคเกษตรกรรมและสัดส่วนรายได้จากภาคการธนาคาร กรณีอัตราส่วนภาษีเงินได้พบว่าสัดส่วนรายได้ภาคการธนาคาร สัดส่วนรายได้จากภาคอุตสาหกรรม และรายได้ต่อหัวมีนัยสำคัญในการกำหนดภาษีเงินได้และกรณีอัตราส่วนภาษีพาณิชย์พบว่าตัวแปรที่มีนัยสำคัญในการกำหนดอัตราภาษีพาณิชย์ ได้แก่ สัดส่วนรายได้จากภาคธนาคาร สัดส่วนรายได้จากภาคบริการ และรายได้ต่อหัวของบุคคล ผลการศึกษาค่าดัชนีความพยายามในการจัดเก็บภาษีอากร ได้เรียงลำดับจากจังหวัดที่มีความพยายามสูงสุด คือ ค่าดัชนี > 1 มากที่สุดไปถึงจังหวัดที่มีความพยายามต่ำที่สุด คือ ค่าดัชนี < 1 มากที่สุด แล้วจัดกลุ่มจังหวัดในแต่ละประเภทภาษีเป็น 4 กลุ่ม คือ 1. จังหวัดที่มีความสามารถสูงและความพยายามสูง 2. จังหวัดที่มีความสามารถสูงแต่ความพยายามต่ำ 3. จังหวัดที่มีความสามารถต่ำแต่ความพยายามสูง และ 4. จังหวัดที่มีความสามารถต่ำและความพยายามต่ำ ผลปรากฏว่าในประเภทภาษีรวม มีจังหวัดในกลุ่มที่ 1 จำนวน 9 จังหวัด เป็นจังหวัดใหญ่เกือบทั้งหมดกลุ่มที่ 2 มีมากที่สุดจำนวน 27 จังหวัด กลุ่มที่ 3 มี 21 จังหวัด และในกลุ่มที่ 4 มี 18 จังหวัด

บทที่ 3

การจัดเก็บภาษีอากรของประเทศไทย

การจัดเก็บภาษีอากรในสมัยกรุงสุโขทัย (พ.ศ. 1763 - พ.ศ. 1893)

ในรัชสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ราชอาณาจักรสุโขทัยมีความเจริญรุ่งเรืองมาก เพราะพระองค์เป็นทั้งนักรบและนักปราชญ์ ทรงปกครองประเทศชาติได้เป็นปึกแผ่นและมีการขยายการค้าไปทั่วราชอาณาจักรและไปถึงต่างประเทศ จากความเจริญรุ่งเรืองและมีการประกอบการค้าทั้งในและนอกราชอาณาจักรในยุคสมัยราชอาณาจักรสุโขทัยดังที่กล่าวมาข้างต้นปรากฏในศิลาจารึกซึ่งแสดงหลักฐานว่า มีการจัดเก็บภาษีอากรมาตั้งแต่ก่อนยุคพ่อขุนรามคำแหง คือ ข้อความตอนหนึ่งที่ว่า

เมื่อชั่วพ่อขุนรามคำแหง
ในน้ำมีปลาในนามีข้าว
เพื่อนจองวัวไปค้า
ใครจักค้าช้างค้า

เมืองสุโขทัยนี้ดี
เจ้าเมืองบ่เอาจังกอบในไพร่ลู่ทาง
ชีม้าไปขาย
ใครจักค้าม้าค้า

จากข้อความที่ว่าแต่เดิมมีการจัดเก็บจังกอบ จังกอบ หรือจกอบนี้ มีความหมายเดียวกันคือเป็นภาษีชนิดหนึ่งที่เก็บจากผู้นำสัตว์และสิ่งของสินค้าไปเพื่อขายในที่ต่างๆ หรือหมายถึงภาษีที่เก็บจากสัตว์และสิ่งของที่นำเข้ามาจำหน่าย โดยวิธีเก็บจังกอบในสมัยนั้นจะเก็บในอัตรา 10 ซัก 1 และการเก็บนั้นมิได้เก็บเป็นตัวเงินเสมอไป คือเก็บเป็นสิ่งของแทนตัวเงินก็ได้แล้วแต่จะเก็บอย่างไรก็ได้สะดวก เพราะในสมัยนั้นวัตถุที่ใช้แทนเงินตรายังไม่สมบูรณ์ ในการจัดเก็บจังกอบ รัฐบาลจะตั้งสถานที่คอยดักเก็บในสถานที่ที่สะดวก เช่นถ้าเป็นทางบก ก็จะไปตั้งที่ปากทางหรือทางที่จะเข้าเมือง ถ้าเป็นทางน้ำ ก็จะไปตั้งใกล้ท่าแม่น้ำหรือเป็นทางร่วมสายน้ำ โดยสถานที่เก็บจังกอบ เรียกว่า “ขนอน” ทั้งนี้ขนอนจะเป็นที่คอยเก็บจังกอบสินค้าทั่วไป ไม่เฉพาะเพียงการนำเข้าและขนออกนอกราชอาณาจักรเท่านั้น เพราะมีทั้งขนอนบก ขนอนน้ำ ขนอนขึ้นนอก ขนอนขึ้นใน และ ขนอนตลาด เป็นต้น

การจัดเก็บจังกอบเกิดขึ้นตั้งแต่สมัยก่อนยุคสุโขทัย แต่ได้ยกเว้นไม่เก็บจังกอบจากราษฎรเลยในสมัยพ่อขุนรามคำแหง ในภายหลังจากสมัยพ่อขุนรามคำแหงไม่มีหลักฐานว่า ในยุคสุโขทัยได้มีการจัดเก็บจังกอบจากราษฎรอีกหรือไม่

การจัดเก็บภาษีอากรในสมัยกรุงศรีอยุธยา (พ.ศ. 1893 - พ.ศ. 2310)

ในสมัยกรุงศรีอยุธยาได้มีการจารึกในประวัติศาสตร์ว่า เป็นยุคที่มีการจัดเก็บภาษีอากรรุ่งเรืองมาก การก่อตั้งกรุงศรีอยุธยาเริ่มขึ้นในปี พ.ศ. 1893 พระเจ้าอู่ทอง ได้สร้างพระนครขึ้นที่ริมหนองโสน แล้วทำการราชาภิเษกทรงพระนามว่า สมเด็จพระรามาธิบดี ชื่อนานนามราชธานีว่า **กรุงเทพมหานครศรีอยุธยา** ในช่วงตลอดอายุกรุงศรีอยุธยา เป็นเวลา 417 ปี บ้านเมืองมีทั้งความเจริญและความเสื่อม ในสมัยที่บ้านเมืองเจริญรุ่งเรืองมาก คือ สมัยสมเด็จพระรามาธิบดี สมเด็จพระนเรศวรมหาราช สมเด็จพระนารายณ์มหาราช และสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ

การจัดเก็บภาษีอากรในสมัยกรุงศรีอยุธยา หรือที่เรียกกันในสมัยนั้นว่า **ส่วยสาอากร** ได้มีการแบ่งการจัดเก็บออกเป็น 4 ประเภท คือ จังกอบ อากร ส่วย และฤชา โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. **จังกอบ หรือ จังกอบ** เป็นภาษีที่เรียกเก็บจากการชักส่วนสินค้า ที่นำเข้ามาจำหน่ายตามที่ได้อธิบายข้างต้น

2. **อากร** หมายถึง ส่วนที่เก็บจากผลประโยชน์ที่ราษฎรทำมาหาได้ในการประกอบกิจการต่าง ๆ เช่น ทำนา ทำไร่ ทำสวน ฯลฯ หรือการได้รับสิทธิจากรัฐบาลไปกระทำการ เช่น ต้มกลั่นสุรา เก็บของในป่า จับปลาในน้ำ ฯลฯ เช่น อากรค่านา อากรสวน อากรสุรา อากรค่าน้ำ เป็นต้น การเก็บอากรอาจจัดเก็บเป็นตัวเงินหรือเป็นสิ่งของ ถือเป็นภาษีที่จัดเก็บตามหลักผลประโยชน์ที่ได้รับจากรัฐไม่ทางตรงก็ทางอ้อม

3. **ส่วย** ความหมายของส่วย สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพได้ทรงสันนิษฐานว่า คำว่า **ส่วย**

- สิ่งของที่รัฐบาลเรียกร้องเอาจากเมืองที่อยู่ภายใต้ปกครอง หรืออยู่ในความคุ้มครองเป็นค่าตอบแทนการปกครองหรือคุ้มครอง ส่วยตามความหมายนี้จึงมีลักษณะเป็นเครื่องราชบรรณาการ

- เงินช่วยราชการตามที่กำหนดเรียกเก็บจากราษฎรชายที่มีได้รับราชการทหารเป็นรายบุคคล เนื่องจากสังคมไทยแต่ดั้งเดิม มีระบบเกณฑ์แรงงานจากราษฎร โดยรัฐไม่ต้องจ่ายค่าจ้าง แต่จะให้ความคุ้มครองทางกฎหมายเป็นการตอบแทน ทั้งนี้เดิมราษฎรที่ถูกเกณฑ์แรงงานจะมาประจำการเป็นเวลาปีละ 6 เดือน โดยผู้ที่ไม่มารับราชการเมื่อถึงเวรของตน จะต้องเสียส่วยเรียกว่า ส่วยแทนแรง เพื่อที่ราชการจะได้จ้างคนมาทำงานแทน ส่วยแทนแรง ส่วยแทนแรงนี้ได้ถูกเปลี่ยนชื่อเป็นเงินรัชชูปการในระยะต่อมา (รัชกาลที่ 6)

- เงินที่ทางราชการกำหนดให้ราษฎรร่วมรับภาระในการกระทำบางอย่าง เช่น เกณฑ์ให้ช่วยสร้างป้อมปราการ เป็นต้น

- ทรัพย์สินมรดกของผู้มรณภาพซึ่งต้องถูกริบเป็นของหลวง อันเนื่องมาจากเกินกำลังของทายาทที่จะเอาไว้ใช้สอย เป็นต้น

4. **ฤชา** คือ ค่าธรรมเนียมที่ทางราชการเรียกเก็บจากราษฎรซึ่งได้รับประโยชน์จากรัฐ เป็นการเฉพาะตัว เช่น ผู้ใดจะขอโฉนดตราสาร เพื่อมิให้ผู้อื่นบุกรุกแย่งชิงที่เรือกสวนไร่นา จำต้องเสียฤชาแก่รัฐ เป็นต้น ฤชาที่สำคัญได้แก่ ค่าธรรมเนียม และค่าปรับทางการศาล เมื่อพิจารณาตามลักษณะการจัดเก็บภาษีอากรข้างต้น จะเห็นว่ามีการจัดเก็บภาษีทั้งในรูปของการบังคับจัดเก็บจะได้รับประโยชน์ในทางอ้อม คือ กรณีจังกอบและส่วย ส่วนอีกกรณีหนึ่งคือในรูปที่ผู้ถูกจัดเก็บจะได้รับผลประโยชน์จากรัฐโดยตรง คือ อากรและฤชาในขณะเดียวกัน เมื่อมีการศึกษาค้นคว้าถึงวิวัฒนาการในด้านการบริหารงานจัดเก็บในสมัยกรุงศรีอยุธยา จะพบว่าในรัชสมัยของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ เป็นช่วงเวลาที่มีการปฏิรูประบบการปกครองแผ่นดินครั้งใหญ่ ทั้งในด้านการวางระเบียบทางการคลัง การส่วยสาอากร ฯลฯ โดยพระองค์ได้ทรงแบ่งการบริหารการปกครองออกเป็น 4 ส่วน เรียกว่า จตุสดมภ์ โดยแต่ละส่วนมีหน้าที่ดังนี้

- **เวียง** เรียกว่า **นครบาล** มีหน้าที่ราชการปกครองท้องที่ และดูแลทุกข์สุขของราษฎรพลเมือง
- **วัง** เรียกว่า **ธรรมธิกรณ์** มีหน้าที่ว่าราชการศาลหลวง และว่าราชการอรรถคดีในพระราชสำนัก
- **คลัง** เรียกว่า **โกษาธิบดี** มีหน้าที่ราชการจัดการพระราชทรัพย์ เก็บส่วยสาอากรซึ่งเป็นผลประโยชน์แผ่นดิน
- **นา** เรียกว่า **เกษตราธิบดี** มีหน้าที่ปฏิบัติราชการเกี่ยวกับ เรื่องนาและสวน การเพาะปลูกพืชพันธุ์ธัญญาหาร

ทั้งนี้โดยรูปแบบการบริหารงานฯ ของพระองค์ข้างต้น ได้ถูกใช้เป็นแบบอย่างรูปแบบการปกครองต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

การจัดเก็บภาษีอากรในสมัยกรุงธนบุรี (พ.ศ. 2311 - พ.ศ. 2324) และสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น (รัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3 ระหว่าง พ.ศ. 2325 - พ.ศ. 2394)

การจัดเก็บส่วยสาอากรทั้ง 4 ประเภท ในสมัยกรุงศรีอยุธยา ได้ถูกกำหนดเป็นรูปแบบการจัดเก็บต่อเนื่องมาจนถึงสมัยพระเจ้ากรุงธนบุรี และตอนต้นรัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 2 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ จนถึงในสมัยรัชกาลที่ 3 พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เกิดกบฏเจ้าอนุวงศ์เวียงจันทน์ รัฐบาลมีความจำเป็นที่ต้องการใช้เงินในราชการมากกว่าแต่ก่อนพระองค์จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มีการปรับปรุงการจัดเก็บภาษีเป็นผลให้เกิดการจัดเก็บภาษีขึ้นใหม่ 38 ประเภท ทั้งนี้โดยเป็นภาษีที่เก็บจากการพนัน และจากผลผลิตประเภทต่าง ๆ จำแนกได้ดังนี้

- บ่อนเบี้ย หวย ก.ข. ภาษีเบ็ดเสร็จ (เก็บของลงสำเภา)
- ภาษีของต้องห้ามหกอย่าง (อากรรังนก, ไม้กฤษณา, นอแรด, งาช้าง, ไม้จันทร์, ไม้หอม)
- ภาษีพริกไทย (เก็บจากชาวไร่ที่ปลูกพริกไทย)
- ภาษีไม้แดง (เก็บจากผู้ซื้อลงสำเภา) - ภาษีไม้แดง (เก็บจากผู้ขาย)
- ภาษีฝาง - ภาษีเกลือ - ภาษีน้ำมันมะพร้าว
- ภาษีน้ำมันต่าง ๆ - ภาษีกระทะ - ภาษีต้นยาง
- ภาษีได้ชัน - ภาษีพิน - ภาษีจาก
- ภาษีกระแจะ - ภาษีไม้ไผ่ป่า - ภาษีไม้รวก
- ภาษีไม้สีสุก - ภาษีไม้ค้ำพลู - ภาษีไม้ต่อเรือ
- ภาษีไม้ซุง - ภาษีฝ้าย - ภาษียาสูบ
- ภาษีปอ - ภาษีคราม - ภาษีเนื้อแห้ง
- ภาษีปลาแห้ง - ภาษีเยื่อเคย - ภาษีน้ำตาลทราย
- ภาษีน้ำตาลหม้อ - ภาษีน้ำตาลอ้อย - ภาษีส้ารวจ
- ภาษีเตาตาล - ภาษีปูน - ภาษีเกวียน โคต่าง
- เรือจ้างทางโยง - ภาษีเงินอับ ไฟ เทียนไขเนื้อ และขนมต่างๆ

และในสมัยรัชกาลที่ 3 นี้ พระองค์ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ยกเลิกอากรซึ่งเคยมีมาแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยา 2 ชนิดคือ อากรรักษาเกาะ และอากรค่าน้ำ

นอกจากการกำหนดให้มีการปรับปรุงการจัดเก็บภาษี โดยการเพิ่มประเภทภาษีอากรที่จัดเก็บ 38 ประเภทข้างต้น พระองค์ยังได้กำหนดให้มีการปรับปรุงรูปแบบการจัดเก็บโดยการนำระบบเจ้าภาษีนายอากรมาใช้กล่าวคือ ให้มีการจัดเก็บภาษีเป็นการผูกขาดโดยเอกชน ทั้งนี้เอกชน

ผู้ใดประสงค์จะรับเหมาผูกขาดการจัดเก็บภาษีประเภทใด ก็จะมาพร้อมประมูล ผู้ให้ราคาสูงสุดจะเป็นผู้ผูกขาดจัดเก็บ ซึ่งจะเรียกว่า “เจ้าภาษีนายอากร” รัฐบาลจะมอบอำนาจสิทธิขาดในการจัดเก็บภาษีอากรชนิดนั้นให้ไปดำเนินการ เมื่อถึงเวลากำหนด ผู้ประมูลจะต้องนำเงินภาษีอากรที่จัดเก็บมาส่งให้ครบจำนวนตามที่ประมูลไว้

ดังนั้น คำว่า “ภาษี” จึงเข้าใจว่าคงเกิดขึ้น ในรัชกาลที่ 3 นี้เอง โดยคาดคะเนกันว่า น่าจะมาจาก คำในภาษาแต่จิวว่า บู้ซี อันหมายถึง สำนักเจ้าพนักงาน ทำการเก็บผลประโยชน์แผ่นดินซึ่งตั้งขึ้นจากระบบเจ้าภาษีนายอากรนี้เอง คำว่าภาษีนี้นี้ จะใช้กับอากรที่เกิดขึ้นใหม่ในสมัยรัชกาลที่ 3 เพื่อให้ฟังดู แตกต่างจากอากรเก่าที่เคยจัดเก็บมาแต่โบราณ ดังที่ปรากฏในหนังสือพระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงอธิบายว่า “...เกิดอากรขึ้นใหม่ ๆ ได้เงินใช้ในราชการแผ่นดิน ดีกว่ากำไรค้าสำเภา อากรเหล่านั้นให้เรียกว่า ภาษี เพราะเป็นของที่เกิดขึ้นใหม่เหมือนหนึ่งเป็นกำไร ซึ่งพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระราชประสงค์จะให้เห็นว่าเงินเก่าเท่าใด เกิดขึ้นในรัชกาลของท่านเท่าใด... การบังคับบัญชาอากรเก่าใหม่เหล่านี้ จึงได้แยกออกเป็นสองแผนก อากรเก่าอยู่ในพระคลังมหาสมบัติ อากรใหม่ซึ่งเรียกว่า ภาษี อยู่ในกรมพระคลังสินค้า คงเรียกชื่อว่าอากรอยู่ แต่หวยจีนก.ข. ซึ่งเป็นของเกิดใหม่แต่คล้ายกับอากรบ่อนเบี้ยของเดิม จึงคงเรียกว่าอากร แต่ก็คงยกมาไว้ในพวกภาษีเหมือนกัน”

การจัดเก็บภาษีอากรในสมัยรัชกาลที่ 4-6 (พ.ศ. 2394 - พ.ศ. 2468)

ในสมัยรัชกาลที่ 4 มีชาวต่างประเทศเข้ามาติดต่อกับค้าขายกับประเทศไทยมากขึ้น โดยเฉพาะประเทศอังกฤษ ได้ส่งเซอร์จอห์น เบาริง เจ้าเมืองฮ่องกง เป็นราชทูตเชิญพระราชสาส์นเข้ามาขอทำหนังสือสัญญาทางพระราชไมตรีในปีพ.ศ. 2397 ทั้งนี้โดยมีข้อความของสนธิสัญญาทางด้านภาษีที่สำคัญประการหนึ่งคือ ให้มีการยกเลิกภาษีเบิกร่องหรือภาษีปากเรือที่เก็บตามสัญญา ฉบับปี พ.ศ. 2369 โดยให้เก็บภาษีขาเข้าแทน และให้เก็บในอัตราเพียงร้อยละ 3 ของสินค้าเท่านั้น ผลของสัญญาฉบับนี้ได้ทำให้ไทยเป็นฝ่ายเสียเปรียบ ที่ต้องเลิกเก็บค่าธรรมเนียมสินค้าขาเข้าขาออกอย่างแต่ก่อน ซึ่งในขณะนั้นรัฐบาลไทยจำเป็นต้องยอมทำสนธิสัญญาในลักษณะเดียวกันกับประเทศในแถบยุโรปอีกหลายประเทศ เพราะขณะนั้นประเทศในแถบยุโรปมีแสนยานุภาพด้านกองทัพมาก และได้เข้ามามีอำนาจในเอเชียตะวันออก ดังนั้น เพื่อให้เป็นการคงรักษาเอกราชไว้ รัฐบาลจึงจำเป็นต้องทำสนธิสัญญาดังกล่าว รวมทั้งรัฐบาลไทยต้องยอมให้นานาประเทศมีการซื้อขายสินค้ากับราษฎรได้อย่างเสรี ทั้งนี้โดยให้เสียภาษีตามพิกัดอัตราที่กำหนดไว้

ในสนธิสัญญา ทำให้ผลประโยชน์รายได้ภาษีของรัฐบาลตกต่ำลงเป็นอย่างมาก รัฐบาลในขณะนั้น จึงขาดแคลนเงินทุนเพื่อนำมาทำนุบำรุงให้ทันกับความเจริญของบ้านเมือง จึงได้กำหนดให้มีการจัดเก็บภาษีประเภทใหม่ขึ้นอีก 14 ประเภท รวมทั้งได้นำภาษีเดิมที่เลิกจัดเก็บมาใช้ในการจัดเก็บใหม่ ดังนี้

กำหนดให้มีการจัดเก็บภาษีที่ดั่งขึ้นใหม่ มี 14 ประเภท คือ

- ภาษีฝิ่น - ภาษีสุกร - ภาษีปลาสด - ภาษีปลาทุ
- ภาษีใหม่ - ภาษีซี่ผึ้ง - ภาษีผ้า - ภาษีถั่ง
- ภาษีหม้อหวด - ภาษีเตาหล่อ - ภาษีมาดเรือไกลน
- อากรพั้น - อากรมหรสพ - ภาษีแจว พาย ไกลน

นำภาษีอากรที่ยกเลิกในรัชกาลที่ 3 กลับมาใช้ใหม่ 2 ประเภท คือ

- อากรค่าน้ำ - อากรรักษาเกาะ

เมื่อพิจารณาถึงลักษณะของภาษีที่จัดเก็บใหม่ 14 ประเภทข้างต้นมีข้อสังเกตคือ แต่เดิมภาษีที่จัดเก็บในรัชกาลที่ 3 จำนวน 38 ประเภท จำแนกได้ว่าเป็นการจัดเก็บจากการพนัน และผลผลิตประเภทต่าง ๆ แต่ใน 14 ประเภทข้างต้น นอกจากมีการจัดเก็บจากผลผลิตต่าง ๆ มากขึ้น เพื่อมุ่งหวังทางด้านรายได้ให้มากขึ้นแล้ว ยังมีการจัดเก็บภาษีเพื่อวัตถุประสงค์อื่น ๆ เช่น ภาษีฝิ่น ภาษีปลาสด ภาษีปลาทุ และอากรมหรสพ รวมถึงการนำภาษีอากรที่ยกเลิกการจัดเก็บไปแล้ว เช่น อากรค่าน้ำ และอากรรักษาเกาะมาใช้ในการจัดเก็บ ทั้งนี้ โดยมีรายละเอียดวัตถุประสงค์ในการจัดเก็บภาษีในแต่ละลักษณะดังนี้

- **ภาษีฝิ่น** จัดเก็บโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการจำกัดและควบคุมการดูดฝิ่นของประชาชน โดยแต่เดิมคนไทยถือว่าฝิ่นเป็นยารักษาโรคชนิดหนึ่ง ต่อมากลายเป็นสิ่งเสพติดที่นิยมทั่วไปในสมัยรัชกาลที่ 1-3 รัฐบาลถือว่า ฝิ่นเป็นสินค้าต้องห้ามโดยทางการได้ออกกฎหมายห้ามซื้อขาย แต่ได้มีการลักลอบซื้อขายสูบฝิ่นกันอย่างมากมาย ในสมัยรัชกาลที่ 4 รัฐบาลจึงตั้งให้มีการเก็บภาษีฝิ่น ทั้งนี้ภาษีฝิ่นที่จัดเก็บในครั้งนั้น จัดเก็บในลักษณะภาษีผูกขาดโดยให้ผูกขาดเป็นรายเมืองเหมือนอากรสุรา ต่อมาได้มีการยกเลิกการเสพและค้าฝิ่นโดยเด็ดขาดในปี พ.ศ. 2502

- **ภาษีปลาหูด ปลาหู** จัดเก็บจากผู้ที่ได้รับประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ โดยเป็นภาษีที่เกิดจากการประมงของภาคเอกชน และได้รับสิทธิผูกขาดจากรัฐบาล ต่อมาได้มีการยกเลิกในปี พ.ศ. 2470

- **อากรมหรสพ** อากรประเภทนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อจัดเก็บรายได้จากผู้จัดมหรสพ ซึ่งมีรายได้ดีมากในสมัยนั้น อากรชนิดนี้เริ่มมีการจัดเก็บมาตั้งแต่สมัยพระนารายณ์มหาราช ซึ่งเก็บจากการละเล่นต่าง ๆ และได้นำมาจัดเก็บใหม่ในสมัยรัชกาลที่ 4 โดยอากรมหรสพเป็นอากรผูกขาด นายอากรจะประมูลขอรับผูกขาดจัดแสดงและนำส่งรายได้ให้กับรัฐ

- **อากรค่าน้ำและอากรรักษาเกาะ** ในสมัยรัชกาลที่ 4 ได้มีการนำการจัดเก็บอากรค่าน้ำ และอากรรักษาเกาะมาใช้ในการจัดเก็บอีกครั้งหนึ่ง ทั้งนี้เนื่องจากผลของการยกเลิกการจัดเก็บในสมัยรัชกาลที่ 3 ก่อให้เกิดผลกระทบที่สำคัญ คือ มีประชาชนพากันมาจับปลามากขึ้น ทำให้เป็นการทำลายพันธุ์ปลา และรัฐบาลต้องสูญเสียรายได้อันพึงได้จึงได้มีการนำกลับมาจัดเก็บอีกครั้ง สำหรับรายละเอียดการจัดเก็บอากรทั้ง 2 ประเภท มีดังนี้

- **อากรค่าน้ำ** เป็นการเรียกเก็บอากรจากการจับปลาในแม่น้ำลำคลอง หนองบึง ทะเล อากรค่าน้ำ มีทั้งน้ำจืดและน้ำเค็ม สำหรับกรณีอากรค่าน้ำเค็ม เป็นอากรผูกขาด รัฐบาลจะออกกฎหมายกำหนดอัตราอากรไว้เป็นมาตรฐานตามชนิดของเครื่องมือที่ทำมาหากิน

- **อากรรักษาเกาะ** เป็นการเก็บจากผู้หาไขจระเม็ด (ไขฟองเต่าตนุ) บนเกาะในฝั่งทะเลตะวันออก โดยอากรชนิดนี้เป็นอากรผูกขาด ผู้ใดสามารถให้เงินประมูลสูงสุดแก่รัฐ ก็จะได้รับเป็นนายอากรดูแลผลประโยชน์ของเกาะที่รับผูกขาด การจัดเก็บอากรชนิดนี้มีผลต่อทรัพยากรธรรมชาติ ผลจากการยกเลิกในรัชกาลที่ 3 ทำให้เต่าตนุแถบชายฝั่งทะเลถูกจับไปมากจนเกือบสูญพันธุ์ ในสมัยรัชกาลที่ 4 จึงได้นำกลับมาจัดเก็บใหม่ อย่างไรก็ตาม ในแง่ของการบริหารการจัดเก็บ ในขณะนั้นมีการจัดเก็บที่ค่อนข้างกระจัดกระจาย มิได้อยู่ในหน้าที่การจัดเก็บของหน่วยงานที่มีการจัดเก็บภาษีอากรโดยตรง เช่น กรมพระคลังมหาสมบัติ จัดเก็บภาษีน้ำมัน มะพร้าว ภาษีเสา อากรบ่อนเบี้ย อากรสวนนอกและอากรสวนใน ฯลฯ กรมพระกลาโหม จัดเก็บอากรสุรากองเทพฯ ภาษีเหล็กหล่อ อากรวังนก ฯลฯ กรมมหาดไทย จัดเก็บภาษีเรือโรงจำน ภาษีละคร ภาษีไม้ไผ่ ฯลฯ กรมท่ากลาง จัดเก็บอากรสมพัตสร พริกไทย อากรรักษาเกาะ ภาษีเบ็ดเตล็ด ฯลฯ กรมท่าซ้ายจัดเก็บภาษีเกลือ กรมนาจัดเก็บอากรค่านา เป็นต้น

ในสมัยรัชกาลที่ 5 ได้มีพระราชปรารภว่า เงินภาษีอากรอันเป็นผลประโยชน์ของแผ่นดิน จัดเก็บกันไม่เป็นระเบียบระจัดกระจายรั่วไหลไปมากมาย ในปี พ.ศ. 2416 จึงได้ตราพระราชบัญญัติสำหรับหอรัษฎากรพิพัฒน์ จุลศักราช 1235 และได้โปรดเกล้าตั้งสำหรับหอรัษฎากรพิพัฒน์ขึ้น เพื่อเป็นสำนักงานกลางสำหรับเก็บเงินผลประโยชน์รายได้ภาษีอากรของแผ่นดินมารวมไว้ในที่แห่งเดียว มิให้แยกย้ายระจัดกระจายอยู่ตามหน่วยงานต่าง ๆ ดังที่เคยเป็นมาแต่ก่อน ให้หน่วยงานราชการทุกแห่ง นำส่งเงินผลประโยชน์เข้าสำหรับหอรัษฎากรพิพัฒน์เป็นรายได้แผ่นดิน ให้มีพนักงานบัญชีกลางสำหรับรวบรวมบัญชีผลประโยชน์แผ่นดิน และตรวจตราการเก็บภาษีอากรของหน่วยงานต่าง ๆ ให้เป็นไปอย่างรัดกุม ไม่รั่วไหลดังแต่ก่อน ซึ่งนับเป็นต้นกำเนิดของกระทรวงการคลังในปัจจุบัน ต่อมาในปี พ.ศ. 2418 ได้โปรดเกล้าให้ตราพระราชบัญญัติกรมพระคลังมหาสมบัติ จุลศักราช 1237 ตั้งกรมพระคลังมหาสมบัติ แยกงานการคลังออกจากงานการต่างประเทศ ซึ่งเวลานั้นรวมกันอยู่เป็นราชการในกรมท่า และต่อมาในปี พ.ศ. 2433 ได้ยกฐานะกรมพระคลังมหาสมบัติ เป็นกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ ตามพระบรมมณูญหน้าที่ราชการกระทรวงพระคลังมหาสมบัติรัตนโกสินทร์ศก 109

ในด้านการจัดเก็บภาษี ได้โปรดให้เปลี่ยนแปลงวิธีการเก็บภาษีอากรเสียใหม่ จากระบบเจ้าภาษีนายอากร มาเป็นทางราชการเป็นผู้เก็บเอง โดยในช่วงแรกได้ทดลองให้เทศาภิบาลบางแห่งจัดเก็บภาษีอากรเอง ปรากฏว่าได้ผลดี สามารถจัดเก็บภาษีอากร ได้เพิ่มขึ้นกว่าแต่ก่อนมาก จึงโปรดให้เลิกวิธีการเรียกประมูลรับเหมาผูกขาดเก็บภาษีอากรจากราชฎารโดยสิ้นเชิง และให้เทศาภิบาลเก็บเองเหมือนกันหมดทุกมณฑล ในด้านรายได้พระองค์ได้ทรงวางพิภักดิ์อัตราเงินเดือนให้แก่ข้าราชการตามตำแหน่งเป็นที่แน่นอนแทนเงินเบี้ยหวัดที่จ่ายแต่เดิม และยังพระราชทานเบี้ยบำนาญแก่ข้าราชการ เพื่อเป็นเครื่องเลี้ยงเมื่อรับราชการไม่ได้แล้ว โดยเฉพาะในปี พ.ศ. 2439 พระองค์ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มีการจัดทำงบประมาณแผ่นดินขึ้นเป็นครั้งแรกอันเป็นแบบฉบับที่จะต้องทำงบประมาณแผ่นดินขึ้น

นอกจากการปฏิรูปตามที่กล่าวมาข้างต้น พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวยังได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ยกเลิกภาษีชนิดที่เป็นโทษแก่ราษฎรและภาษีอากรบางประเภทที่ทำรายได้ให้กับรัฐบาลไม่มากนัก และเป็นภาระแก่คนยากจน เช่น ภาษีอากรภายใน อากรบ่อนเบี้ย เป็นต้น (อากรบ่อนเบี้ย ได้มีการออกพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการเลิกอากรบ่อนเบี้ย จ.ศ. 1249 (พ.ศ. 2430) โดยลดจำนวนบ่อนเบี้ยลงทุกปี และ ในที่สุดก็เลิกได้หมดทั้งราชอาณาจักร เมื่อ

ปี พ.ศ. 2460 ในสมัยรัชกาลที่ 6) สำหรับบทบัญญัติของภาษีอากรที่ได้มีการตราขึ้นในรัชสมัยนี้ เป็นเพียงการแก้ไขปรับปรุงภาษีอากรที่มีอยู่เท่าเดิมนั้น มิได้มีการเพิ่มประเภทภาษีขึ้นใหม่แต่อย่างใด

ในสมัยรัชกาลที่ 6 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ยกกรมสรรพากรใน และข้าราชการกรมสรรพากรใน ซึ่งเดิมขึ้นอยู่กับกระทรวงนครบาล มาขึ้นอยู่ในบังคับบัญชากระทรวงพระคลังมหาสมบัติ ตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2458 เป็นต้นไป และต่อมาในวันที่ 2 เมษายน พ.ศ. 2458 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ยกกรมสรรพากรนอก ซึ่งแต่เดิมขึ้นอยู่กับกระทรวงมหาดไทย มาขึ้นกับกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ และให้รวมกรมสรรพากรนอกและกรมสรรพากรในเข้าเป็นกรมเดียวกัน เรียกว่า “กรมสรรพากร”

นับแต่ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้รวมกรมสรรพากรเมื่อ วันที่ 2 กันยายน พ.ศ. 2458 จนถึงพ.ศ. 2467 ได้มีการปรับปรุงภาษีอากรอีกหลายอย่าง ภาษีอากรและค่าธรรมเนียมประเภทต่าง ๆ ที่อยู่ในหน้าที่กรมสรรพากรปฏิบัติจัดเก็บแยกออกตามแผนกต่าง ๆ ในกรมสรรพากรได้ดังนี้ คือ

1. แผนกสรรพากร ภาษีอากรและค่าธรรมเนียมที่จัดเก็บได้แก่

- อากรค่าน้ำ	- อากรค่านาเกลือ	- อากรสมพัสดุ
- ค่าไร่้อย	- ค่าไร่ยาสูบ	- ค่าสวนใหญ่
- ค่าสวนจาก	- ค่าที่สวน	- อากรต้นตาลโดนด
- ค่าสรรพภาษีภายใน	- ค่าภาษีขาเข้าร้อยละสาม	- อากรจันอับ
- ค่าภาษีขาออกเบ็ดเสร็จ	- ค่าภาษีข้าวขาออก	- ค่าภาษีโรงเรือน
- อากรฟองเต่าตง	- อากรรังนกอีแร่น	- ค่ารัชชูปการ
- ค่าจำหน่ายใบลาน	- ค่าอนุญาตฆ่าสัตว์	- อากรการพนัน
- ค่าธรรมเนียมสวนใหญ่	- ค่าธรรมเนียมศุลกากร	- ค่าเบ็ดเตล็ด
- ค่าเช่าของหลวง	- ค่าขายแบบพิมพ์	

2. แผนกมหาดไทยนครบาล ภาษีอากรและค่าธรรมเนียมที่จัดเก็บได้แก่

- ค่าธรรมเนียมอำเภอ	- ค่าธรรมเนียมอาวุธ
- ค่าธรรมเนียมจุดดอกไม้เพลิง	- ค่าธรรมเนียมโรงรับจำนำ
- ค่าธรรมเนียมสัญจรโรค	- ค่าภาษีรถเกวียน

- ค่าใบอนุญาตคนขับ
- ค่าเช่าต่าง ๆ
- ค่านำเรือผ่านท่าขนบ
- ค่าจำหน่ายของหลวง
- ค่าปรับละเมิดกฎหมาย
- ค่าเบ็ดเตล็ด ฯลฯ

3. **แผนกเกษตร** ภาษีอากรและค่าธรรมเนียมที่จัดเก็บได้แก่

- ค่าธรรมเนียมหวงห้ามที่ดิน
- ค่าธรรมเนียมประตุน้ำ
- ค่าเบ็ดเตล็ด
- ค่าอนุญาตตัดหวาย
- ค่าอนุญาตตัดไม้
- ค่าธรรมเนียมซื้อขายที่ดิน
- ค่าธรรมเนียมกรมราชโลหกิจ
- ค่าภาคหลวงไม้
- อากรป่าฝั่ง
- ค่าปรับไม้
- ค่าเผาต่างๆ
- ค่าอนุญาตเจาะเผาต้นยาง ฯลฯ

4. **แผนกพระคลังมหาสมบัติ** ภาษีอากรและค่าธรรมเนียมที่จัดเก็บได้แก่

- ค่าจำหน่ายฝิ่น
- ค่าธรรมเนียมใบอนุญาต
- ค่าเช่าต่างๆ
- ค่าธรรมเนียมพิเศษฝิ่น
- ค่าธรรมเนียมต้มกลั่นสุรา
- ค่าเบ็ดเตล็ด
- ค่าปรับสุรา

5. **แผนกกรมตรวจเงินแผ่นดิน** ภาษีอากรและค่าธรรมเนียมที่จัดเก็บได้แก่

- ค่าเช่าที่ดิน
- ค่าเช่าแผงลอย
- ค่าดอกเบี่ยค่าเรือจ้าง
- ค่าเช่าติดบ้านโรงร้าน
- ค่าเช่าท่าเรือจ้าง
- ค่าจำหน่ายของหลวง
- ค่าเช่าตลาด
- ค่าเช่าท่าเรือจอด
- ค่าเช่าเบ็ดเตล็ด

6. **แผนกกลาโหม** ภาษีอากรและค่าธรรมเนียมที่จัดเก็บได้แก่

- ค่าใบอนุญาตทหารหาบ
- ค่าอนุญาตจับช้าง
- ค่าภาคหลวงช้าง
- ค่าเบ็ดเตล็ด

การจัดเก็บภาษีอากรหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง (พ.ศ. 2475 - ปัจจุบัน)

แต่เดิมในตอนต้นรัชกาลที่ 7 การจัดเก็บภาษีอากรยังคงคล้ายคลึงกับในสมัยก่อน ภายหลังจากที่คณะราษฎรได้มีการปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ในปี พ.ศ. 2475 ได้มีการออกพระราชบัญญัติในการจัดเก็บภาษีขึ้นใหม่ ดังนี้

1. พระราชบัญญัติภาษีเงินเดือน พ.ศ. 2475
2. พระราชบัญญัติภาษีเงินได้ พ.ศ. 2475
3. พระราชบัญญัติภาษีการค้า พ.ศ. 2475
4. พระราชบัญญัติอากรแสตมป์ พ.ศ. 2475
5. พระราชบัญญัติภาษีโรงเรือนและที่ดิน พ.ศ. 2475
6. พระราชบัญญัติภาษีการธนาคารและประกันภัย พ.ศ. 2476
7. พระราชบัญญัติภาษีอากรมรดกและอากรทางรับมรดก พ.ศ. 2476

แต่กฎหมายในการจัดเก็บภาษีอากรในขณะนั้นยังมีได้มีการรวบรวมเข้าเป็นฉบับเดียวกัน โดยแยกการจัดเก็บตามพระราชบัญญัติข้างต้น

ต่อมารัฐบาลในขณะนั้น มีนโยบายนำลัทธิชาตินิยมมาใช้เป็นเครื่องมือในการผลักดัน การพัฒนาเศรษฐกิจและได้เน้นให้ประชาชนเห็นความสำคัญของภาษีด้วยการกำหนดให้เป็น หน้าที่ของประชาชนไว้ในรัฐธรรมนูญ รวมทั้งอันตรายที่อาจเกิดขึ้นจากการปล่อยให้กิจกรรมทาง เศรษฐกิจตกอยู่ในมือของต่างชาติ รวมทั้งได้มีการวางแนวทางในการจัดเก็บภาษีตาม ความสามารถในการเสียภาษีของประชาชน กำหนดรูปแบบภาษีสมัยใหม่โดยมีเทคนิคและวิธีการ คำนวณเป็นแบบสมัยใหม่ ซึ่งได้แก่การกำหนดฐานการคำนวณภาษี อัตราภาษี วิธีการคำนวณ การให้หักค่าใช้จ่าย ค่าลดหย่อน ฯลฯ ได้มีการรวบรวมกฎหมายการจัดเก็บเป็นหมวดหมู่บรรจุไว้ เป็นกฎหมายประมวลรัษฎากร ฉบับปี พ.ศ. 2481 ทั้งนี้ โดยกระทรวงการคลังได้มีการออก พระราชบัญญัติให้ใช้บทบัญญัติแห่งประมวลรัษฎากร พ.ศ. 2482 เป็นต้นไป และตาม พระราชบัญญัตินี้ได้ยกเลิกกฎหมายภาษีอากรหลายฉบับ คือ

1. พระราชบัญญัติรัชชูปการ พ.ศ. 2468
2. พระราชบัญญัติลักษณะเก็บเงินค่านา ร.ศ. 119
3. พระราชบัญญัติลักษณะการเก็บภาษีค่าที่ไร่อ้อย พ.ศ. 2464
4. พระราชบัญญัติเปลี่ยนวิธีเก็บภาษียา ร.ศ. 119

5. ประกาศพระราชทานยกเลิกรากษัตริย์ สวณใหญ่ค่างเก่าและเดินสำรวจต้นผลไม้ใหม่ สำหรับเก็บเงินอากรสวณใหญ่ ร.ศ. 130

6. พระราชบัญญัติภาษีเงินได้ พ.ศ. 2475

7. พระราชบัญญัติภาษีการค้า พ.ศ. 2475

8. พระราชบัญญัติภาษีการธนาคารและการประกันภัย พ.ศ. 2476

9. บรรดาพิกัตอัตรา ข้อบังคับ กฎ ประกาศ และบทกฎหมายอื่นซึ่งออกเพื่อแก้ไขเพิ่มเติมหรือดำเนินการตามกฎหมายดังกล่าวข้างต้น

10. พระราชบัญญัติอากรแสตมป์ พ.ศ. 2475

สำหรับภาษีอากรที่อยู่ในบังคับจัดเก็บโดยตรงและอยู่ในความควบคุมของกรมสรรพากรในขณะนั้น มีดังนี้คือ

ภาษีตามประมวลรัษฎากร พ.ศ. 2481 ได้แก่

- ภาษีเงินได้
- ภาษีการค้า
- เงินช่วยบำรุงท้องที่
- ภาษีการธนาคารและการประกันภัย
- อากรแสตมป์
- เงินช่วยการประถมศึกษา
- อากรมหรสพ

ภาษีอากรตามกฎหมายอื่น ได้แก่

- พระราชบัญญัติอากรฆ่าสัตว์
- พระราชบัญญัติอากรค่าน้ำ
- พระราชบัญญัติอากรมรดก
- พระราชบัญญัติอากรรังนกอีแอ่น
- ประกาศจัดเก็บภาษีเรือ โรงร้าน ตึก แพ
- พระราชบัญญัติภาษีโรงเรือนและที่ดิน

ครั้นเมื่อวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2485 ได้เกิดสงครามมหาเอเซียบูรพาขึ้น และในระหว่างนั้น รัฐบาลจำเป็นต้องใช้เงิน จึงได้มีการออกกฎหมายเพื่อให้มีการจัดเก็บภาษีนำมาช่วยชาติในยามคับขันหลายประเภท คือ

- พระราชบัญญัติเงินช่วยชาติการประถมศึกษา
- พระราชบัญญัติเงินช่วยชาติภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา
- พระราชบัญญัติเงินช่วยชาติภาษีโรงค้า
- พระราชบัญญัติเงินช่วยชาติจากการซื้อข้าว
- พระราชบัญญัติเงินช่วยชาติอากรแสตมป์
- พระราชบัญญัติเงินช่วยชาติอากรมหรสพ

- พระราชบัญญัติเงินช่วยเหลือชาติอากรโรงแรม ภัตตาคาร

เมื่อสงครามโลกสงบลงในปี พ.ศ. 2489 รัฐบาลได้ประกาศยกเลิกพระราชบัญญัติเงินช่วยเหลือชาติทั้งหมด โดยได้เปลี่ยนแปลงเป็นภาษีการซื้อข้าว ภาษีการซื้อน้ำตาล ภาษีโรงแรมและภัตตาคารรวมอยู่ในส่วนหนึ่งของประมวลรัษฎากร นับแต่นั้นมา ได้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงประมวลรัษฎากรหลายครั้ง โดยครั้งสำคัญในปี พ.ศ. 2496 ได้มีประกาศใช้ พ.ร.บ. แก้ไขเพิ่มเติมประมวลรัษฎากร (ฉบับที่ 10) พ.ศ. 2496 แก้ไขหลักการจัดเก็บจากเดิมอย่างมากมาย โดยได้ยกเลิกภาษีโรงค้า ภาษีการซื้อข้าว ภาษีการซื้อน้ำตาล ภาษีโรงแรมและภัตตาคาร ภาษีธนาคาร เครดิตฟองซิเอร์ การออมสิน และการประกันภัย และได้จัดเก็บภาษีอากรประเภทใหญ่ ๆ ดังนี้คือ

- ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา	- ภาษีเงินได้นิติบุคคล
- ภาษีการค้า	- อากรมหรรณพ
- ภาษีการซื้อโภคภัณฑ์	- ภาษีบำรุงท้องที่
	- ภาษีป้าย
	- อากรแสตมป์

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ภาษีการค้าได้วางหลักการจัดเก็บจากรายรับหรือจากยอดการขายทุกทอด (Multiple Stages Tax) และภาษีการซื้อโภคภัณฑ์ จัดเก็บจากสินค้าฟุ่มเฟือยบางประเภท ซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกับ Purchase Tax ของประเทศอังกฤษ นับว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงหลักการจัดเก็บภาษีอากรครั้งสำคัญของประเทศไทย

ต่อมา กฎหมายประมวลรัษฎากร ได้ถูกแก้ไขปรับปรุงให้สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศอย่างต่อเนื่อง โดยครั้งหลังสุดในปี พ.ศ. 2535 รัฐบาลได้เริ่มนำระบบภาษีมูลค่าเพิ่ม และภาษีธุรกิจเฉพาะมาใช้ในการจัดเก็บแทนภาษีการค้า ที่มีปัญหาการจัดเก็บที่ซ้ำซ้อนไม่เป็นธรรม และไม่สนับสนุนต่อภาคการส่งออกของประเทศ ในขณะเดียวกันได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมการให้หักค่าใช้จ่าย ค่าลดหย่อนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา การปรับปรุงอัตราการจัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลให้สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจภายในประเทศมาอย่างต่อเนื่อง เป็นต้น โดยการปรับปรุงแก้ไขประมวลรัษฎากรนั้น มีทั้งการยกเลิกภาษีที่ไม่เหมาะสม การเพิ่มภาษีประเภทใหม่ขึ้น และการแก้ไขเพิ่มเติมข้อความเดิมให้ทันสมัยและรัดกุมยิ่งขึ้น จนในปัจจุบันมีกฎหมายภาษีอากรและภาษีอากรที่อยู่ในความรับผิดชอบของกรมสรรพากร ดังนี้

พระราชบัญญัติให้ใช้บทบัญญัติแห่งประมวลรัษฎากร พ.ศ. 2481 มีภาษีอากรประเภทต่างๆ ตามประมวลรัษฎากร ดังนี้

- ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา
- ภาษีเงินได้นิติบุคคล
- ภาษีมูลค่าเพิ่ม
- ภาษีสรรพสามิต
- อากรแสตมป์

ภาษีอากรตามกฎหมายอื่น ได้แก่

- พระราชบัญญัติอากรรังนกอีแอ่น พ.ศ. 2482 กำหนดให้จัดเก็บอากรรังนกอีแอ่น
- พระราชบัญญัติภาษีเงินได้ปิโตรเลียม พ.ศ. 2514 กำหนดให้จัดเก็บภาษีเงินได้ปิโตรเลียม

จากประวัติการจัดเก็บภาษีอากรข้างต้นอาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า ประมวลรัษฎากรนี้ได้ประกาศเป็นกฎหมายในปี พ.ศ. 2481 เริ่มใช้บังคับเมื่อวันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2482 เป็นต้นมา จนบัดนี้ ก่อนที่มีการใช้ประมวลรัษฎากรนั้นประเทศไทยได้มีกฎหมาย 2 ฉบับ ที่จัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา กฎหมายฉบับแรกคือ พ.ร.บ. ภาษีเงินเดือน พ.ศ. 2475 ในสาระสำคัญของ พ.ร.บ. ภาษีเงินเดือนได้บัญญัติให้เก็บภาษีเฉพาะจากค่าจ้างแรงงานเท่านั้น ค่าจ้างแรงงานที่หมายรวมถึงเงินเดือน บำนาญ บำเหน็จ เบี้ยหวัด เงินปี เงินค่าธรรมเนียม เงินค่านายหน้า เงินโบนัส ตลอดจนเงินที่นายจ้างจ่ายให้แก่ลูกจ้างเป็นค่าแรงงาน นั่นคือ เก็บจากค่าจ้างแรงงานอย่างเดียว พ.ร.บ. ภาษีเงินเดือนนี้ได้ใช้บังคับอยู่เพียงปีเดียว ต่อมาได้มี พ.ร.บ. ภาษีเงินได้ พ.ศ. 2475 ออกมาในตอนปลายปี พ.ศ. 2475 แต่เริ่มใช้ตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2476 พ.ร.บ. ฉบับนี้ยกเลิก พ.ร.บ. ภาษีเงินเดือนฉบับเดิม โดยได้ขยายฐานการเก็บภาษีกว้างออกไปจากเดิม กล่าวคือ นอกจากจะเก็บค่าจ้างแรงงานแล้วยังเพิ่มเก็บจากเงินได้อีก 4 ประเภทใหญ่ ๆ รวมเป็น 5 ประเภท คือ

1. ค่าจ้างแรงงาน มีเงินเดือน เบี้ยหวัด บำเหน็จ บำนาญ ฯ
2. ดอกเบี้ยต่าง ๆ เช่น ดอกเบี้ยเงินกู้ยืม จำน่า จำนอง และเงินปันผลต่าง ๆ
3. เงินปี เช่นเงินปีจากพระบรมวงศานุวงศ์ เงินที่ได้รับมาจากทรัพย์สิน
4. เงินได้จากวิชาชีพอิสระ
5. เงินได้จากการให้เช่าอสังหาริมทรัพย์ รวมทั้งการให้เช่าแพด้วย

ทั้งนี้ มีข้อสังเกตอยู่ว่า พ.ร.บ. ภาษีเงินได้ พ.ศ. 2475 นี้ หาได้เก็บภาษีจากการค้าไม่ คือ ผู้ประกอบการค้าแม้จะมีกำไรเท่าใดก็ไม่ต้องเสียภาษีเงินได้ โดยเหตุนี้เองต่อมาในปี

พ.ศ. 2481 ประมวลรัษฎากรจึงได้เกิดขึ้น โดยยกเลิก พ.ร.บ. ภาษีเงินได้ตามที่กล่าวมา สำหรับ ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาตามประมวลรัษฎากรซึ่งกำลังศึกษาอยู่นี้มีรากฐานโครงสร้างมาจากภาษีเงินได้ตาม พ.ร.บ. ภาษีเงินได้ พ.ศ. 2475 แม้ว่าประมวลรัษฎากรได้เริ่มใช้บังคับมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2482 จนในปัจจุบันนี้เป็นเวลา 65 ปีแล้ว แต่โครงสร้างของภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาก็หาได้เปลี่ยนแปลงไปไม่ โดยเฉพาะในหลักการใหญ่ ๆ ก็ยังคงเหมือนเดิม เพียงแต่เปลี่ยนแปลงในรายละเอียดเท่านั้น

ส่วนการกำหนดเวลายื่นรายการเงินได้ตามมาตรา 56 แห่งประมวลรัษฎากร พ.ศ. 2481 กำหนดให้ผู้มีเงินได้ยื่นแบบแสดงรายการเสียภาษีเงินได้ในเดือนพฤษภาคม เพราะว่ในขณะนั้นเดือนเมษายนถือเป็นเดือนแรกของปี การยื่นแบบแสดงรายการเงินได้ในครั้งนั้นผู้มีเงินได้ยื่นแบบแสดงรายการไว้เพียงอย่างเดียวไม่ต้องเสียภาษีในขณะยื่นแบบแสดงรายการและรอให้เจ้าพนักงานประเมินทำการประเมินตามแบบแสดงรายการที่ยื่นไว้เสียก่อน ทั้งนี้โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 18 เมื่อเจ้าพนักงานประเมินทำการประเมินแล้วจึงแจ้งผลการประเมินตามแบบ ภ.ง.ด. 11 ไปให้ผู้เสียภาษี และผู้เสียภาษีต้องจะนำเงินไปชำระภาษีใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งการประเมิน บางครั้งเมื่อยื่นแบบแสดงรายการแล้ว ผู้เสียภาษีต้องคอยจนกว่าเจ้าพนักงานประเมินจะประเมินมา ซึ่งกินเวลานานถึงตอนสิ้นปี ทำให้การเสียภาษีสล่าช้า ต่อมาได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลรัษฎากรหลายครั้ง จนในปี พ.ศ. 2516 มี พ.ร.ก. แก้ไขเพิ่มเติมประมวลรัษฎากร (ฉบับที่ 4) กำหนดให้ผู้มีเงินได้ยื่นแบบแสดงรายการเสียภาษีภายในเดือนมีนาคม ซึ่งได้มีการใช้ต่อมาจนถึงปัจจุบัน⁵

⁵ สนั่น เกตุทัต. "วิวัฒนาการในการจัดเก็บภาษีเงินได้ของไทย" ในสรรพากรสาส์น. กรุงเทพฯ : กรมสรรพากร, 2526.

บทที่ 4

การเปรียบเทียบระบบการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

ช่องทางการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

แต่เดิมกรมสรรพากรได้เปิดช่องทางการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีโดยให้ผู้มีหน้าที่เสียภาษี ยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษี ณ สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขา ซึ่งวิธีการดังกล่าวอาจก่อให้เกิดความไม่สะดวกแก่ผู้มีหน้าที่เสียภาษีทั้งในด้านเวลาและสถานที่ ดังนั้นสำหรับปีภาษี 2544 กรมสรรพากรจึงได้เปิดช่องทางการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีเพิ่มขึ้นเพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้มีหน้าที่เสียภาษี ทำให้ปัจจุบันผู้เสียภาษีมีทางเลือกยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีได้เพิ่มขึ้นอีก 2 ช่องทาง คือ การยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษี ณ เคาน์เตอร์ธนาคาร และการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีผ่านอินเทอร์เน็ต ซึ่งช่องทางการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีทั้ง 3 ช่องทางมีระบบการดำเนินงาน ดังนี้

1. การยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษี ณ สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขา

การยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษี ณ สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขา ประกอบด้วยหลักเกณฑ์การใช้บริการ ระบบการใช้บริการของผู้เสียภาษี และระบบการดำเนินงานด้านสรรพากร แต่ละองค์ประกอบมีรายละเอียดดังนี้

1.) หลักเกณฑ์การใช้บริการ

- (1) ผู้เสียภาษียื่นแบบแสดงรายการได้ทั้งแบบฯ ที่มีเงินชำระ ไม่มีภาษีชำระ และขอคืนภาษี รวมทั้งขอผ่อนชำระออกเป็น 3 งวด
- (2) ได้รับใบเสร็จรับเงินจากสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาทันที
- (3) สามารถชำระค่าภาษีเป็นเงินสดหรือเช็ค

2.) ระบบการใช้บริการของผู้เสียภาษี

ระบบการใช้บริการของผู้เสียภาษีจะประกอบด้วยปัจจัย (Inputs) กระบวนการ (Process) และผลผลิต (Outputs) ปัจจัยหลักของระบบนี้คือแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา (ภ.ง.ด. 90, 91) ซึ่งยังไม่ได้กรอกรายการข้อมูล โดยอยู่ในรูปของแบบกระดาษ สถานที่ และอุปกรณ์อื่น ๆ ที่จำเป็น สำหรับกระบวนการหรือขั้นตอนการดำเนินงานของระบบนี้ มีดังนี้ (ภาพที่ 2)

- (1) กรอกข้อมูลส่วนตัว ได้แก่ เลขประจำตัวประชาชน ชื่อ-นามสกุล ที่อยู่ที่ใช้ติดต่อ พร้อมกรอกคำนวณภาษีในแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา (ภ.ง.ด. 90, 91) ให้ครบถ้วน
- (2) นำแบบแสดงรายการพร้อมเอกสารประกอบการยื่นแบบฯ ไปยื่นและชำระภาษี ณ สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาในระหว่างวันที่ 1 มกราคม - 31 มีนาคม ของทุกปี
- (3) รับใบเสร็จรับเงินเพื่อใช้เป็นหลักฐานการเสียภาษี (ไม่มีการตรวจแบบขั้นต้นโดยเจ้าหน้าที่)

กระบวนการของระบบนี้จะสิ้นสุดเมื่อผู้เสียภาษีได้รับใบเสร็จรับเงินเพื่อใช้เป็นหลักฐานการเสียภาษี ส่วนผลผลิต (Outputs) ของระบบนี้คือ แบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา (ภ.ง.ด. 90, 91) ที่กรอกข้อมูลครบถ้วนแล้ว พร้อมเอกสารประกอบการยื่นแบบฯ และผลผลิตของระบบนี้จะเป็นปัจจัยของระบบการดำเนินงานด้านสรรพากรของกรมสรรพากรต่อไป

3.) ระบบการดำเนินงานด้านสรรพากร

ปัจจัย (Inputs) ของระบบนี้คือ แบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา (ภ.ง.ด. 90, 91) ที่กรอกข้อมูลแล้ว รวมทั้งเอกสารประกอบการยื่นแบบฯ บุคลากร สถานที่ เมนเฟรม อุปกรณ์ และกลไกอื่น ๆ ที่ใช้ในระบบ สำหรับกระบวนการหรือขั้นตอนการดำเนินงานของระบบนี้มีดังนี้ (ภาพที่ 3)

- (1) เมื่อสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาได้รับแบบแสดงรายการพร้อมเอกสารประกอบการยื่นแบบฯ จากผู้เสียภาษีมาแล้วจะทำการตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนของข้อมูล

พร้อมออกใบเสร็จรับเงินให้แก่ผู้เสียภาษี จากนั้นจัดชุดข้อมูลส่งแบบฯ ไปบันทึกยังสำนักงานสรรพากรภาค

(2) เมื่อสำนักงานสรรพากรภาครับชุดข้อมูลจะตรวจสอบความครบถ้วนของชุดข้อมูลพร้อมกับส่งข้อมูลไปยังส่วนที่ทำหน้าที่บันทึกข้อมูลทำการบันทึกรายละเอียดต่าง ๆ ของผู้เสียภาษีแต่ละราย พร้อมทั้งนำแบบแสดงรายการและเอกสารแนบประกอบการยื่นแบบฯ ของผู้เสียภาษีทุกรายส่งต่อไปยังส่วนที่ทำหน้าที่สแกนแบบฯ ทำการสแกนแบบแสดงรายการพร้อมเอกสารประกอบการยื่นแบบฯ เพื่อเก็บเป็นฐานข้อมูลของกรมสรรพากร

(3) นำแบบแสดงรายการพร้อมเอกสารแนบประกอบการยื่นแบบฯ ของผู้เสียภาษีทุกรายที่สแกนเรียบร้อยแล้ว ส่งเก็บเข้าศูนย์เอกสารกลางของกรมสรรพากร

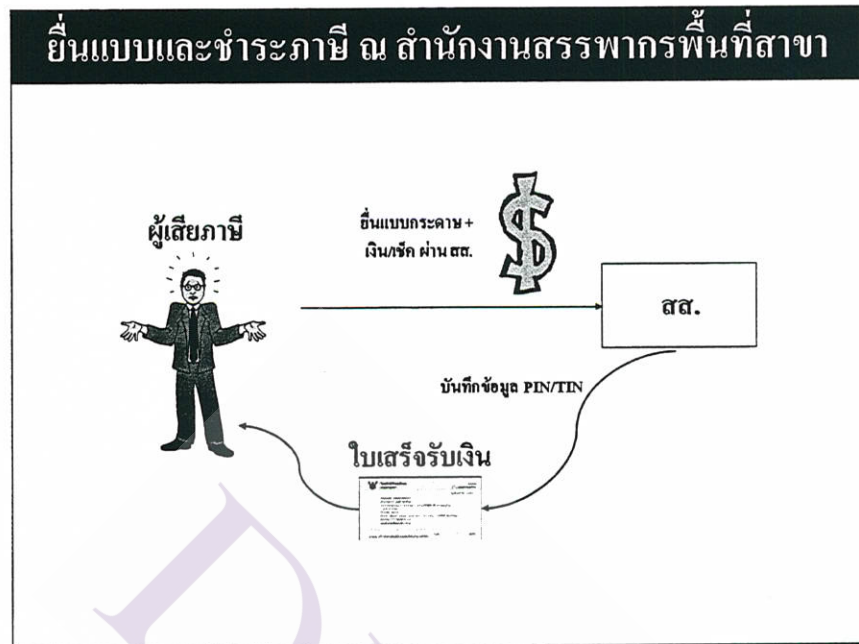
(4) จากนั้น สำนักงานสรรพากรภาคจัดส่งต่อข้อมูลที่ทำการบันทึกแล้ว เข้ายังสำนักเทคโนโลยีสารสนเทศของกรมสรรพากรสำนักงานใหญ่เพื่อทำการประมวลผล พร้อมทั้งรายที่มีภาษีที่ได้รับคืน ทางสำนักเทคโนโลยีสารสนเทศจะทำการพิมพ์เช็คคืนส่งไปยังผู้เสียภาษีอีกครั้ง

(5) แบบแสดงรายการที่มีภาษีชำระเพิ่มเติม สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขา จำต้องนำส่งธนาคารแห่งประเทศไทยในรูปแบบของแคชเชียร์เช็ค ภายใน 3 วันทำการถัดไป

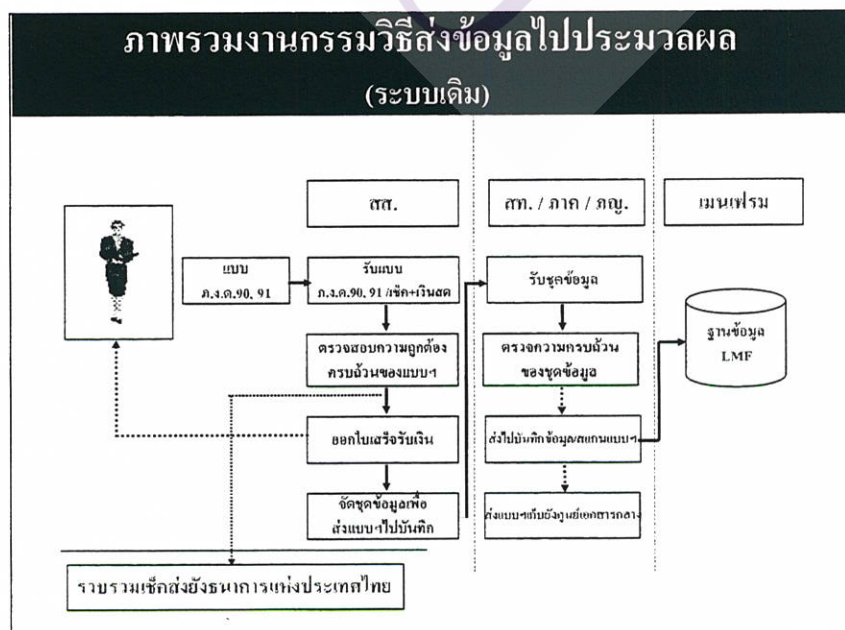
ธนาคารแห่งประเทศไทยจะรับเป็นแคชเชียร์เช็ค ดังนั้นถ้าสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาชำระค่าภาษีเป็นเงินสดจะต้องรวบรวมเงินสดนั้น ๆ แลกเป็นแคชเชียร์เช็คส่งจ่ายกรมสรรพากรก่อนที่จะนำส่งธนาคารแห่งประเทศไทยต่อไป แต่ถ้าชำระค่าภาษีเป็นเช็คอยู่แล้วให้ทำการรวบรวมเพื่อส่งเข้าธนาคารแห่งประเทศไทยได้เลย

ในการศึกษานี้จำแนกผลผลิต (Outputs) เป็นสองชนิด คือ จำนวนแบบแสดงรายการที่เป็นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่อยู่ในรูปกระดาษกับรายได้จากภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่จัดเก็บได้โดยทางเลือกนี้

ภาพที่ 2 แสดงกระบวนการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษี ณ สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขา

ภาพที่ 3 แสดงภาพรวมงานกรรมวิธีส่งข้อมูลไปประมวลผล (ระบบเดิม)

2. การยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษี ณ แคนเตอร์ธนาคาร

การยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษี ณ แคนเตอร์ธนาคาร ประกอบด้วย หลักเกณฑ์การใช้บริการ ระบบการให้บริการของผู้เสียภาษี ระบบการดำเนินงานด้านธนาคาร และระบบการดำเนินงานด้านสรรพากร ซึ่งแต่ละองค์ประกอบมีรายละเอียดดังนี้

1.) หลักเกณฑ์การใช้บริการ

(1) ผู้เสียภาษีสามารถยื่นแบบแสดงรายการได้ทั้งแบบฯ ที่มีเงินชำระ (โดยชำระทั้งจำนวนตามแบบฯ) ไม่มีภาษีชำระ และขอคืนภาษี ที่ยื่นภายในกำหนดเวลา ยกเว้นขอผ่อนชำระออกเป็น 3 งวด

(2) ผู้เสียภาษีปฏิบัติเช่นเดียวกับการยื่นแบบฯ ที่สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขา โดยไม่ต้องดำเนินการใด ๆ เพิ่มเติม และจะได้รับใบเสร็จรับเงินจากธนาคารทันที

(3) สามารถชำระค่าภาษีเป็นเงินสดหรือเช็คหรือหักบัญชีเงินฝากได้

2.) ระบบการให้บริการของผู้เสียภาษี

ระบบการให้บริการของผู้เสียภาษีจะประกอบด้วยปัจจัย (Inputs) กระบวนการ (Process) และผลผลิต (Outputs) ปัจจัยหลักของระบบนี้คือแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา (ภ.ง.ด. 90, 91) ซึ่งยังไม่ได้กรอกรายการข้อมูล โดยอยู่ในรูปของแบบกระดาษ สถานที่ และอุปกรณ์อื่น ๆ ที่จำเป็น สำหรับกระบวนการหรือขั้นตอนการดำเนินงานของระบบนี้ มีดังนี้ (ภาพที่ 4)

(1) กรอกรหัสส่วนตัว ได้แก่ เลขประจำตัวประชาชน ชื่อ-นามสกุล ที่อยู่ที่ใช้ติดต่อ พร้อมทั้งคำนวณภาษีในแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา (ภ.ง.ด. 90, 91) ให้ครบถ้วน

(2) นำแบบแสดงรายการพร้อมเอกสารประกอบการยื่นแบบฯ ไปยื่นและชำระภาษี ณ แคนเตอร์ธนาคารพาณิชย์ไทยหรือสาขาที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครได้ทุกสาขา ระหว่างวันที่ 1 มกราคม-31 มีนาคม ของทุก ๆ ปี

(3) รับใบเสร็จรับเงินเพื่อใช้เป็นหลักฐานการเสียภาษีจากทางธนาคาร

กระบวนการของระบบนี้จะสิ้นสุดเมื่อผู้เสียภาษีได้รับใบเสร็จรับเงินเพื่อใช้เป็นหลักฐานการเสียภาษี ส่วนผลผลิต (Outputs) ของระบบนี้คือ แบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา (ภ.ง.ด. 90, 91) ที่กรอกข้อมูลครบถ้วนแล้วพร้อมเอกสารประกอบการยื่นแบบฯ และผลผลิตของระบบนี้จะเป็นปัจจัยของระบบการดำเนินงานด้านธนาคารต่อไป

3.) ระบบการดำเนินงานทางด้านธนาคาร

ปัจจัย (Inputs) ของระบบนี้คือ แบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา (ภ.ง.ด. 90, 91) ที่กรอกข้อมูลแล้ว รวมทั้งเอกสารประกอบการยื่นแบบฯ บุคลากร สถานที่ เมนเฟรม อุปกรณ์ และกลไกอื่น ๆ ที่ใช้ในระบบ สำหรับกระบวนการหรือขั้นตอนการดำเนินงานของระบบนี้มีดังนี้ (ภาพที่ 5)

(1) เมื่อทางธนาคารแต่ละสาขารับแบบแสดงรายการและเอกสารประกอบการยื่นแบบฯ จากผู้เสียภาษีแล้วจะทำการออกใบเสร็จรับเงินให้แก่ผู้เสียภาษีทันที

(2) ธนาคารจะนำส่งแบบแสดงรายการ และเอกสารประกอบการยื่นแบบแสดงรายการโดยแยกเป็นแบบ ภ.ง.ด. 90, 91 ชนิดขอคืนภาษีและไม่ขอคืนภาษีไปยังสำนักงานสรรพากรภาคตามภูมิลำเนาที่สาขาของธนาคารสาขานั้น ๆ ตั้งอยู่ในวันรุ่งขึ้น เพื่อทำการบันทึกข้อมูลต่อไป

กระบวนการของระบบนี้จะสิ้นสุดเมื่อสำนักงานสรรพากรภาคตามภูมิลำเนาที่สาขาของธนาคารสาขานั้น ๆ ได้รับแบบแสดงรายการ และเอกสารประกอบการยื่นแบบฯ ส่วนผลผลิต (Outputs) ของระบบนี้คือ แบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา (ภ.ง.ด. 90, 91) ที่กรอกข้อมูลครบถ้วนแล้ว พร้อมเอกสารประกอบการยื่นแบบฯ และผลผลิตของระบบนี้จะเป็นปัจจัยของระบบการดำเนินงานด้านกรมสรรพากรของกรมสรรพากรต่อไป

4.) ระบบการดำเนินงานทางด้านสรรพากร

ปัจจัย (Inputs) ของระบบนี้คือ แบบแสดงรายการและเอกสารประกอบการยื่นแบบฯ โดยแยกเป็นแบบ ภ.ง.ด. 90, 91 ชนิดขอคืนภาษีและไม่ขอคืนภาษี บุคลากร สถานที่ เมนเฟรม อุปกรณ์ และกลไกอื่น ๆ ที่ใช้ในระบบ สำหรับกระบวนการหรือขั้นตอนการดำเนินงานของระบบนี้มีดังนี้ (ภาพที่ 5)

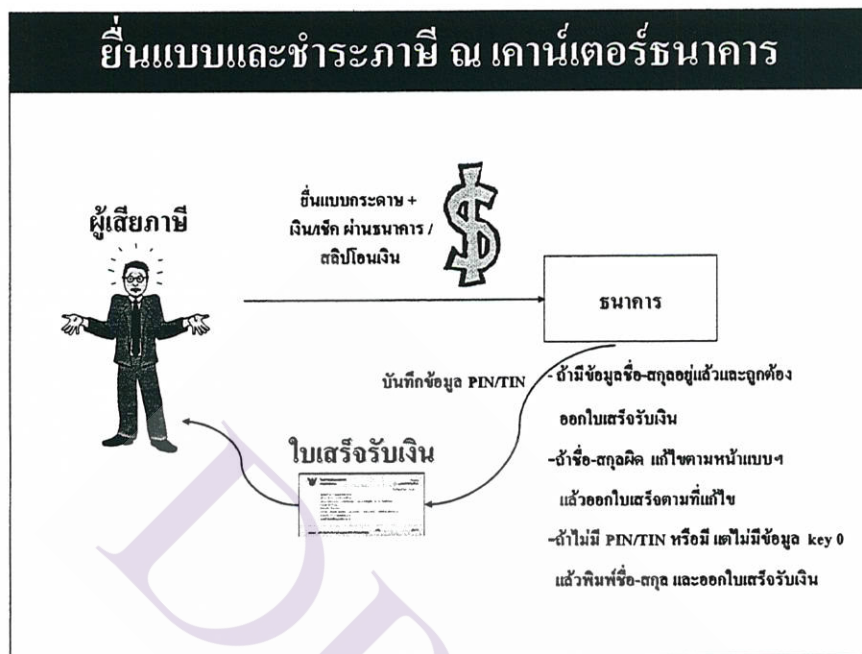
(1) เมื่อสำนักงานสรรพากรภาครับข้อมูลจากธนาคารจะทำการตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูลพร้อมกับส่งข้อมูลไปยังส่วนที่ทำหน้าที่บันทึกข้อมูลทำการบันทึกรายละเอียดต่าง ๆ ของผู้เสียภาษีแต่ละราย พร้อมทั้งนำแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา (ภ.ง.ด.90, 91) และเอกสารประกอบการยื่นแบบฯ ของผู้เสียภาษีทุกรายส่งต่อไปยังส่วนที่ทำหน้าที่สแกนแบบฯ ทำการสแกนแบบแสดงรายการพร้อมเอกสารประกอบการยื่นแบบฯ เพื่อเก็บเป็นฐานข้อมูลของกรมสรรพากร

(2) นำแบบแสดงรายการพร้อมเอกสารประกอบการยื่นแบบฯ ของผู้เสียภาษีทุกรายที่สแกนเรียบร้อยแล้ว ส่งเก็บเข้าสู่ศูนย์เอกสารกลางของกรมสรรพากร

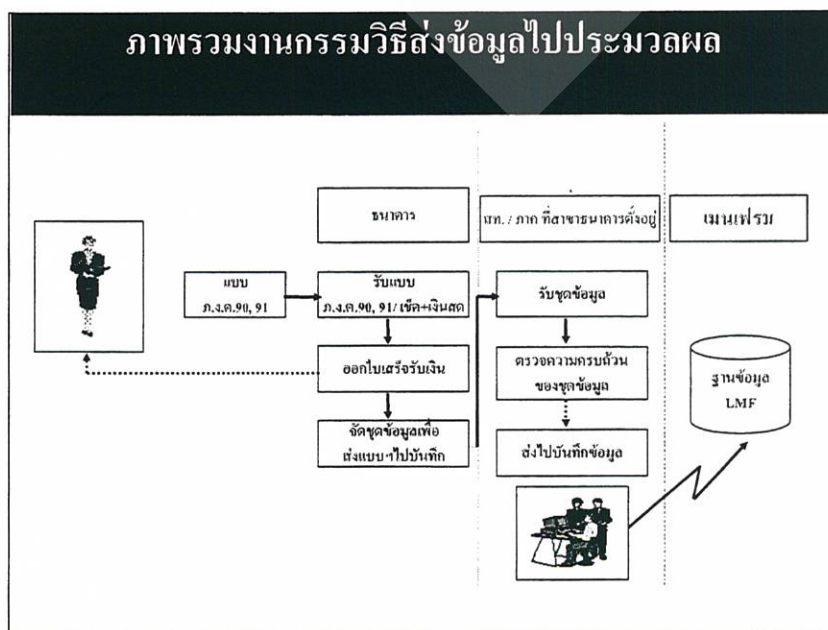
(3) จากนั้น สำนักงานสรรพากรภาคจะส่งต่อข้อมูลที่ทำการบันทึกแล้ว เข้ายังสำนักเทคโนโลยีสารสนเทศของกรมสรรพากรสำนักงานใหญ่เพื่อทำการประมวลผล พร้อมทั้งรายที่มีภาษีที่ได้รับคืน ทางสำนักเทคโนโลยีสารสนเทศจะทำการพิมพ์เช็คคืนส่งไปยังผู้เสียภาษีอีกครั้ง

ในการศึกษานี้จำแนกผลผลิต (Outputs) เป็นสองชนิด คือ จำนวนแบบแสดงรายการที่เป็นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่อยู่ในรูปกระดาษกับรายได้จากภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่จัดเก็บได้โดยทางเลือกนี้

ภาพที่ 4 แสดงกระบวนการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษี ณ โคน์เตอร์ธนาคารพาณิชย์ไทย หรือสาขาที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร

ภาพที่ 5 แสดงภาพรวมงานกรรมวิธีส่งข้อมูลไปประมวลผล (เคาน์เตอร์ธนาคาร)

3. การยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีผ่านอินเทอร์เน็ต

การให้บริการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีผ่านอินเทอร์เน็ต ผู้เสียภาษีเป็นผู้ป้อนข้อมูลที่จะต้องกรอกในแบบแสดงรายการ ที่ได้รับอนุญาตให้ยื่นผ่านทางอินเทอร์เน็ต แทนการกรอกแบบและยื่นแบบฯ ด้วยกระดาษ พร้อมชำระภาษีตามช่องทางต่าง ๆ ให้กรมสรรพากร (ภาพที่ 6) โดยวัตถุประสงค์ของโครงการนี้ คือ

1. เพื่อพัฒนาระบบการจัดเก็บภาษีให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
2. เป็นการเพิ่มทางเลือกในการยื่นแบบและชำระภาษีให้ผู้เสียภาษี
3. เพิ่มคุณภาพและความถูกต้องของข้อมูล
4. สนับสนุนนโยบาย e - Government
5. เพิ่มบริการที่ดีเนื่องจากลดขั้นตอนการดำเนินงาน
6. ลดต้นทุนทั้งด้านผู้เสียภาษี และกรมสรรพากร

การยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีผ่านอินเทอร์เน็ต ประกอบด้วยหลักเกณฑ์การให้บริการ ระบบการให้บริการของผู้เสียภาษี และระบบการดำเนินงานด้านสรรพากร ซึ่งแต่ละองค์ประกอบมีรายละเอียดดังนี้

1.) หลักเกณฑ์การให้บริการ

- (1) ผู้เสียภาษีสามารถยื่นแบบแสดงรายการได้ทั้งแบบฯที่มีเงินชำระ ไม่มีเงินชำระ และขอคืนภาษี ที่ยื่นภายในกำหนดเวลา
- (2) เปิดให้บริการยื่นแบบแสดงรายการได้ตลอด 24 ชั่วโมง (วันสุดท้าย 31 มีนาคม ระบบปิด 22.00 น. เนื่องจากระบบ ATM ปิด)
- (3) วิธีการชำระเงิน มีทางเลือกในการชำระภาษีดังนี้
 - ชำระผ่าน ATM
 - ชำระผ่านไปรษณีย์
 - ชำระผ่านเคาน์เตอร์ธนาคาร
 - ชำระผ่าน E-Payment

- ชำระผ่าน Tele-Banking
- ชำระผ่าน Internet Banking
- ชำระผ่าน Mobile Banking

(4) ใบเสร็จรับเงินสามารถสั่งพิมพ์ออกจากระบบอินเทอร์เน็ตได้ในอีก 2 วันทำการถัดไปหลังจากได้ยื่นแบบแสดงรายการภาษี กรณีไม่มีเงินชำระและขอคืนภาษี ส่วนกรณีมีภาษีที่ชำระเพิ่มเติม สามารถสั่งพิมพ์ออกจากระบบอินเทอร์เน็ตได้ในอีก 2 วันทำการถัดไปหลังจากได้มีการชำระค่าภาษีเรียบร้อยแล้ว

2.) ระบบการใช้บริการทางด้านผู้เสียภาษี

ระบบการใช้บริการของผู้เสียภาษีจะประกอบด้วยปัจจัย (Inputs) กระบวนการ (Process) และผลผลิต (Outputs) ปัจจัยหลักของระบบนี้คือแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา (ภ.ง.ด. 90, 91) ซึ่งยังไม่ได้กรอกรายการข้อมูล โดยอยู่ในรูปของแบบแสดงรายการอิเล็กทรอนิกส์ สถานที่ และอุปกรณ์อื่น ๆ ที่จำเป็น สำหรับกระบวนการหรือขั้นตอนการดำเนินงานของระบบนี้มีดังนี้ (ภาพที่ 10-25)

- (1) เข้าเว็บไซต์กรมสรรพากร www.rd.go.th
- (2) เลือกรายการ “บริการยื่นแบบผ่านอินเทอร์เน็ต”
- (3) ถ้าใช้บริการครั้งแรก เลือกรายการลงทะเบียนในหัวข้อบริการ 90/91 ออนไลน์ เมื่อได้ลงทะเบียนเรียบร้อยแล้วระบบจะแสดงหมายเลขผู้ใช้และรหัสผ่านบนหน้าจอ
- (4) เข้าระบบโดยป้อนหมายเลขผู้ใช้และรหัสผ่าน
- (5) ป้อนรายการข้อมูล อาทิ รายการเงินได้ ภาษีหัก ณ ที่จ่าย ค่าลดหย่อนเงินได้ที่ได้รับยกเว้นฯลฯ ตรวจสอบข้อมูลที่บันทึก กดปุ่ม “ตกลง” เพื่อยืนยันการยื่นแบบฯ
- (6) ระบบจะคำนวณภาษี
 - กรณีไม่มีภาษีต้องชำระ/ขอคืนเงินภาษี โปรแกรมจะแจ้งผลการรับแบบฯ และหมายเลขอ้างอิง เพื่อใช้เป็นหลักฐานการยื่นแบบฯ ให้ในทันที
 - กรณีมีภาษีต้องชำระ
 - a. หากเลือกชำระภาษีผ่าน e-payment ระบุธนาคารที่ใช้บริการและดำเนินการตามขั้นตอนของธนาคารนั้น

- b. หากเลือกชำระผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ของธนาคาร นอกจาก (a) ระบบจะแสดงข้อมูลเลขประจำตัวประชาชน หรือเลขประจำตัวผู้เสียภาษีอากร รหัสควบคุม และจำนวนภาษีที่ต้องชำระ เพื่อใช้เป็นข้อมูลนำไปชำระภาษีผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ของธนาคารต่อไป เพื่อความสะดวก และถูกต้อง โปรดสั่งพิมพ์หรือจดข้อมูลดังกล่าวไว้ด้วย
- c. หากเลือกชำระภาษี ณ เคาน์เตอร์ไปรษณีย์อัตโนมัติ Pay at Post ระบบจะแจ้งรายการข้อมูลเช่นเดียวกับ (b) เพื่อเป็นข้อมูลในการชำระภาษี ณ ที่ทำการไปรษณีย์ทุกแห่ง

เมื่อทำรายการยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา (ภ.ง.ด.90,91) ผ่านอินเทอร์เน็ตเรียบร้อยแล้ว และเป็นกรณีที่มีภาษีต้องชำระ ผู้ใช้บริการจะชำระภาษีทั้งจำนวนในวันใดก็ได้ ภายในกำหนดเวลายื่นแบบฯ โดยมีทางเลือกในการชำระภาษี คือ ATM, ไปรษณีย์, เคาน์เตอร์ธนาคาร, E-Payment, Tele-Banking, Internet Banking, Mobile Banking

(7) หลังจากยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีแล้ว อีก 2 วันทำการถัดไป สามารถเข้าเรียกดูใบเสร็จรับเงิน โดยใช้หมายเลขผู้ใช้และรหัสผ่านที่ได้รับตอนยื่นแบบฯ และสามารถสั่งพิมพ์เก็บเป็นหลักฐานได้ด้วยตนเอง

กระบวนการของระบบนี้จะสิ้นสุดเมื่อผู้เสียภาษีได้รับหมายเลขอ้างอิงการยื่นแบบฯ หรือใบเสร็จรับเงินเพื่อใช้เป็นหลักฐานการเสียภาษี ส่วนผลผลิต (Outputs) ของระบบนี้คือแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา (ภ.ง.ด. 90, 91) ที่กรอกข้อมูลผ่านระบบอินเทอร์เน็ตครบถ้วนแล้ว และผลผลิตของระบบนี้จะเป็นปัจจัยของระบบการดำเนินงานด้านกรมสรรพากรของกรมสรรพากรต่อไป

3.) ระบบการใช้บริการทางด้านระบบยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีผ่านอินเทอร์เน็ตในด้านของเจ้าหน้าที่สรรพากร

ปัจจัย (Inputs) ของระบบนี้คือ แบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา (ภ.ง.ด. 90, 91) ที่กรอกข้อมูลผ่านระบบอินเทอร์เน็ตแล้ว บุคลากร สถานที่ เมนเฟรม อุปกรณ์ และกลไกอื่น ๆ ที่ใช้ในระบบ สำหรับกระบวนการหรือขั้นตอนการดำเนินงานของระบบนี้มีดังนี้ (ภาพที่ 7)

(1) เมื่อระบบรับข้อมูลตามแบบแสดงรายการที่ผู้เสียภาษีบันทึกรายการเข้ามาจะทำการตรวจสอบความถูกต้องของขั้นต้นให้ถูกต้องตามเงื่อนไข

(2) ระบบจะทำการปรับปรุงข้อมูลใน Internet DB Server เพื่อออกไปเสร็จรับเงินพร้อมจัดเก็บข้อมูลเพื่อนำส่งไปประมวลผล

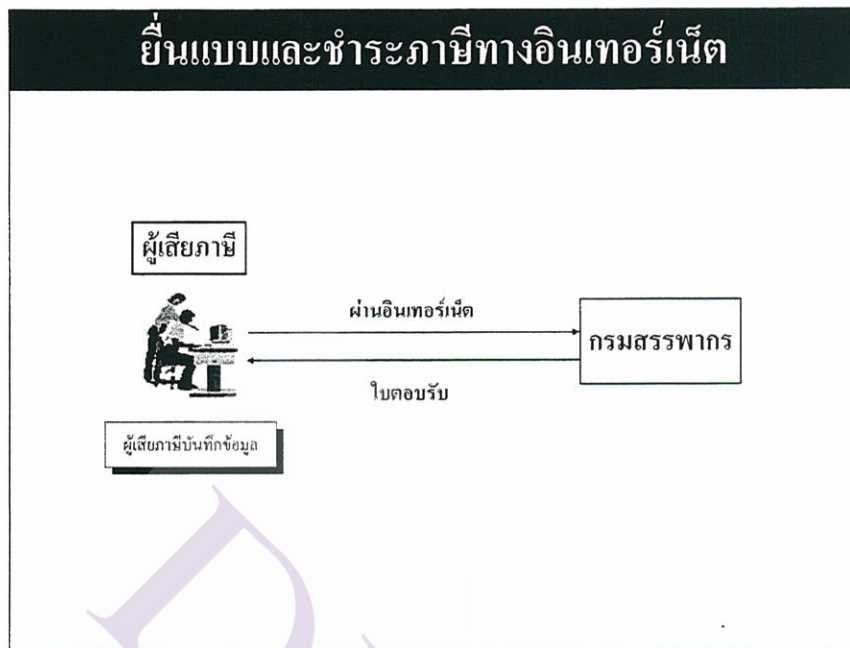
หากเป็นแบบฯ ชำระเพิ่มเติม ต้องรออนุญาตชำระภาษีต่าง ๆ ส่งข้อมูลผลการชำระภาษีกลับมายังกรมสรรพากรก่อน จากนั้นจึงส่งข้อมูลการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีไปประมวลผล

หากเป็นแบบฯ ขอคืนภาษีและแบบฯ ไม่มีเงินชำระ จะส่งข้อมูลเพื่อประมวลผลในวันถัดไป

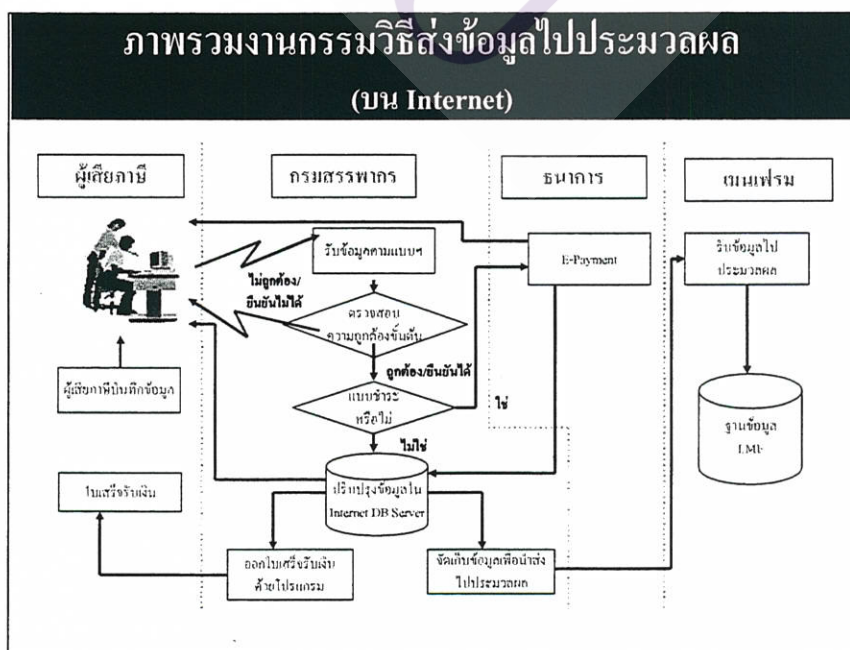
(3) ส่งข้อมูลไปประมวลผลยังสำนักเทคโนโลยีสารสนเทศ กรมสรรพากรสำนักงานใหญ่ เพื่อเก็บเป็นฐานข้อมูลของกรมสรรพากร พร้อมพิมพ์เช็คคืนผู้เสียภาษีกรณีมีภาษีขอคืนต่อไป

ในการศึกษานี้จำแนกผลผลิต (Outputs) เป็นสองชนิด คือ จำนวนแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่เป็นแบบแสดงรายการที่อยู่ในรูปอิเล็กทรอนิกส์กับรายได้จากภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่จัดเก็บได้โดยทางเลือกนี้

ภาพที่ 6 แสดงกระบวนการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีผ่านอินเทอร์เน็ต

ภาพที่ 7 แสดงภาพรวมงานกรรมวิธีส่งข้อมูลไปประมวลผล (บนอินเทอร์เน็ต)

จากลักษณะทั่วไปของช่องทางการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีทั้ง 3 วิธีดังกล่าวมา เป็นการให้บริการที่กรมสรรพากรพยายามพัฒนากระบวนการให้มีความสะดวก รวดเร็ว ตามแต่ผู้เสียภาษีประสงค์จะเลือกใช้บริการ ซึ่งหัวข้อต่อไปจะเป็นผลการจัดเก็บภาษี การเปรียบเทียบรายได้เฉลี่ยจากการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจำแนกตามช่องทางที่ต่างกัน และปัญหาอุปสรรคของแต่ละช่องทางการชำระภาษีของผู้เสียภาษี

ผลการดำเนินงานของแต่ละช่องทาง

ผลการดำเนินงานในที่นี้ คือ ผลผลิต (Outputs) ของระบบ (System) ซึ่งจำแนกได้เป็น 2 ชนิด คือ จำนวนแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา (ภ.ง.ด. 90 และ 91) กับรายได้จากภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา สำหรับจำนวนแบบ ภ.ง.ด. 90 และ 91 นั้นจะไม่เท่ากับจำนวนผู้ชำระภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา เพราะผู้เสียภาษีคนหนึ่ง ๆ อาจยื่นแบบ ภ.ง.ด. 90 และ 91 มากกว่า 1 ฉบับ ผลการดำเนินงานนี้จะแสดงให้เห็นถึงความก้าวหน้าของช่องทางการชำระภาษีช่องทางใหม่ที่ภาครัฐอำนวยความสะดวกให้กับผู้มีหน้าที่ยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษี ซึ่งเป็นที่คาดหวังว่าช่องทางการยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาและชำระภาษีที่ภาครัฐเปิดขึ้นใหม่ 2 ช่องทาง คือ การยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีผ่านเคาน์เตอร์ธนาคารกับการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีผ่านอินเทอร์เน็ตจะเป็นที่ยอมรับจากผู้เสียภาษีมากขึ้น ใช้ทดแทนช่องทางเดิมคือการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีผ่านสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาได้มากขึ้น ถ้าช่องทางการชำระภาษีที่เปิดขึ้นใหม่ได้รับความนิยมจากผู้เสียภาษีมากขึ้นแล้ว จะช่วยลดจำนวนบุคลากรของกรมสรรพากรได้เช่นกัน ซึ่งอาจก่อให้เกิดการบริหารการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

1. จำนวนแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

ในการวิเคราะห์จำนวนแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในปีภาษี 2544 - 2546 ซึ่งแบ่งตามช่องทางการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีแบ่งออกเป็น 3 ช่องทาง ความหมายของแต่ละช่องทางคือ

สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขา หมายถึง จำนวนแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่ยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษี ณ สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขา

เคาน์เตอร์ธนาคาร หมายถึง จำนวนแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่ยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษี ณ เคาน์เตอร์ธนาคารพาณิชย์ไทย หรือสาขาที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร

อินเทอร์เน็ต หมายถึง จำนวนแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่ยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีผ่านอินเทอร์เน็ต

จากการที่ภาครัฐเปิดช่องทางการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีขึ้นใหม่อีก 2 ช่องทางในปีภาษี 2544 จำนวนแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ปรากฏดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 สัดส่วนจำนวนแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ประจำปีภาษี 2544-2546

ปีภาษี	จำนวนแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา (ฉบับ)			ส่วนแบ่งของช่องทางการจัดเก็บ (%)			อัตราการเติบโตร้อยละ (%)			
	สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขา	เคาน์เตอร์ธนาคาร	อินเทอร์เน็ต	รวมจำนวนแบบแสดงรายการทั้ง 3 ช่องทาง	สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขา	เคาน์เตอร์ธนาคาร	อินเทอร์เน็ต	สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขา	เคาน์เตอร์ธนาคาร	อินเทอร์เน็ต
2544	1,783,161.00	2,120.00	23,855.00	1,809,136.00	98.56	0.12	1.32			
2545	2,000,739.00	2,050.00	29,036.00	2,031,825.00	98.47	0.10	1.43	0.12	(0.03)	0.22
2546	1,651,947.00	1,062.00	493,105.00	2,146,114.00	76.97	0.05	22.98	(0.07)	(0.50)	19.67
รวม	5,435,847.00	5,232.00	545,996.00	5,987,075.00	90.79	0.09	9.12			

หมายเหตุ : ในการคำนวณหาอัตราการเติบโตใช้ปี 2544 เป็นปีฐาน

ที่มา : กรมสรรพากร และการคำนวณ

เมื่อพิจารณาจากตารางที่ 8 พบว่า จำนวนแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่ยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษี ณ สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขา ในปีภาษี 2544 มีจำนวน 1,783,161 ฉบับ, ในปีภาษี 2545 มีจำนวน 2,000,739 ฉบับ และ ในปีภาษี 2546 มีจำนวน 1,651,947 ฉบับ ส่วนจำนวนแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่ยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีผ่านเคาน์เตอร์ธนาคาร ในปีภาษี 2544 มีจำนวน 2,120 ฉบับ, ในปีภาษี 2545 มีจำนวน 2,252 ฉบับ และ ในปีภาษี 2546 มีจำนวน 1,062 ฉบับ และจำนวนแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่ยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีผ่านอินเทอร์เน็ต ในปีภาษี 2544 มีจำนวน 23,855 ฉบับ, ในปีภาษี 2545 มีจำนวน 29,036 ฉบับ และ ในปีภาษี 2546 มีจำนวน 493,105 ฉบับ

เปรียบเทียบส่วนแบ่งของจำนวนแบบแสดงรายการทั้ง 3 ช่องทาง โดยอ้างอิงตารางที่ 8 และภาพที่ 8 พบว่า ในปีภาษี 2544 มีจำนวนแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่ยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษี ณ สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขา เคาน์เตอร์ธนาคาร อินเทอร์เน็ต คิดเป็นส่วนแบ่งของช่องทางการจัดเก็บร้อยละ 98.56 0.12 และ 1.32 ตามลำดับ ในปีภาษี 2545 มีจำนวนแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่ยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษี ณ สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขา เคาน์เตอร์ธนาคาร อินเทอร์เน็ต คิดเป็นส่วนแบ่งของช่องทางการจัดเก็บร้อยละ 98.47 0.10 และ 1.43 ตามลำดับ และในปีภาษี 2546 มีจำนวนแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่ยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษี ณ สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขา เคาน์เตอร์ธนาคาร อินเทอร์เน็ต คิดเป็นส่วนแบ่งของช่องทางการจัดเก็บร้อยละ 76.97 0.05 และ 22.98 ตามลำดับ ซึ่งเมื่อพิจารณาแนวโน้ม จะเห็นว่า จำนวนแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่ยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษี ณ สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขา เคาน์เตอร์ธนาคารมีแนวโน้มที่ลดลง และในทิศทางตรงกันข้ามการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีผ่านอินเทอร์เน็ตมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้น

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบอัตราการเติบโตของจำนวนแบบแสดงรายการในแต่ละช่องทาง โดยใช้ปี 2544 เป็นปีฐาน พบว่า จำนวนแบบแสดงรายการที่ยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษี ณ สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขา ในปีภาษี 2545 มีอัตราการเจริญเติบโตเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.12 และสำหรับปีภาษี 2546 มีอัตราการเจริญเติบโตลดลงร้อยละ 0.07 เนื่องจากในปี พ.ศ. 2544 ซึ่งเป็นปีแรกของการเปิดให้มีการยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา (ภ.ง.ด. 90 และ 91) ที่ยื่นแบบแสดงรายการผ่านเคาน์เตอร์ธนาคาร และอินเทอร์เน็ต โดยยังไม่มีกร

ประชาสัมพันธุ์ให้ประชาชนทั่วไปทราบถึงบริการดังกล่าวมากนัก ทำให้จำนวนแบบแสดงรายการที่ยื่นผ่านสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาในปีภาษี 2545 ยังคงมีอัตราการเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 0.12 ต่อมาในปีภาษี 2546 เริ่มมีการประชาสัมพันธุ์มากขึ้น ทำให้ผู้เสียภาษีส่วนหนึ่งหันมาให้ความสนใจที่จะยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีผ่านอินเทอร์เน็ตมากขึ้น โดยอาจเห็นว่ามีความสะดวก รวดเร็ว ประหยัด ก่อให้เกิดอรรถประโยชน์แก่ตนเองสูงที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับช่องทางอื่น ๆ จึงส่งผลให้จำนวนแบบแสดงรายการที่ยื่นผ่านสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาในปีภาษี 2546 มีอัตราการเจริญเติบโตที่ลดลงร้อยละ 0.07

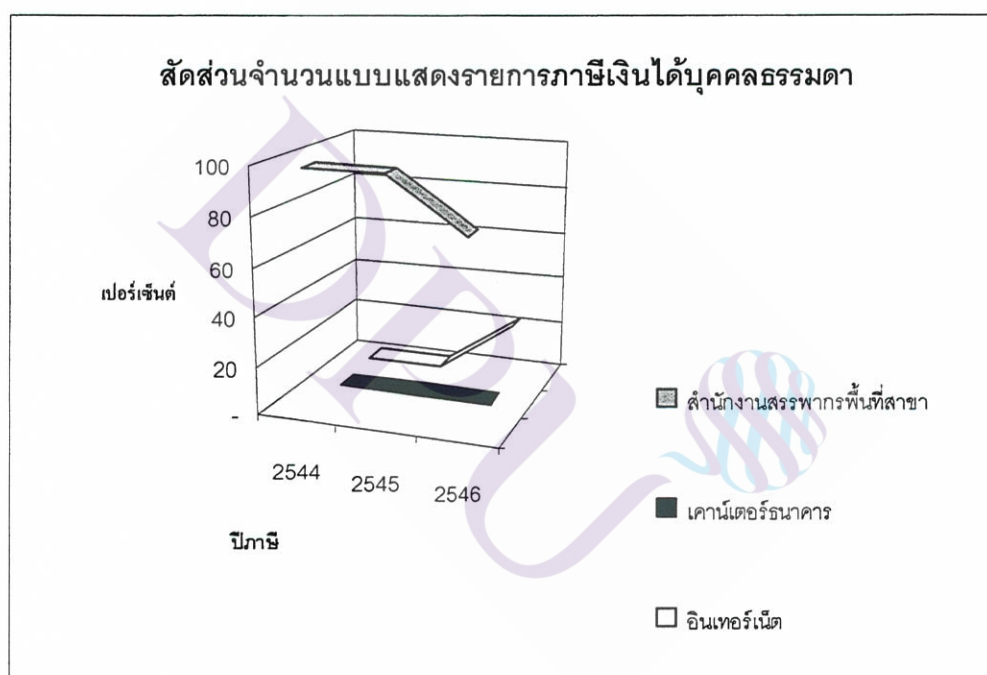
จำนวนแบบแสดงรายการที่ยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีผ่านเคาน์เตอร์ธนาคาร พบว่า ในปีภาษี 2545 มีอัตราการเจริญเติบโตลดลงร้อยละ 0.03 และสำหรับปีภาษี 2546 ก็มีอัตราการเจริญเติบโตลดลงเป็นร้อยละ 0.50 เนื่องจากผู้เสียภาษีบางส่วนเห็นว่าการที่จะไปยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีผ่านเคาน์เตอร์ธนาคารนั้นไม่มีความแตกต่างกับที่จะไปยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีผ่านสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาด้วยตนเอง เพราะผู้เสียภาษีต้องเดินทางดั้งเดิมเพียงแต่เปลี่ยนจุดหมายจากสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาไปเป็นธนาคารเท่านั้นเอง ซึ่งถ้าผู้เสียภาษีต้องเดินทางไปยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษี ณ สถานที่ใดที่หนึ่งอยู่แล้ว จึงทำให้ผู้เสียภาษีเลือกที่จะเดินทางไปยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีผ่านสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาโดยตรงดีกว่า เพราะสร้างความมั่นใจแก่ผู้เสียภาษีสูงกว่า อีกทั้งผู้เสียภาษีบางส่วนได้หันไปยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีผ่านอินเทอร์เน็ตเพิ่มขึ้นด้วย จึงส่งผลให้จำนวนแบบแสดงรายการที่ยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีผ่านเคาน์เตอร์ธนาคารมีอัตราที่ลดลงอย่างต่อเนื่อง

ส่วนจำนวนแบบแสดงรายการที่ยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีผ่านอินเทอร์เน็ต พบว่า ในปีภาษี 2545 มีอัตราการเจริญเติบโตเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.22 และสำหรับปีภาษี 2546 มีอัตราการเจริญเติบโตเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 19.67 เนื่องจากผู้เสียภาษีได้เห็นว่าการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีผ่านอินเทอร์เน็ตนั้นได้สร้างความสะดวก รวดเร็ว ประหยัด แก่ตนเองมากที่สุด ซึ่งถ้าพิจารณาจากสภาวะแวดล้อมในปัจจุบันที่ต้องมีการแข่งขันในด้านเวลาแล้วจึงทำให้ช่องทางการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีมีอัตราการเจริญเติบโตเพิ่มขึ้นอย่างมาก

เมื่อเปรียบเทียบจำนวนแบบแสดงรายการทั้ง 3 ช่องทางดังกล่าวแล้ว ทำให้ทราบว่าช่องทางการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีผ่านอินเทอร์เน็ตมีอัตราการเจริญเติบโตมากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับช่องทางการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษี ณ สำนักงานสรรพากรพื้นที่

สาขาและช่องทางการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีผ่านเคาน์เตอร์ธนาคาร อาจ เนื่องจากผู้เสียภาษีส่วนหนึ่งได้หันมาให้ความสนใจยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีใน ช่องทางอินเทอร์เน็ตมากขึ้น โดยผู้เสียภาษีเห็นว่าช่องทางการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษี ผ่านอินเทอร์เน็ตได้ก่อให้เกิดอรรถประโยชน์สูงสุดต่อตนเองเมื่อเปรียบเทียบกับช่องทางการยื่น แบบแสดงรายการและชำระภาษีในช่องทางอื่น ๆ

ภาพที่ 8 สัดส่วนจำนวนแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

2. รายได้จากภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

ในการวิเคราะห์รายได้ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในปีภาษี 2544 - 2546 ซึ่งแบ่งตามช่องทางการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีแบ่งออกเป็น 3 ช่องทาง ความหมายของแต่ละช่องทางคือ

สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขา หมายถึง จำนวนรายได้ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่ยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษี ณ สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขา

เคาน์เตอร์ธนาคาร หมายถึง จำนวนรายได้ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่ยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษี ณ เคาน์เตอร์ธนาคารพาณิชย์ไทย หรือสาขาที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร

อินเทอร์เน็ต หมายถึง จำนวนรายได้ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่ยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีผ่านอินเทอร์เน็ต

จากการที่ภาครัฐเปิดช่องทางการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีขึ้นใหม่อีก 2 ช่องทางในปีภาษี 2544 จำนวนรายได้ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ปรากฏดังตารางที่ 9

ตารางที่ 9 สัดส่วนจำนวนรายได้ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ประจำปีภาษี 2544-2546

ปีภาษี	จำนวนรายได้ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา (บาท)			ส่วนแบ่งของช่องทางการจัดเก็บ (%)			อัตราการเติบโตร้อยละ (%)			
	สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขา	เคาน์เตอร์ธนาคาร	อินเทอร์เน็ต	รวมจำนวนแบบแสดงรายการทั้ง 3 ช่องทาง	สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขา	เคาน์เตอร์ธนาคาร	อินเทอร์เน็ต	สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขา	เคาน์เตอร์ธนาคาร	อินเทอร์เน็ต
2544	2,951,337,276.82	20,659,448.04	13,178,694.27	2,985,175,419.13	98.87	0.69	0.44			
2545	4,136,329,524.78	26,392,044.18	21,771,386.00	4,184,492,954.96	98.85	0.63	0.52	0.40	0.28	0.65
2546	4,096,554,982.23	13,162,393.03	128,502,775.00	4,238,220,150.26	96.66	0.31	3.03	0.39	(0.36)	8.75
รวม	11,184,221,783.83	60,213,885.25	163,452,855.27	11,407,888,524.35	98.04	0.53	1.43			

หมายเหตุ : ในกรณีสัดส่วนรายได้จากการเติบโตในปี 2544 เป็นปีฐาน

ที่มา : กรมสรรพากร และการคำนวณ

เมื่อพิจารณาจากตารางที่ 9 พบว่า จำนวนรายได้ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่ยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษี ณ สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขา ในปีภาษี 2544 มีจำนวน 2,951.34 ล้านบาท, ในปีภาษี 2545 มีจำนวน 4,136.33 ล้านบาท และ ในปีภาษี 2546 มีจำนวน 4,096.55 ล้านบาท ส่วนจำนวนรายได้ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่ยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีผ่านเคาน์เตอร์ธนาคาร ในปีภาษี 2544 มีจำนวน 20.66 ล้านบาท, ในปีภาษี 2545 มีจำนวน 26.39 ล้านบาท และ ในปีภาษี 2546 มีจำนวน 13.16 ล้านบาท และจำนวนรายได้ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่ยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีผ่านอินเทอร์เน็ต ในปีภาษี 2544 มีจำนวน 13.18 ล้านบาท, ในปีภาษี 2545 มีจำนวน 21.77 ล้านบาท และ ในปีภาษี 2546 มีจำนวน 128.50 ล้านบาท

เปรียบเทียบส่วนแบ่งของสัดส่วนรายได้ที่ได้รับจากการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีของทั้ง 3 ช่องทาง โดยอ้างอิงตารางที่ 9 และภาพที่ 9 พบว่า ในปีภาษี 2544 มีรายได้ที่ได้จากแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่ยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษี ณ สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขา เคาน์เตอร์ธนาคาร อินเทอร์เน็ต คิดเป็นส่วนแบ่งของช่องทางการจัดเก็บร้อยละ 98.87 0.69 และ 0.44 ตามลำดับ ในปีภาษี 2545 มีรายได้ที่ได้จากแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่ยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษี ณ สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขา เคาน์เตอร์ธนาคาร อินเทอร์เน็ต คิดเป็นส่วนแบ่งของช่องทางการจัดเก็บร้อยละ 98.85 0.63 และ 0.52 ตามลำดับ และในปีภาษี 2546 มีรายได้ที่ได้จากแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่ยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษี ณ สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขา เคาน์เตอร์ธนาคาร อินเทอร์เน็ต คิดเป็นส่วนแบ่งของช่องทางการจัดเก็บร้อยละ 76.66 0.31 และ 3.03 ตามลำดับ ซึ่งเมื่อพิจารณาแนวโน้ม จะเห็นว่า รายได้จากแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่ยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษี ณ สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขา เคาน์เตอร์ธนาคารมีแนวโน้มที่ลดลง และในทิศทางตรงกันข้ามการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีผ่านอินเทอร์เน็ตมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้น

เมื่อพิจารณาอัตราการเติบโตของรายได้จากภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา (ภ.ง.ด. 90 และ 91) โดยใช้ปี 2544 เป็นปีฐาน พบว่า รายได้จากแบบแสดงรายการที่ยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษี ณ สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขา ในปีภาษี 2545 มีอัตราการเจริญเติบโตเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.40 และสำหรับปีภาษี 2546 มีอัตราการเจริญเติบโตเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.39 อาจเนื่องมาจากปี พ.ศ. 2544 เป็นซึ่งเป็นปีแรกของการเปิดให้มีการยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

(ภ.ง.ด. 90 และ 91) ที่ยื่นแบบแสดงรายการผ่านเคาน์เตอร์ธนาคาร และอินเทอร์เน็ต ผู้เสียภาษี อาจยังไม่ทราบโดยทั่วถึงกันหรือยังไม่ทราบข้อมูลในด้านระบบต่าง ๆ เช่น มีกระบวนการให้บริการ อย่างไร มีความปลอดภัยของข้อมูล และสามารถเชื่อถือได้หรือไม่ ทำให้รายได้ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่ยื่นผ่านสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาในปีภาษี 2545 ยังมีอัตราการเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.40 ต่อมาในปีภาษี 2546 ผู้เสียภาษีได้หันมาให้ความสนใจที่จะยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษี ผ่านอินเทอร์เน็ตมากขึ้น เพราะช่องทางใหม่ที่เปิดให้บริการเพิ่มขึ้นทั้ง 2 ช่องทางดังกล่าวนี้ ได้มีการประชาสัมพันธ์มากขึ้น อีกทั้งการยื่นแบบแสดงรายการที่เป็นแบบที่มีภาษีได้รับคืน ก็จะได้รับ ภาษีคืนเร็วขึ้นกว่าเดิมถ้าใช้บริการยื่นแบบแสดงรายการผ่านอินเทอร์เน็ต แต่ก็ได้ส่งผลให้ กระทบต่อรายได้ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่ยื่นแบบแสดงรายการ ณ สำนักงานสรรพากรพื้นที่ สาขา เนื่องจากผู้เสียภาษีอาจยังติดภาพลักษณะด้านช่องทางการยื่นแบบแสดงรายการช่องทาง เดิม (สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขา) ของกรมสรรพากรอยู่ จึงส่งผลให้รายได้ภาษีเงินได้บุคคล ธรรมดาที่ยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษี ณ สำนักงานสรรพากรพื้นที่มีอัตราการเติบโตลดลง เพียงร้อยละ 0.01 เท่านั้น

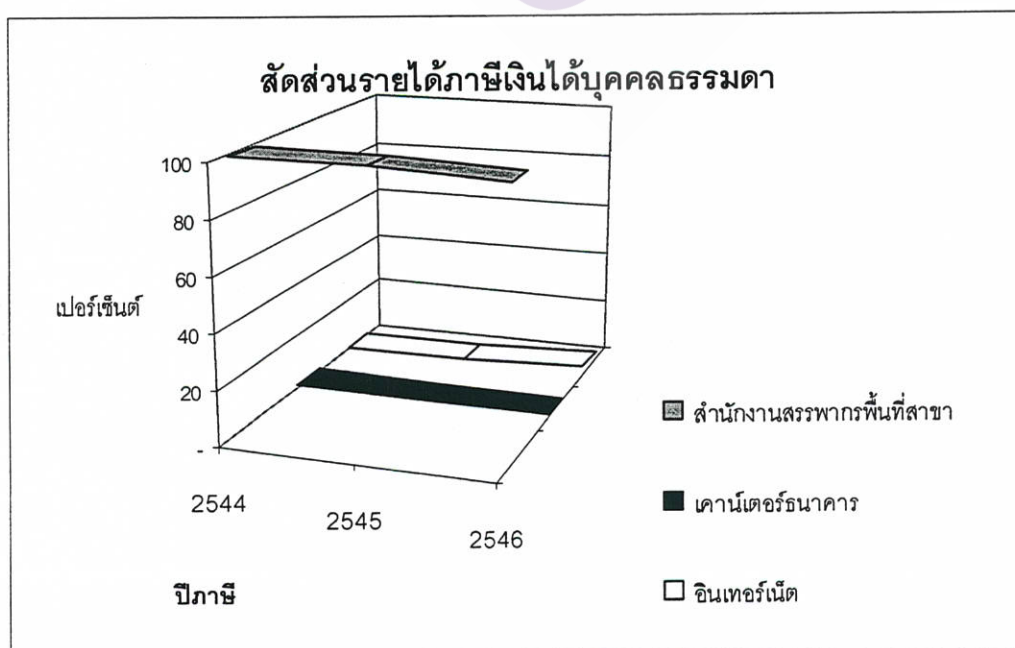
รายได้จากแบบแสดงรายการที่ยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีผ่านเคาน์เตอร์ ธนาคาร พบว่า ในปีภาษี 2545 มีอัตราการเจริญเติบโตเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.28 และสำหรับปีภาษี 2546 มีอัตราการเจริญเติบโตลดลงร้อยละ 0.36 เนื่องจากผู้เสียภาษีบางส่วนยังเห็นว่าการที่จะไป ยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีผ่านเคาน์เตอร์ธนาคารนั้นไม่มีความแตกต่างกับที่จะไปยื่น แบบแสดงรายการและชำระภาษีผ่านสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาด้วยตนเอง ซึ่งถ้าผู้เสียภาษี ต้องเดินทางไปยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษี ณ สถานที่ใดที่หนึ่งอยู่แล้ว จึงทำให้ผู้เสียภาษี เลือกที่จะเดินทางไปยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีผ่านสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขา โดยตรงดีกว่า เพราะสร้างความมั่นใจแก่ผู้เสียภาษีสูงกว่า อีกทั้งผู้เสียภาษีบางส่วนได้หันไปยื่น แบบแสดงรายการและชำระภาษีผ่านอินเทอร์เน็ตเพิ่มขึ้นด้วย จึงส่งผลให้รายได้ภาษีเงินได้บุคคล ธรรมดาที่ยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีผ่านเคาน์เตอร์ธนาคารมีอัตราการเจริญเติบโตที่ ลดลงมากที่สุด

ส่วนรายได้จากแบบแสดงรายการที่ยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีผ่าน อินเทอร์เน็ต พบว่า ในปีภาษี 2545 มีอัตราการเจริญเติบโตเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.65 และสำหรับปีภาษี 2546 มีอัตราการเจริญเติบโตเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 8.75 เนื่องจากผู้เสียภาษีได้เห็นว่าการยื่นแบบ แสดงรายการและชำระภาษีผ่านอินเทอร์เน็ตนั้นได้สร้างความสะดวก รวดเร็ว ประหยัด อีกทั้ง

การที่ผู้เสียภาษีหันมาให้ความสนใจในระบบการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีผ่านอินเทอร์เน็ตเพิ่มขึ้นนั้น ก็แสดงให้เห็นว่าผู้เสียภาษีมีความเชื่อมั่น มั่นใจในระบบดังกล่าวสูงขึ้น นั้นก็หมายความว่าผู้เสียภาษีได้หันมาให้ความสนใจต่อเทคโนโลยีใหม่ ๆ กระบวนการใหม่ ๆ ซึ่งอาจก่อให้เกิดการพัฒนาในด้านกระบวนการจัดเก็บภาษีที่สูงขึ้นอย่างมากของกรมสรรพากร

เมื่อเปรียบเทียบรายได้จากแบบแสดงรายการทั้ง 3 ช่องทางดังกล่าวแล้ว ทำให้ทราบว่าช่องทางการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีผ่านอินเทอร์เน็ตมีอัตราการเจริญเติบโตมากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับช่องทางการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษี ณ สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาและช่องทางการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีผ่านเคาน์เตอร์ธนาคาร อาจเนื่องมาจากผู้เสียภาษีส่วนหนึ่งได้หันมาให้ความสนใจยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีในช่องทางอินเทอร์เน็ตมากขึ้น โดยผู้เสียภาษีเห็นว่าช่องทางการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีผ่านอินเทอร์เน็ตได้ก่อให้เกิดอรรถประโยชน์สูงสุดต่อตนเองเมื่อเปรียบเทียบกับช่องทางการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีในช่องทางอื่น ๆ ซึ่งก็เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของกรมสรรพากรคือ ต้องการให้ช่องทางการยื่นแบบแสดงรายการผ่านอินเทอร์เน็ตเป็นช่องทางหลักของการยื่นแบบแสดงรายการต่อไปในอนาคต โดยการศึกษาในหัวข้อต่อไปจะทำการศึกษาถึงความแตกต่างของรายได้ภาษีอากรจำแนกตามวิธีการจัดเก็บภาษีอากรตามช่องทางต่าง ๆ ว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่ และช่องทางใดบ้างที่เหมือนกันหรือแตกต่างกัน

ภาพที่ 9 สัดส่วนรายได้ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

3. การทดสอบสมมติฐาน

การทดสอบสมมติฐานในการศึกษานี้เป็นการทดสอบความแตกต่างของรายได้ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาเฉลี่ยตามช่องทางการจัดเก็บ 3 ช่องทาง ในปีภาษี 2546 เท่านั้น เนื่องจากเป็นปีภาษีล่าสุด ที่เพิ่งทำการจัดเก็บมาในช่วงระหว่างวันที่ 1 มกราคม - วันที่ 31 มีนาคม พ.ศ. 2547 และสมมติฐานที่ต้องการทดสอบคือ รายได้เฉลี่ยจากการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของทั้ง 3 ช่องทางไม่มีความแตกต่างกัน สำหรับวิธีการทดสอบใช้วิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวน (Analysis of Variance) ทั้งนี้เพราะค่าเฉลี่ยที่ต้องการทดสอบมีทั้งหมด 3 ค่า ดังนั้น ถ้าใช้วิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนมาทดสอบแล้วจะเป็นการทดสอบเพียงครั้งเดียวโดยไม่ต้องทำการทดสอบค่าเฉลี่ยครั้งละคู่ ส่วนตัวสถิติที่ใช้ในการทดสอบ คือ F-Statistic อย่างไรก็ตามในการทดสอบโดยใช้ F-Statistic นี้ ถ้ามีการปฏิเสธสมมติฐานว่าง (H_0) แสดงว่าค่าเฉลี่ยมีความแตกต่างกัน ในที่นี้จำเป็นต้องทำการทดสอบว่าค่าเฉลี่ยคู่ใดมีความแตกต่างกัน วิธีการทดสอบจะใช้วิธีการของ Tukey Test ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบจำนวนคู่ของค่าเฉลี่ยทั้งหมดซึ่งมีจำนวน 3 คู่

ข้อมูลที่นำมาใช้ในการทดสอบ คือ เงินภาษีที่จัดเก็บได้ในแต่ละช่องทางจำแนกตามสำนักงานสรรพากรพื้นที่ ซึ่งมีจำนวน 16 พื้นที่ ตามตารางที่ 10 และจากตารางที่ 10 แสดงให้เห็นว่า ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่ผู้เสียภาษีใช้บริการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีผ่านสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขา เคาน์เตอร์ธนาคาร และอินเทอร์เน็ตคิดเป็นเงินได้เฉลี่ย 256.03 ล้านบาท 0.82 ล้านบาท และ 8.03 ล้านบาทตามลำดับ และคิดเป็นค่าเฉลี่ยรวม (Overall mean) เป็นเงิน 88.30 ล้านบาท เมื่อนำไปวิเคราะห์ความแปรปรวนจะปรากฏดังตารางที่ 11 และตารางภาคผนวก ข. ซึ่งค่า F ที่คำนวณได้มีค่าเท่ากับ 67.454 และเมื่อนำไปคำนวณค่า P-Value จะได้เท่ากับ 0.00 ดังตารางภาคผนวก ข.

ในการศึกษานี้ได้กำหนดระดับนัยสำคัญของการทดสอบ หรือค่า α ไว้เท่ากับ 0.05 เมื่อเทียบกับค่า P-Value แล้วปรากฏว่าค่า P-Value ต่ำกว่าค่า α ที่กำหนด ดังนั้น จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ว่า “รายได้เฉลี่ยจากการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาตามช่องทางทั้ง 3 ของการจัดเก็บไม่แตกต่างกัน” และจากผลการทดสอบโดยใช้ F-Statistic ซึ่งค่า F ที่คำนวณได้มีค่าเท่ากับ 67.454 และค่า F ที่ได้จากการเปิดตารางความน่าจะเป็นแบบเอฟที่ $F_{.05,2,45}$ มีค่าเท่ากับ 3.23 ฉะนั้น $F > F_{.05,2,45}$ จึงปฏิเสธสมมติฐานเช่นกัน ซึ่งก็สามารถยืนยันได้ว่ารายได้จากการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาแต่ละช่องทางแตกต่างกัน แต่ยังไม่ทราบว่าช่องทางคู่ใดมีความแตกต่างกันหรือไม่ ดังนั้นจึงทดสอบโดยวิธีการของ Tukey Test

ตารางที่ 10 ผลการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาประจำปีภาษี 2546 จำแนกตามช่องทางการจัดเก็บ
และสำนักงานสรรพากรพื้นที่

(หน่วย : ล้านบาท)

สำนักงาน สรรพากร พื้นที่	ช่องทางการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา			รวมรายได้ภาษีเงิน ได้บุคคลธรรมดาทั้ง 3 ช่องทาง
	สำนักงาน สรรพากรพื้นที่สาขา	เคาน์เตอร์ธนาคาร	อินเทอร์เน็ต	
01	266.4690	0.4039	3.1698	270.0427
02	282.7618	0.3734	2.4913	285.6265
03	157.3792	0.9640	4.7755	163.1187
04	304.2013	0.2855	2.1284	306.6152
05	309.4562	1.2259	12.7007	323.3828
06	189.7281	1.4841	15.5031	206.7153
07	260.4815	1.5024	10.0590	272.0429
08	443.9122	1.3427	7.3347	452.5896
09	160.6226	0.2739	10.2294	171.1259
10	262.6137	1.0714	16.3863	280.0714
11	83.6004	0.2467	4.6042	88.4513
12	571.9317	0.1088	3.0475	575.0880
13	298.8769	1.0674	8.4827	308.4270
14	134.4675	1.0103	11.3595	146.8373
15	138.8824	0.4768	8.0240	147.3832
16	231.1691	1.3244	8.2058	240.6993
รวม	4,096.5536	13.1616	128.5019	4,238.2171
ค่าเฉลี่ย	256.0346	0.8226	8.0314	88.2962

หมายเหตุ : ค่าเฉลี่ยรวม = ผลรวมของเงินได้ของทุกช่องทางรวมกันหารด้วยจำนวนตัวอย่างทั้งหมด

$$(48 = 3 \times 16)$$

ตารางที่ 11 ตารางวิเคราะห์ความแปรปรวนสำหรับรายได้ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ประจำปีภาษี 2546

(หน่วย : ล้านบาท)

มาของความแปรปรวน	d.f.	ผลบวกกำลังสอง	ค่าเฉลี่ยกำลังสอง	F	P-Value
ระหว่างทรีตเมนต์	2	675,683.91	337,841.96		
ความคลาดเคลื่อน	45	225,380.76	5,008.461	67.454	0.00
รวม	47	901,064.68			

ในการทดสอบโดยใช้ Tukey Test จำนวนคู่ของค่าเฉลี่ยที่นำมาแสดงมีอยู่ 3 คู่ คือ

- (1) ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาเฉลี่ยที่ยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีผ่านสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขา - เคาน์เตอร์ธนาคาร
- (2) ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาเฉลี่ยที่ยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีผ่านสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขา - อินเทอร์เน็ต
- (3) ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาเฉลี่ยที่ยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีผ่านเคาน์เตอร์ธนาคาร - อินเทอร์เน็ต

การทดสอบใช้วิธีประมาณค่าช่วงความเชื่อมั่น $(1-\alpha)$ 100% ของผลต่างระหว่างค่าเฉลี่ย ในการทดสอบนี้กำหนดให้ $\alpha = .05$ สมมติฐานในการทดสอบ คือ กำหนดให้ผลต่างของค่าเฉลี่ยประชากรมีค่าเท่ากับศูนย์ ($H_0 : D = 0$) และสูตรที่ใช้ในการประมาณค่าช่วงความเชื่อมั่นของผลต่างระหว่างค่าเฉลี่ย คือ

$$\mu_k - \mu_m = (\bar{X}_k - \bar{X}_m) \pm q_{1-\alpha} \sqrt{\frac{MSE}{r}}$$

เมื่อ μ_k, μ_m คือ ค่าเฉลี่ยของประชากร k และ m โดยที่ $k \neq m$

\bar{X}_k, \bar{X}_m คือ ตัวประมาณของ μ_k และ μ_m

$q_{1-\alpha}$ คือ ค่าวิกฤตที่ได้จากตาราง studentized range distribution ที่ระดับความคลาดเคลื่อนเท่ากับ α ตรงกับพารามิเตอร์ตัวตั้งและตัวหารเท่ากับ a และ $n - a$ โดยที่ a คือ จำนวนช่องทางที่จะทำการเปรียบเทียบซึ่งมีค่าเท่ากับ 3 และ n คือขนาดของตัวอย่างทั้งหมดซึ่งเท่ากับ $r * a$ เมื่อแทนค่า จะได้ $n = 16 * 3 = 48$

r คือ ขนาดตัวอย่างในแต่ละทรีตเมนต์

MSE คือ ค่าเฉลี่ยกำลังสองของค่าคลาดเคลื่อนจากตาราง ANOVA

จากการเปิดตาราง Studentized Range Distribution ที่ระดับ $\alpha = .05$ ที่ $q_{1-\alpha} = q_{.95}$ ที่พารามิเตอร์ $a = 3$ พารามิเตอร์ $(n - a) = 45$ จะได้ $q_{.95} = 3.44$ และในการทดสอบนี้ $r = 16$ $n = 48$ $MSE = 5008.46$ ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาเฉลี่ยที่ยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีผ่านสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาเท่ากับ 256.03 ล้านบาท ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาเฉลี่ยที่ยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีผ่านเคาน์เตอร์ธนาคารเท่ากับ 0.82 ล้านบาท และภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาเฉลี่ยที่ยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีผ่านอินเทอร์เน็ตเท่ากับ 8.03 ล้านบาท จากการแทนค่าในสูตรจะได้ดังตารางที่ 12

ตารางที่ 12 แสดงการทดสอบโดยใช้ Tukey Test

จำนวนคู่	ผลต่างของค่าเฉลี่ย	Sig.
สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขา- เคาน์เตอร์ธนาคาร	$194.3564 \leq \mu_{\text{สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขา}} - \mu_{\text{เคาน์เตอร์ธนาคาร}} \leq 316.0636$	Significant
สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขา- อินเทอร์เน็ต	$187.1464 \leq \mu_{\text{สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขา}} - \mu_{\text{อินเทอร์เน็ต}} \leq 308.8536$	Significant
เคาน์เตอร์ธนาคาร-อินเทอร์เน็ต	$-68.0636 \leq \mu_{\text{เคาน์เตอร์ธนาคาร}} - \mu_{\text{อินเทอร์เน็ต}} \leq 53.6436$	Non - Significant

ช่วงความเชื่อมั่นของผลต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของวิธีการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ณ สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขา กับวิธีการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ณ เคาน์เตอร์ธนาคาร ไม่ครอบคลุมศูนย์ ดังนั้น ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ความแตกต่างจึงมีนัยสำคัญทางสถิติ ในทำนองเดียวกันผลต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของวิธีการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ณ สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขา กับวิธีการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาผ่านอินเทอร์เน็ต ไม่ครอบคลุมศูนย์ ดังนั้น ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ความแตกต่างจึงมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ในช่วงความเชื่อมั่นของผลต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของวิธีการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ณ เคาน์เตอร์ธนาคารกับวิธีการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาผ่านอินเทอร์เน็ต ครอบคลุมศูนย์ ดังนั้น ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ความแตกต่างจึงไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ผลการทดสอบแสดงให้เห็นว่า ผลการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาประจำปีภาษี 2546 ช่องทางการชำระภาษีโดยที่ผู้เสียภาษีมายื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา (ภ.ง.ด. 90 และ 91) ยังสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขายังคงเป็นแหล่งสำคัญในการชำระภาษีของผู้เสียภาษี ซึ่งภาครัฐยังคงต้องให้บริการด้านความสะดวกแก่ผู้เสียภาษีต่อไป ขณะเดียวกันช่องทางการชำระภาษีที่เปิดใหม่ทั้ง 2 ช่องทาง ถึงแม้ว่าจะยังคงมีผู้ใช้บริการน้อย แต่ภาครัฐจะต้องรณรงค์ให้ผู้เสียภาษีใช้บริการทั้ง 2 ช่องทางนี้เพิ่มขึ้น เพราะถ้าทั้ง 2 ช่องทางที่เปิดใหม่นี้เป็นที่นิยมของผู้เสียภาษีแล้ว จะทำให้การจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดามีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพิ่มมากขึ้น

4. ข้อดี - ปัญหาและอุปสรรค

ช่องทางการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาไม่ว่าจะเป็นช่องทางใดต่างก็มีข้อดี-ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ กันไป ซึ่งจากระบบงานทั้งหมดสามารถแยกข้อดีออกเป็น 2 ด้าน คือ ด้านผู้เสียภาษี ด้านกรมสรรพากร ส่วนปัญหาและอุปสรรคแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านผู้เสียภาษี ด้านระบบ ด้านสรรพากร

ข้อดีของการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษี ณ สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขา

ด้านผู้เสียภาษี

1. ผู้เสียภาษีมีความมั่นใจว่าตนเองได้ยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีเรียบร้อยแล้ว
2. ผู้เสียภาษีสามารถยื่นแบบแสดงรายการและเลือกผ่อนชำระค่าภาษีได้

ด้านกรมสรรพากร

1. มีหลักฐานการตรวจสอบที่แน่ชัด

อุปสรรคของการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษี ณ สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขา

ด้านผู้เสียภาษี

1. ผู้เสียภาษีอาจไม่สะดวกในด้านเวลาและสถานที่ในการเดินทางมายื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษี ณ สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขา
2. ผู้เสียภาษีไม่สามารถตรวจเช็คข้อมูลขั้นต้นได้ว่าถูกต้องหรือไม่

ด้านระบบ

1. เนื่องจากต้องใช้กำลังคน ทำให้การส่งประมวลผลข้อมูลทำได้ล่าช้า และมีความยุ่งยาก
2. การที่ผู้เสียภาษีต้องนำส่งแบบแสดงรายการพร้อมเอกสารประกอบการยื่นแบบแสดงรายการ ทำให้ปริมาณเอกสารที่กรมสรรพากรต้องจัดเก็บมีเป็นจำนวนมาก

ด้านสรรพากร

1. บุคลากรในการอำนวยความสะดวกมีจำนวนจำกัด ซึ่งอาจไม่ทั่วถึงในการบริการ
2. มีต้นทุนสูงในการจัดเก็บภาษี เช่น การสแกนแบบแสดงรายการ การจัดพิมพ์แบบแสดงรายการ เป็นต้น
3. เมื่อผู้เสียภาษ้นำแบบแสดงรายการมายื่น และเจ้าหน้าที่ทำการบันทึกข้อมูล เพื่อส่งประมวลผล อาจทำให้เกิดการบันทึกข้อมูลที่ผิดพลาด

ข้อดีของการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษี ณ เคาน์เตอร์ธนาคาร

ด้านผู้เสียภาษี

1. ผู้เสียภาษีมีทางเลือกในการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีมากขึ้น เนื่องจากสาขาของธนาคารมีมากกว่าสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขา

ด้านกรมสรรพากร

1. มีหลักฐานการตรวจสอบที่แน่ชัด

อุปสรรคของการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษี ณ เคาน์เตอร์ธนาคาร

ด้านผู้เสียภาษี

1. ผู้เสียภาษีอาจไม่สะดวกในด้านเวลาและสถานที่ในการเดินทางมายื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษี ณ เคาน์เตอร์ธนาคาร
2. ผู้เสียภาษีไม่สามารถตรวจเช็คข้อมูลขั้นต้นได้ว่าถูกต้องหรือไม่

ด้านระบบ

1. ในการรวบรวมแบบแสดงรายการพร้อมเอกสารประกอบอาจทำได้ยุ่งยาก เนื่องจากธนาคารต้องนำส่งแบบแสดงรายการพร้อมเอกสารประกอบ ณ สำนักงานสรรพากรภาค ตามภูมิลำเนาที่สาขาของธนาคารสาขานั้น ๆ ตั้งอยู่ ในวันรุ่งขึ้น ซึ่งจะมีค่าใช้จ่ายในการจัดส่งเพิ่มขึ้น

2. เนื่องจากต้องใช้กำลังคน ทำให้การส่งประมวลผลข้อมูลทำได้ล่าช้า และมีความยุ่งยาก
3. การที่ผู้เสียภาษีต้องนำส่งแบบแสดงรายการพร้อมเอกสารประกอบการยื่นแบบแสดงรายการ ทำให้ปริมาณเอกสารที่กรมสรรพากรต้องจัดเก็บมีเป็นจำนวนมาก

ด้านธนาคาร

1. บุคลากรในการรับแบบแสดงรายการ ณ เคาน์เตอร์ธนาคารไม่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับแบบแสดงรายการ จึงไม่สามารถให้คำแนะนำแก่ผู้เสียภาษี กรณีผู้เสียภาษีมีข้อสงสัย
2. บุคลากรในการรับแบบแสดงรายการ ณ เคาน์เตอร์ธนาคารมีไม่เพียงพอ เนื่องจากเจ้าหน้าที่ของสาขานาคารต้องให้บริการในด้านอื่น ๆ ของธนาคารด้วย เช่น รับฝาก-ถอนเงิน เป็นต้น

ด้านสรรพากร

1. มีต้นทุนสูงในการจัดเก็บภาษี เช่น การสแกนแบบแสดงรายการ การจัดพิมพ์แบบแสดงรายการ เป็นต้น อีกทั้งกรมสรรพากรยังต้องจ่ายค่ารับแบบแสดงรายการให้แก่สาขาของธนาคารที่เปิดให้บริการรับยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีอีกด้วย
2. เมื่อธนาคารส่งแบบแสดงรายการมายังสำนักงานสรรพากรภาคแล้ว ขณะเจ้าหน้าที่ทำการบันทึกข้อมูล เพื่อส่งประมวลผล อาจทำให้เกิดการบันทึกข้อมูลที่ผิดพลาด

ข้อดีของการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีผ่านอินเทอร์เน็ต

ด้านผู้เสียภาษี

1. ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย
2. ประหยัดสถานที่เก็บเอกสารเพราะจัดเก็บในรูปแบบ e-document
3. ได้รับสิทธิพิเศษในการยื่นแบบฯ ตลอด 24 ชั่วโมง ไม่เว้นวันหยุดราชการ ยกเว้นวันสุดท้ายของการยื่นแบบฯ ระบบปิด 22.00 น. ตามระบบการโอนเงินของธนาคาร
4. มีโปรแกรมที่จะช่วยตรวจสอบข้อมูลขั้นต้นตามแบบแสดงรายการ ที่กรอกไว้ในแบบฯ และหากพบข้อมูลที่ผิดพลาดบางกรณี ระบบจะส่งรายการเตือนกลับไปในทันทีเพื่อท่านจะ

ได้แก้ไขให้ถูกต้อง และเพื่อความมั่นใจว่ากรมสรรพากรได้รับแบบฯ และชำระภาษีเรียบร้อยแล้ว จะมีหลักฐานเพื่อยืนยัน คือ ระบบจะตอบรับทันทีเมื่อทำรายการแล้วเสร็จ

ด้านกรมสรรพากร

1. ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายด้านการรับแบบฯ การบันทึกข้อมูล การตรวจผล ข้อมูล เนื่องจาก ข้อมูลของผู้เสียภาษีได้ถูกส่งมาทางระบบอิเล็กทรอนิกส์โดยผู้เสียภาษีเอง ซึ่ง กรมสรรพากรสามารถนำข้อมูลนั้นส่งไปประมวลผลได้ทันที
2. สนองตอบต่อความต้องการของประชาชน ในการให้บริการที่สะดวกรวดเร็วและ ประหยัด
3. ตอบสนองต่อนโยบาย e - Government
4. ลดขั้นตอนกระบวนการทำงาน
5. ก่อให้เกิดภาพลักษณ์ที่ดีต่อกรมสรรพากร

อุปสรรคของการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีผ่านอินเทอร์เน็ต

ด้านผู้เสียภาษี

1. ไม่มีความมั่นใจว่ายื่นแบบแสดงรายการสำเร็จหรือไม่
2. ผู้เสียภาษีต้องเสียค่าธรรมเนียมในการทำรายการโอนเงินให้หน่วยระบบชำระ ภาษีในการชำระภาษีเอง

ด้านระบบ

1. ฐานข้อมูลในระบบทะเบียนผู้เสียภาษีสำหรับฐานข้อมูลของอินเทอร์เน็ต ไม่เป็น ปัจจุบัน
2. บางช่วงเวลาที่ผู้ใช้บริการจำนวนมาก อาจทำให้ระบบเกิดความล่าช้าจนผู้เสียภาษี เข้าใจว่าการยื่นแบบแสดงรายการครั้งนั้นของตนเองไม่สำเร็จ

ด้านสรรพากร

1. จำนวนเจ้าหน้าที่ที่มีความเข้าใจในระบบการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีทางอินเทอร์เน็ตยังไม่พอเพียงในการให้ข้อมูลแก่ผู้เสียภาษี
2. ขาดการประชาสัมพันธ์ที่เข้าถึงผู้เสียภาษีได้อย่างทั่วถึง

จะสังเกตได้ว่าช่องทางการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ณ สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขา และเคาน์เตอร์ธนาคารนั้น เกิดอุปสรรคในการจัดการคล้ายคลึงกัน เนื่องจากช่องทางทั้ง 2 ช่องทางดังกล่าว จำต้องนำแบบแสดงรายการที่เป็นแบบพิมพ์กระดาษไปยื่น ณ จุดที่รับแบบแสดงรายการ สำหรับช่องทางเคาน์เตอร์ธนาคารที่ถือเป็นช่องทางที่เพิ่มมานั้น เป็นเพียงการช่วยกระจายสถานที่รับแบบแสดงรายการและชำระภาษีเพิ่มขึ้นให้มีความสะดวกในด้านเวลาและสถานที่แก่ผู้เสียภาษีเท่านั้น แต่ในด้านการจัดการระบบกระบวนการ ยังคงเกิดปัญหาเช่นเดิม แต่สำหรับช่องทางการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีทางอินเทอร์เน็ต นั้นจะสามารถช่วยแก้ปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ได้มากขึ้น เช่น อุปสรรคสำหรับช่องทางการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษี ณ สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขา และเคาน์เตอร์ธนาคาร ในด้านผู้เสียภาษี ปัญหาที่พบคือ ผู้เสียภาษีอาจไม่สะดวกในด้านเวลาและสถานที่ในการเดินทางมายื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษี ณ จุดรับแบบแสดงรายการ ซึ่งช่องทางการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีทางอินเทอร์เน็ตได้แก้ไขอุปสรรคในจุดนี้ คือ ในการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีทางอินเทอร์เน็ตนั้น ผู้เสียภาษีสามารถทำรายการยื่นแบบแสดงรายการผ่านทางอินเทอร์เน็ต ซึ่งอาจจะทำรายการจากที่ทำงานหรือที่บ้านก็ได้ ส่วนอุปสรรคอีกข้อหนึ่ง คือ ผู้เสียภาษีไม่สามารถตรวจเช็คข้อมูลขั้นต้นได้ว่าถูกต้องหรือไม่ ซึ่งช่องทางการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีทางอินเทอร์เน็ตได้แก้ไขอุปสรรคในจุดนี้ คือ ในการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีทางอินเทอร์เน็ตนั้น แบบแสดงรายการทางอินเทอร์เน็ตได้มีโปรแกรมตรวจเช็คข้อมูลขั้นต้น อีกทั้งยังมีระบบยืนยันการยื่นแบบแสดงรายการเมื่อทำรายการเสร็จสิ้น ซึ่งจะทำให้ผู้เสียภาษีสามารถทราบผลการทำการการได้ในทันที

อุปสรรคด้านระบบสำหรับช่องทางการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษี ณ สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขา และเคาน์เตอร์ธนาคาร คือ การใช้กำลังคนในการบันทึกข้อมูลตามแบบแสดงรายการของผู้เสียภาษีแต่ละราย ทำให้การส่งประมวลผลข้อมูลทำได้ล่าช้า และมีความยุ่งยาก ซึ่งช่องทางการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีทางอินเทอร์เน็ตได้แก้ไขอุปสรรคในจุดนี้ คือ แบบแสดงรายการที่ผู้เสียภาษีทำรายการเข้ามาจะถูกเก็บเป็นไฟล์ข้อมูลตั้งแต่ที่ผู้เสียภาษียื่นแบบแสดง

รายการเข้ามา จากนั้นเมื่อต้องการส่งประมวลผล ก็สามารถดึงไฟล์ข้อมูลนั้น ส่งประมวลผลได้ทันที จึงรวดเร็ว และป้องกันข้อผิดพลาดจากการบันทึกข้อมูลของเจ้าหน้าที่สรรพากรด้วย ส่วนอุปสรรคของช่องทางการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีทางอินเทอร์เน็ตที่กล่าวว่า ฐานข้อมูลในระบบทะเบียนผู้เสียภาษีสำหรับฐานข้อมูลของอินเทอร์เน็ต ไม่เป็นปัจจุบันนั้น กรมสรรพากรได้แก้ไขปัญหาโดยการเพิ่มช่วงเวลาทำการปรับปรุงฐานข้อมูลให้มากยิ่งขึ้น พร้อมทั้งได้เพิ่มช่องสัญญาณเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่ใช้ในการรับ-ส่งข้อมูลให้มากขึ้นเช่นกัน ซึ่งจะช่วยลดอุปสรรคดังกล่าวไปได้ส่วนหนึ่ง

อุปสรรคด้านสรรพากรสำหรับช่องทางการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษี ณ สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขา และเคาน์เตอร์ธนาคารอีกประการหนึ่ง คือ ต้นทุนในการจัดเก็บภาษีสูง เช่น การสแกนแบบแสดงรายการ การจัดพิมพ์แบบแสดงรายการ และ ค่ารับแบบแสดงรายการที่กรมสรรพากรต้องจ่ายให้แก่สาขาของธนาคาร ซึ่งช่องทางการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีทางอินเทอร์เน็ตได้แก้ไขอุปสรรคในจุดนี้ คือ ในการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีทางอินเทอร์เน็ตนั้น จะไม่มีค่าใช้จ่ายในการจ้างเจ้าหน้าที่สแกนแบบแสดงรายการเนื่องจากแบบแสดงรายการจะถูกเก็บเป็นไฟล์ข้อมูลตั้งแต่ที่ผู้เสียภาษีทำรายการเข้ามา ซึ่งสามารถส่งประมวลผลและใช้เป็นฐานข้อมูลของกรมสรรพากรได้ทันที ส่วนค่าใช้จ่ายของกรมสรรพากรในการจัดพิมพ์แบบแสดงรายการ และค่ารับแบบแสดงรายการที่กรมสรรพากรต้องจ่ายให้แก่สาขาของธนาคารที่เปิดให้บริการรับยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีนั้น ช่องทางการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีทางอินเทอร์เน็ตได้แก้ไขอุปสรรคในจุดนี้ คือ จะไม่มีการสั่งพิมพ์แบบแสดงรายการที่เป็นแบบพิมพ์กระดาษ เนื่องจาก ผู้เสียภาษีทำรายการยื่นแบบแสดงรายการผ่านอินเทอร์เน็ต ซึ่งแบบแสดงรายการจะอยู่ในรูปของอิเล็กทรอนิกส์ จึงไม่จำเป็นต้องสั่งพิมพ์แบบแสดงรายการที่เป็นแบบพิมพ์กระดาษ อีกทั้งกรมสรรพากรยังไม่ต้องจ่ายค่ารับแบบแสดงรายการให้แก่สาขาธนาคารที่เปิดให้บริการรับยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีอีกด้วย

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษา

นับตั้งแต่ประเทศไทยประสบกับวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจตั้งแต่ปี 2540 เป็นต้นมา การจัดเก็บภาษีอากรของกรมสรรพากรมีความยุ่งยากและมีข้อจำกัดในหลายด้านกล่าวคือ ความสามารถในการเสียภาษีของประชาชนลดลง เป้าหมายการจัดเก็บภาษีเพิ่มขึ้น ในขณะที่ยังจำเป็นต้องมีมาตรการทางภาษีเพื่อช่วยสนับสนุนการฟื้นตัวของภาคเศรษฐกิจต่าง ๆ ดังนั้น แนวทางหลักที่จะทำงานบรรลุภารกิจให้ได้ คือ การเพิ่มประสิทธิภาพการจัดเก็บ และการให้บริการที่ดีเพื่อเพิ่มความสมัครใจในการเสียภาษี ซึ่งกรมสรรพากรได้เร่งปรับปรุงการบริหารงานโดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้ IT เป็นแกนนำในการให้บริการผู้เสียภาษีด้านต่าง ๆ การกำกับดูแลการเสียภาษีให้ถูกต้องและเป็นปัจจุบันเพื่อลดภาระ และปัญหาการตรวจสอบภาษีย้อนหลัง รวมทั้งวางรากฐานทางด้านระบบ IT เพื่อเพิ่มช่องทางการให้บริการใหม่ ๆ แก่ผู้เสียภาษีให้รวดเร็ว ลดขั้นตอนงาน หรือปรับกระบวนการทำงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งการศึกษาครั้งนี้ได้ทำการเปรียบเทียบ ประสิทธิภาพของการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของแต่ละช่องทาง ได้แก่ ช่องทางการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษี ณ สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขา ช่องทางการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษี ณ เคาน์เตอร์ธนาคาร และช่องทางการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีผ่านอินเทอร์เน็ต โดยผลจากการศึกษาและเปรียบเทียบสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาระบบการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของกรมสรรพากรให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้นต่อไป

การศึกษาในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ ศึกษาการจัดเก็บภาษีอากรของประเทศไทย และวิวัฒนาการของภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ศึกษากระบวนการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาตามช่องทางการจัดเก็บต่าง ๆ เพื่อทราบปัจจัย กระบวนการ ผลผลิต และข้อดีและปัญหา-อุปสรรคต่าง ๆ ในแต่ละระบบทางเลือก พร้อมทั้งเปรียบเทียบรายได้เฉลี่ยจากการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจำแนกตามช่องทางที่ต่างกัน ข้อมูลที่นำมาใช้ในการศึกษาได้มาจากการเลือกกลุ่มตัวอย่างจากแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีในเขตกรุงเทพมหานคร ประจำปีภาษี 2544-2546 พร้อมทั้งนำข้อมูลการ

จัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาประจำปีภาษี 2546 มาทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายได้เฉลี่ยจากการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจำแนกตามช่องทางที่ต่างกัน โดยมีสมมติฐานในการศึกษา คือ รายได้เฉลี่ยจากการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาตามช่องทางทั้ง 3 ช่องทางของการจัดเก็บไม่แตกต่างกัน การวิเคราะห์และทดสอบสมมติฐานใช้วิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวน (ANOVA) และสถิติที่ใช้ในการทดสอบ คือ F-Statistic ส่วนการเปรียบเทียบคู่ใช้วิธีการของ Tukey Test

ผลการศึกษาสามารถแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. ประวัติการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาได้ปรากฏเป็นรูปร่างขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2475 กล่าวคือ หลังจากที่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ได้มีแนวคิดที่จะจัดเก็บภาษีเงินได้ประเภทเงินเดือนและค่าจ้างแรงงานบางประเภทโดยออกเป็นพระราชบัญญัติภาษีเงินเดือน พ.ศ. 2475 ต่อมาได้มี พ.ร.บ. ภาษีเงินได้ พ.ศ. 2475 ออกมาในตอนปลายปี พ.ศ. 2475 แต่เริ่มใช้ตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2476 พ.ร.บ. ฉบับนี้ยกเลิก พ.ร.บ. ภาษีเงินเดือนฉบับเดิมนับเป็นพระราชบัญญัติฉบับที่ได้บัญญัติให้จัดเก็บภาษีเงินได้โดยครบถ้วน ต่อมาเมื่อวันที่ 31 มีนาคม พ.ศ. 2481 ได้ประกาศใช้ประมวลรัษฎากร โดยได้ประมวลภาษีอากรฝ่ายสรรพากรเข้าไว้ทั้งหมด และมีภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาบัญญัติรวมไว้หมวดหนึ่งด้วย ซึ่งกระทรวงการคลังได้มีการออกพระราชบัญญัติให้ใช้บทบัญญัติแห่งประมวลรัษฎากร พ.ศ. 2482 นับเป็นจุดเริ่มต้นของการจัดเก็บภาษีอากรหลายประเภท รวมถึงภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่ใช้ในปัจจุบันด้วย

2. ผลการวิเคราะห์ทางเลือกการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีของผู้เสียภาษี

(1) จำนวนแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

การยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีของผู้เสียภาษีที่มีการยื่นแบบฯ ผ่านสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขา โดยพิจารณาจากจำนวนแบบแสดงรายการ (ภ.ง.ด. 90, 91) ในปีภาษี 2545 และ 2546 เมื่อเทียบกับปีภาษี 2544 พบว่ายังคงเพิ่มขึ้นในอัตราร้อยละ 0.12 ในปีภาษี 2545 และ

ลดลง 0.07 ในปีภาษี 2546 สำหรับการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีของผู้มีหน้าที่เสียภาษีที่ยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีผ่านเคาน์เตอร์ธนาคารในปีภาษี 2545 และ 2546 เมื่อเทียบกับปีภาษี 2544 กลับลดลงร้อยละ 0.03 และ 0.50 ส่วนการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีของผู้มีหน้าที่เสียภาษีที่ยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีผ่านอินเทอร์เน็ตในปีภาษี 2545 และ 2546 เมื่อเทียบกับปีภาษี 2544 ได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.22 และ 19.67 เมื่อเปรียบเทียบจำนวนแบบแสดงรายการทั้ง 3 ช่องทางดังกล่าวแล้ว ทำให้ทราบว่าช่องทางการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีผ่านอินเทอร์เน็ตมีอัตราการเติบโตมากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับช่องทางการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษี ณ สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาและช่องทางการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษี ณ เคาน์เตอร์ธนาคาร

(2) จำนวนรายได้ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

การยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีของผู้มีหน้าที่เสียภาษีที่ยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีผ่านสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขา โดยพิจารณาจากจำนวนรายได้ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา (ภ.ง.ด. 90, 91) ในปีภาษี 2545 และ 2546 เมื่อเทียบกับปีภาษี 2544 พบว่ายังคงเพิ่มขึ้นในอัตราร้อยละ 0.40 และ 0.39 สำหรับการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีของผู้มีหน้าที่เสียภาษีที่ยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีผ่านเคาน์เตอร์ธนาคารในปีภาษี 2545 และ 2546 เมื่อเทียบกับปีภาษี 2544 ได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.28 ในปีภาษี 2545 และลดลง 0.36 ในปีภาษี 2546 ส่วนการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีของผู้มีหน้าที่เสียภาษีที่ยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีผ่านอินเทอร์เน็ตในปีภาษี 2545 และ 2546 เมื่อเทียบกับปีภาษี 2544 ได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.65 และ 8.75 เมื่อเปรียบเทียบจำนวนแบบแสดงรายการทั้ง 3 ช่องทางดังกล่าวแล้ว ทำให้ทราบว่าช่องทางการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีผ่านอินเทอร์เน็ตมีอัตราการเติบโตมากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับช่องทางการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษี ณ สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาและช่องทางการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษี ณ เคาน์เตอร์ธนาคาร

จากผลการศึกษาในส่วนของจำนวนแบบแสดงรายการและจำนวนรายได้จากภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาดังกล่าว พอสรุปได้ว่าช่องทางการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีผ่านอินเทอร์เน็ต เป็นช่องทางที่มีอัตราการเติบโตสูงที่สุด เนื่องมาจากช่องทางการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีผ่านอินเทอร์เน็ตสามารถตอบสนองความต้องการของผู้เสียภาษีได้มากที่สุด

เมื่อเปรียบเทียบกับช่องทางอื่น ๆ เพราะสามารถประหยัดเวลาการเดินทาง สามารถทำรายการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีได้ทุก ๆ วัน โดยไม่มีข้อจำกัดในด้านวัน เวลา สถานที่ที่ยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีแต่อย่างใด ทำให้กลุ่มตัวอย่างเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีการดำเนินชีวิตที่เร่งรีบ แข่งกับเวลาหันมาให้ความสนใจกับช่องทางการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีผ่านอินเทอร์เน็ต เพราะเป็นช่องทางที่ประกอบด้วยเทคโนโลยีใหม่ ๆ ภายใต้สิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนไป ที่กรมสรรพากรหันมาสนับสนุนเพื่อตอบรับการเป็น e-Government ของภาครัฐบาล ซึ่งก็เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของกรมสรรพากร คือ ต้องการให้ช่องทางการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีผ่านอินเทอร์เน็ตเป็นช่องทางหลักของการยื่นแบบแสดงรายการต่อไปในอนาคต

(3) ทดสอบสมมติฐาน

จากสมมติฐานที่ว่า “รายได้เฉลี่ยจากการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาตามช่องทางทั้ง 3 ช่องทางของการจัดเก็บไม่แตกต่างกัน” ผลการทดสอบโดยใช้ F-Statistic ปรากฏว่าสมมติฐานที่ตั้งไว้ถูกปฏิเสธ นั่นหมายความว่ารายได้ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาเฉลี่ยของประชากรมีความแตกต่างกัน ดังนั้นจึงทำการเปรียบเทียบพหุค่าเฉลี่ยประชากร (Multiple Comparisons of The Treatment Population Means) โดยใช้วิธีการของ Tukey เพื่อให้ทราบว่ารายได้จากภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาเฉลี่ยของช่องทางคู่ใดมีความแตกต่างกัน ปรากฏว่า รายได้จากภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาเฉลี่ยที่แตกต่างกันมี 2 คู่ คือ 1) รายได้จากภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาเฉลี่ยที่เก็บจากช่องทางสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขากับเคาน์เตอร์ธนาคาร 2) รายได้จากภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาเฉลี่ยที่เก็บจากช่องทางสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขากับอินเทอร์เน็ต ส่วนรายได้ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาเฉลี่ยที่เก็บจากช่องทางเคาน์เตอร์ธนาคารกับอินเทอร์เน็ตไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ .05 ซึ่งสามารถจัดกลุ่มให้ช่องทางรายได้เฉลี่ยของการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาออกเป็น 2 ช่องทาง ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ประกอบด้วยช่องทางการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษี ณ เคาน์เตอร์ธนาคารและอินเทอร์เน็ต เนื่องจากทั้ง 2 ช่องทาง มีรายได้ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาเฉลี่ยไม่ต่างกัน

กลุ่มที่ 2 ประกอบด้วยช่องทางการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษี ณ สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขา

(4) ปัญหาและอุปสรรค

แม้ว่ากรมสรรพากรจะจัดช่องทางการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาเป็น 3 ช่องทางดังกล่าวแล้วนั้น แต่ทุก ๆ ช่องทางต่างก็มีอุปสรรคในการดำเนินงานทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นอุปสรรคในด้านผู้เสียภาษี เจ้าหน้าที่ หรือระบบกระบวนการจัดการภายในของกรมสรรพากรเองก็ตาม ซึ่งกรมสรรพากรก็ได้มีการแก้ไขอุปสรรคในด้านต่าง ๆ ไปบ้างแล้ว อย่างจะเห็นได้ว่าช่องทางการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีผ่านอินเทอร์เน็ต ซึ่งเป็นช่องทางการจัดเก็บภาษีช่องทางใหม่ที่เพิ่มขึ้นมาได้แก้ไขอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากช่องทางการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษี ณ สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาและช่องทางการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษี ณ เคาน์เตอร์ธนาคารอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นอุปสรรคในด้านผู้เสียภาษี ปัญหาที่พบคือ ผู้เสียภาษีอาจไม่สะดวกในด้านเวลาและสถานที่ในการเดินทางมายื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษี ณ จุดรับแบบแสดงรายการ ซึ่งช่องทางการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีทางอินเทอร์เน็ตได้แก้ไขอุปสรรคในจุดนี้ คือ ในการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีทางอินเทอร์เน็ตนั้น ผู้เสียภาษีสามารถทำรายการยื่นแบบแสดงรายการผ่านทางอินเทอร์เน็ต ซึ่งอาจจะทำรายการจากที่ทำงานหรือที่บ้านก็ได้ ซึ่งก็ทำให้ ผู้เสียภาษีสามารถประหยัดเวลา ค่าใช้จ่ายในการเดินทางมายื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษี ณ สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขา หรือ เคาน์เตอร์ธนาคาร เป็นต้น

ส่วนอุปสรรคในด้านระบบหรือกระบวนการสำหรับช่องทางการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษี ณ สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขา และเคาน์เตอร์ธนาคาร คือ การใช้กำลังคนในการบันทึกข้อมูลตามแบบแสดงรายการของผู้เสียภาษีแต่ละราย ทำให้การส่งประมวลผลข้อมูลทำได้ล่าช้า และมีความยุ่งยาก ซึ่งช่องทางการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีทางอินเทอร์เน็ตได้แก้ไขอุปสรรคในจุดนี้ คือ แบบแสดงรายการที่ผู้เสียภาษีทำรายการเข้ามาจะถูกเก็บเป็นไฟล์ข้อมูลตั้งแต่ที่ผู้เสียภาษียื่นแบบแสดงรายการเข้ามา จากนั้นเมื่อต้องการส่งประมวลผล ก็สามารถดึงไฟล์ข้อมูลนั้น ส่งประมวลผลได้ทันที จึงรวดเร็ว และป้องกันข้อผิดพลาดจากการบันทึกข้อมูลของเจ้าหน้าที่สรรพากรด้วย ส่วนอุปสรรคของช่องทางการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีทางอินเทอร์เน็ตที่กล่าวว่า ฐานข้อมูลในระบบทะเบียนผู้เสียภาษีสำหรับฐานข้อมูลของอินเทอร์เน็ต ไม่เป็นปัจจุบันนั้น กรมสรรพากรได้แก้ไขปัญหาโดยการเพิ่มช่วงเวลาที่ทำการปรับปรุงฐานข้อมูลให้มากยิ่งขึ้น พร้อมทั้งได้เพิ่มช่องสัญญาณเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่ใช้ในการรับ-ส่งข้อมูลให้มากขึ้น

เช่นกัน ซึ่งจะช่วยลดอุปสรรคดังกล่าวไปได้ส่วนหนึ่ง พร้อมกับมีการประสานงานกับ กระทรวงมหาดไทยเพื่อขอข้อมูลในด้านทะเบียนราษฎรมาปรับปรุงในฐานข้อมูลของกรมสรรพากร กรณีใช้เลขประจำตัวประชาชนแทนเลขประจำตัวผู้เสียภาษี เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ที่มีหน้าที่เสียภาษีรายใหม่ที่ยังไม่เคยขอมีเลขประจำตัวผู้เสียภาษี ให้สามารถใช้บริการยื่นแบบ แสดงรายการและชำระภาษีผ่านอินเทอร์เน็ตได้ทันที

อุปสรรคด้านสรรพากรสำหรับช่องทางการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษี ณ สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขา และเคาน์เตอร์ธนาคารอีกประการหนึ่ง คือ ต้นทุนในการจัดเก็บ ภาษีสูง เช่น การสแกนแบบแสดงรายการ การจัดพิมพ์แบบแสดงรายการ และ ค่ารับแบบแสดง รายการที่กรมสรรพากรต้องจ่ายให้แก่สาขาของธนาคาร ซึ่งช่องทางการยื่นแบบแสดงรายการและ ชำระภาษีทางอินเทอร์เน็ตได้แก้ไขอุปสรรคในจุดนี้ คือ ในการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษี ทางอินเทอร์เน็ตนั้น แบบแสดงรายการจะถูกเก็บเป็นไฟล์ข้อมูลตั้งแต่ที่ผู้เสียภาษีทำรายการเข้ามา ซึ่งสามารถส่งประมวลผลและใช้เป็นฐานข้อมูลของกรมสรรพากรได้ทันที โดยที่กรมสรรพากรไม่ ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการจ้างเจ้าหน้าที่สแกนแบบแสดงรายการ สำหรับค่าใช้จ่ายของกรมสรรพากร ในการจัดพิมพ์แบบแสดงรายการ และค่ารับแบบแสดงรายการที่กรมสรรพากรต้องจ่ายให้แก่สาขา ของธนาคารที่เปิดให้บริการรับยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษี ช่องทางการยื่นแบบแสดง รายการและชำระภาษีทางอินเทอร์เน็ตได้แก้ไขอุปสรรคในจุดนี้ คือ จะไม่มีการสั่งพิมพ์แบบแสดง รายการที่เป็นแบบพิมพ์กระดาษ เนื่องจาก ผู้เสียภาษีทำรายการยื่นแบบแสดงรายการผ่าน อินเทอร์เน็ต ซึ่งแบบแสดงรายการจะอยู่ในรูปของอิเล็กทรอนิกส์ จึงไม่จำเป็นต้องสั่งพิมพ์แบบ แสดงรายการที่เป็นแบบพิมพ์กระดาษทำให้กรมสรรพากรไม่มีค่าใช้จ่ายในการจ้างเจ้าหน้าที่สแกน แบบแสดงรายการ อีกทั้งกรมสรรพากรยังไม่ต้องจ่ายค่ารับแบบแสดงรายการให้แก่สาขาธนาคาร ที่เปิดให้บริการรับยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีอีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิเคราะห์ทางเลือกของระบบการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจากช่องทางการจัดเก็บที่ต่างกันครั้งนี้ ผู้จัดทำขอเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาการให้บริการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา คือ

1. จากการศึกษ พบว่า ช่องทางการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีผ่านอินเทอร์เน็ตนั้น ผู้เสียภาษีต้องรับภาระในส่วนของค่าธรรมเนียมในการทำรายการโอนเงินให้หน่วยรับชำระภาษีเอง ซึ่งอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผู้เสียภาษียังไม่หันมาให้ความสนใจในช่องทางการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีผ่านอินเทอร์เน็ตมากเท่าที่ควร ดังนั้น กรมสรรพากรควรพิจารณานโยบายการยกเว้นหรือออกค่าธรรมเนียมในการโอนเงินค่าชำระภาษีแก่ผู้เสียภาษี เพื่อสร้างแรงจูงใจให้มีผู้ใช้บริการทางช่องทางดังกล่าวมากขึ้น

2. จากผลการทดสอบ พบว่า เมื่อกรมสรรพากรเพิ่มการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับช่องทางการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีช่องทางใหม่ที่เกิดขึ้นนั้น โดยเฉพาะในปีภาษี 2546 ที่ผ่านมา กรมสรรพากรได้ทำการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับระบบ วิธีการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีผ่านอินเทอร์เน็ตมากขึ้น ส่งผลให้จำนวนผู้ใช้บริการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีผ่านอินเทอร์เน็ตเพิ่มสูงขึ้นอย่างมาก ดังนั้นถ้ากรมสรรพากรมีการทำแผนการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง ย่อมส่งผลให้ช่องทางการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีผ่านเคาน์เตอร์ธนาคาร และอินเทอร์เน็ตเป็นที่รู้จักแก่ผู้เสียภาษีเพิ่มขึ้น และอาจสร้างภาพลักษณ์ใหม่ ๆ ในด้านช่องทางการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษี ให้เกิดขึ้นได้ ซึ่งถ้าผู้เสียภาษีหันมาใช้บริการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีผ่านอินเทอร์เน็ตมากขึ้น จะทำให้กรมสรรพากรสามารถประหยัดค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ได้เพิ่มขึ้น เช่น ค่าพิมพ์แบบแสดงรายการ ค่าสแกนแบบแสดงรายการ เป็นต้น ซึ่งจะก่อให้เกิดการบริหารการจัดเก็บภาษีที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

การศึกษาในครั้งนี้สามารถนำไปพัฒนาและปรับปรุง เพื่อการศึกษาครั้งต่อไป ดังนี้คือ

1. จากการศึกษาเป็นการวิเคราะห์ทางเลือกในการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา โดยเป็นการศึกษาทางด้านระบบ กระบวนการ และการทดสอบสมมติฐานในด้านรายได้จากการจัดเก็บภาษีของแต่ละช่องทาง ซึ่งเป็นการทดสอบทางด้านกรมสรรพากรเพียงด้านเดียว ดังนั้น เพื่อให้การวิเคราะห์ทางเลือกในการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ควรทำการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างพฤติกรรมและความพึงพอใจของผู้ใช้บริการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของแต่ละช่องทาง เพื่อให้ทราบถึงปัจจัย เหตุจูงใจ ในการใช้บริการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีผ่านช่องทางนั้น ๆ ซึ่งจะให้กรมสรรพากรทราบถึงแนวโน้มในอนาคตว่าจะพัฒนาช่องทางการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีช่องทางใดเป็นช่องทางหลัก เพื่อนำไปปรับปรุงใช้กับแบบแสดงรายการประเภทต่าง ๆ ของกรมสรรพากรต่อไป

2. จากการศึกษา พบว่า ช่องทางการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาผ่านเคาน์เตอร์ธนาคารและอินเทอร์เน็ตที่มีรายได้ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาเฉลี่ยไม่ต่างกัน จึงอาจเป็นประเด็นที่น่าสนใจถ้าจะศึกษาในเรื่องต้นทุนเพื่อเปรียบเทียบระหว่าง 2 ช่องทาง เพื่อให้ทราบว่า จะสามารถนำช่องทางการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาทางอินเทอร์เน็ตมาทดแทนช่องทางการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาทางเคาน์เตอร์ธนาคารได้หรือไม่ และอาจศึกษาถึงแนวโน้มในอนาคตว่าจะสามารถนำช่องทางการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาทางอินเทอร์เน็ตมาทดแทนช่องทางการยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ณ สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขา ได้หรือไม่

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

- กัลยา วาณิชย์บัญชา. การวิเคราะห์สถิติ : สถิติเพื่อการตัดสินใจ. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539
- _____. การใช้ SPSS for Windows ในการวิเคราะห์ข้อมูล เวอร์ชัน 7-10. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ ห้างหุ้นส่วนจำกัด ซี เค แอนด์ เอส โฟโต้สตูดิโอ, 2544
- เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสวีธรรม. การคลังว่าด้วยการจัดสรรและการกระจาย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2537
- โกเมนทร์ สืบวิเศษ. คำบรรยายวิชาภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรสาส์น : 1-27, 2535
- ไกรยุทธ ธีรตยาดีนันท์. ทฤษฎีภาษีเงินได้และภาษีเงินได้ของไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ดวงกมล, 2527
- _____. หลักการวิเคราะห์ภาระภาษี : ฉบับพิสดาร. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2525
- ธรรมนิติ. ประมวลรัษฎากร แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2531. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ธรรมนิติ, 2536
- พนม ทินกร ณ อยุธยา. การบริหารงานคลังรัฐบาล เล่มที่ 2. กรุงเทพฯ : ศิลป์สยามการพิมพ์, 2534

วารสาร

กรมสรรพากร. คำแนะนำการยื่นแบบแสดงรายการและการชำระภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาประจำปี.

กรุงเทพฯ : กรมสรรพากร

_____ . คณะกรรมการบริหารสรรพากรสาส์น. หนังสือที่ระลึก 85 ปี กรมสรรพากร

2 กันยายน 2543. กรุงเทพฯ : กรมสรรพากร

_____ . รายงานประจำปี 2538. กรุงเทพฯ : กรมสรรพากร

_____ . รายงานประจำปี 2539. กรุงเทพฯ : กรมสรรพากร

_____ . รายงานประจำปี 2540. กรุงเทพฯ : กรมสรรพากร

_____ . รายงานประจำปี 2541. กรุงเทพฯ : กรมสรรพากร

_____ . รายงานประจำปี 2542. กรุงเทพฯ : กรมสรรพากร

_____ . รายงานประจำปี 2543. กรุงเทพฯ : กรมสรรพากร

_____ . รายงานประจำปี 2544. กรุงเทพฯ : กรมสรรพากร

_____ . รายงานประจำปี 2545. กรุงเทพฯ : กรมสรรพากร

_____ . รายงานประจำปี 2546. กรุงเทพฯ : กรมสรรพากร

สนั่น เกตุทัต. "วิวัฒนาการในการจัดเก็บภาษีเงินได้ของไทย" ใน สรรพากรสาส์น. กรุงเทพฯ

: กรมสรรพากร, 2526

สุรัตน์ ศรีสุวรรณผไท. "สมรรถวิสัยในการจัดเก็บภาษีของไทย" วารสารเศรษฐศาสตร์ธรรมศาสตร์.

2, 4 ธันวาคม 2527

เอกสารอื่น ๆ

บรรเทิง มาแสง. เอกสารประกอบการบรรยาย การวิเคราะห์เชิงปริมาณทางเศรษฐศาสตร์
 เกษตร II

_____ . เอกสารประกอบคำสอนวิชา PA926 (บทที่ 10 : การออกแบบโครงการ
 การ (Project Design)

วิทยานิพนธ์

จรัส สุวรรณมาลา. "การวัดความพยายามในการจัดเก็บภาษีของหน่วยการปกครองท้องถิ่นใน
 จังหวัดต่าง ๆ ของประเทศไทย". วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์
 มหาวิทยาลัย, 2526

จรรยา เจริญวัฒน์. "การวัดความพยายามในการจัดเก็บภาษีเงินได้ การศึกษาเฉพาะกรณีสำหรับ
 ประเทศไทย". วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,
 2523

นุชรี ปลั่งเปลื้อง. "ประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษีเงินได้ในประเทศไทย". วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตร
 มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2534

วิมลรัตน์ สุนทรสาธิต. "การวิเคราะห์ประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีอากรโดยการขยายฐานภาษี :
 กรณีศึกษาลำปางนगरพากรพื้นที่ 4". วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต
 (เศรษฐศาสตร์ธุรกิจ) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2545

อินเทอร์เน็ต

กรมการปกครอง. แหล่งที่มา :

[http:// www.dopa..go.th](http://www.dopa.go.th)

กรมสรรพากร. แหล่งที่มา :

<http://www.rd.go.th/publish/3453.0.html>

_____ . แหล่งที่มา :

<http://www.rd.go.th/publish/3460.0.html>

_____ . แหล่งที่มา :

<http://www.rd.go.th/publish/3459.0.html>

_____ . แหล่งที่มา :

<http://www.rd.go.th/publish/3458.0.html>

_____ . แหล่งที่มา :

<http://www.rd.go.th/publish/3457.0.html>

_____ . แหล่งที่มา :

<http://www.rd.go.th/publish/3455.0.html>

_____ . แหล่งที่มา :

<http://www.rd.go.th/publish/3454.0.html>

_____ . แหล่งที่มา :

http://rdsrv.rd.go.th/fileadmin/download/RDstrategy_perform2.pdf

กระทรวงการคลัง. แหล่งที่มา :

[http:// www.mof.go.th](http://www.mof.go.th)

ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์ และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ (เนคเทค) แหล่งที่มา :

<http://www.nectec.or.th/courseware/royal-project/comp/teacher-book.pdf>

ภาษาอังกฤษ

Book

Musgrave, R.A and Musgrave, Public Finance in Theory and Practice.

New York : McGraw-Hill Book Company, P.B. 1980.

ภาคผนวก

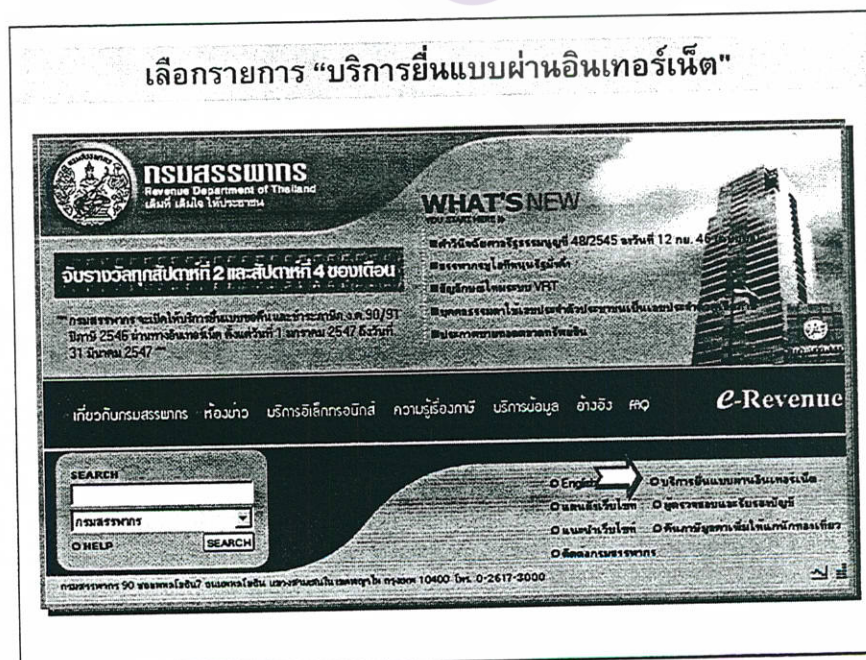
ภาคผนวก ก.

ขั้นตอนการขึ้นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาผ่านอินเทอร์เน็ต

ภาพที่ 10 เข้าเว็บไซต์กรมสรรพากร www.rd.go.th

ภาพที่ 11 เลือกรายการ “บริการยื่นแบบผ่านอินเทอร์เน็ต”

ภาพที่ 12 เลือกรายการลงทะเบียนในหัวข้อบริการ 90/91 ออนไลน์

บริการ 90/91 ออนไลน์ เลือกรายการ "ลงทะเบียน"

กรมสรรพากร
สำนักบริหารการทะเบียนทางอิเล็กทรอนิกส์

สะดวก รวดเร็ว ประหยัด

วันอาทิตย์ ที่ 4 มกราคม 2547

เวลา 12.34 น.

ยื่นแบบและชำระภาษีผ่านอินเทอร์เน็ต

ชำระค่าบริการ

บริการยื่นแบบและชำระภาษี

● ก.จ.ค.1	● ก.พ. 30	● ก.จ.ค.50	● ก.จ.ค.53
● ก.จ.ค.2	● ก.พ. 36	● ก.จ.ค.51	● ก.จ.ค.54
● ก.จ.ค.3	● ก.พ. 40	● ก.จ.ค.52	● ก.จ.ค.55

บริการอื่นๆ

● เงิน/ลดประเภทเงิน	● ขุดขาดค่าเงิน
● เปลี่ยนรหัสผ่าน	● แจ้งเบาะแส
● เปลี่ยนอีเมล	

การแนะนำ

- แนะนำบริการ
- ▶ แนะนำไปรษณีย์ไปรษณีย์
- ▶ แนะนำเว็บไซต์กรมสรรพากร
- ▶ แนะนำช่องทางบริการ

สมัครสมาชิก

- ▶ ลงทะเบียนยื่นแบบชำระภาษี

บริการ 90/91 ออนไลน์

- ▶ แนะนำการยื่นแบบ
- ▶ ลงทะเบียน
- ▶ ชำระภาษี
- ▶ พิมพ์ใบแจ้งหนี้
- ▶ ไปรษณีย์กรมสรรพากร

ภาพที่ 13 กรอกข้อมูลเพื่อลงทะเบียนออนไลน์

กรอกข้อมูลเพื่อลงทะเบียนออนไลน์

โปรดกรอกข้อมูลเพื่อลงทะเบียน

เลขประจำตัวประชาชน :

หรือ

เลขประจำตัวผู้เสียภาษี :

ชื่อ-ชื่อสกุล :

(ชื่อ-ชื่อสกุล ไม่ต้องกรอกคำนำหน้าชื่อ)

กรอกเลขประจำตัวประชาชน หรือ เลขประจำตัวผู้เสียภาษี

กรอกชื่อ - ชื่อสกุล

ภาพที่ 14 ลงทะเบียนออนไลน์

ลงทะเบียนออนไลน์

 <p>สำนักงานแบบแสดงรายการ ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต</p>	ภ.อ.01	สำนักงานเจ้าพนักงาน เฉพาะแบบแสดงรายการ วันที่ขึ้นแบบ
ยินดี ยินดีกรมสรรพากร		
		เลขประจำตัวประชาชน: 3110400807771 เลขประจำตัวผู้เสียภาษีอากร: 1000012475
ที่อยู่ (บ้าน/ร้านค้า) ชื่อผู้เสียภาษี: <input type="text"/>		
ที่อยู่: ชื่ออาคาร/หมู่บ้าน: <input type="text"/> หมู่ที่: <input type="text"/> ตำบล: <input type="text"/> อำเภอ: <input type="text"/> จังหวัด: <input type="text"/>		
เลขที่: <input type="text"/> ประเภท/ซอย: <input type="text"/> หมู่ที่: <input type="text"/>		
ถนน: <input type="text"/> แขวง/ตำบล: <input type="text"/> เขต/อำเภอ: <input type="text"/>		
รหัสไปรษณีย์: <input type="text"/> โทรศัพท์: <input type="text"/> โทรสาร: <input type="text"/>		
อีเมล (E-mail Address): <input type="text"/>		
มีความประสงค์จะขอขึ้นแบบแสดงรายการและชำระภาษีผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ดังนี้ ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา		
☐ ภ.ง.ด.90/ภ.ง.ด.91 ☐ ภ.ง.ด.94 ☐ ภ.ง.ด.1 ☐ ภ.ง.ด.2 ☐ ภ.ง.ด.3		

ทำการลงทะเบียนออนไลน์ กรณียังไม่มีหมายเลขผู้ใช้ และรหัสผ่าน

ภาพที่ 15 ข้อตกลงในการลงทะเบียนและยื่นแบบแสดงรายการ

ข้อตกลงในการลงทะเบียนและยื่นแบบแสดงรายการ

**ข้อตกลงในการลงทะเบียนและยื่นแบบแสดงรายการ
ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา (ภ.ง.ด.90, ภ.ง.ด.91) ทางอินเทอร์เน็ต**

1. ผู้เสียภาษี (ภ.ง.ด.90/ภ.ง.ด.91) เป็นผู้มีหน้าที่ชำระภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา และ ภ.ง.ด.90 หรือ ภ.ง.ด.91 ทางอินเทอร์เน็ต
2. การยื่นแบบ ภ.ง.ด.90 หรือ ภ.ง.ด.91 ทางอินเทอร์เน็ตมีลักษณะให้ข้อมูลรายละเอียดของข้อมูลยื่นแบบ ภ.ง.ด.90 หรือ ภ.ง.ด.91 ทางอินเทอร์เน็ตโดยอัตโนมัติ และไม่ต้องยื่นแบบ ภ.ง.ด.90 หรือ ภ.ง.ด.91 ทางอินเทอร์เน็ต และไม่ต้องยื่นแบบ ภ.ง.ด.90 หรือ ภ.ง.ด.91 ทางอินเทอร์เน็ต และไม่ต้องยื่นแบบ ภ.ง.ด.90 หรือ ภ.ง.ด.91 ทางอินเทอร์เน็ต
3. ใบยื่นแบบ ภ.ง.ด.90 หรือ ภ.ง.ด.91 เป็นเอกสารที่แนบมา และต้องยื่นแบบ ภ.ง.ด.90 หรือ ภ.ง.ด.91 ทางอินเทอร์เน็ต โดยไม่ต้องยื่นแบบ ภ.ง.ด.90 หรือ ภ.ง.ด.91 ทางอินเทอร์เน็ต และไม่ต้องยื่นแบบ ภ.ง.ด.90 หรือ ภ.ง.ด.91 ทางอินเทอร์เน็ต
4. การยื่นแบบ ภ.ง.ด.90 (User ID) และรหัสผ่าน (Password) ที่ "ผู้เสียภาษี" ได้รับจากผู้ดูแลระบบการยื่นแบบ ภ.ง.ด.90 หรือ ภ.ง.ด.91 ทางอินเทอร์เน็ต และไม่ต้องยื่นแบบ ภ.ง.ด.90 หรือ ภ.ง.ด.91 ทางอินเทอร์เน็ต และไม่ต้องยื่นแบบ ภ.ง.ด.90 หรือ ภ.ง.ด.91 ทางอินเทอร์เน็ต และไม่ต้องยื่นแบบ ภ.ง.ด.90 หรือ ภ.ง.ด.91 ทางอินเทอร์เน็ต

ติงใจไม่รับ อนุมัติ ไม่อนุมัติ

สำนักงานอธิบดีกรมสรรพากร สำนักงานเจ้าพนักงานสรรพากร กรมสรรพากร
 หมายเลขโทรศัพท์: 0-2272-8000

ทำความเข้าใจกับข้อตกลงในการยื่นแบบฯ

ภาพที่ 16 รับหมายเลขผู้ใช้และรหัสผ่าน

รับหมายเลขผู้ใช้และรหัสผ่าน

การลงทะเบียนบัญชีธนาคารระบบผ่านบัตรหรือช่องทางโทรศัพท์สำหรับ
หมายเลขแจ้งการลงทะเบียนขอทำบัตร คือ R0000001862

หมายเลขผู้ใช้ : 31005036948470
รหัสผ่าน : 93490625

กรุณาดำเนินการตามขั้นตอน และ รหัสผ่านไว้สำหรับผู้ระบบในครั้งต่อไป
ท่านสามารถให้บริการระบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา (ภ.ง.ด.90/ภ.ง.ด.91) ทางระบบวีซีดี
ด้วยหมายเลขผู้ใช้และรหัสผ่านข้างต้น ให้สำหรับภาษี 2545 เท่านั้น

พิมพ์แบบ ภ.อ. 01 ก็ได้ทางระบบวีซีดี

ท่านต้องการสืบชมยอดรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา (ภ.ง.ด.90/ภ.ง.ด.91) ของปีหรือไม่

ต้องการทราบรายละเอียดเพิ่มเติมติดต่อ สำนักบริหารทะเบียนภาษีทางอิเล็กทรอนิกส์ กรมสรรพากร
หมายเลขโทรศัพท์ : 0-2272-8000

รับหมายเลขผู้ใช้และรหัสผ่าน

ภาพที่ 17 เข้าสู่ระบบการยื่นแบบแสดงรายการ โดยกรอกหมายเลขผู้ใช้และรหัสผ่าน

เข้าสู่ระบบการยื่นแบบฯ

เข้าสู่ระบบ (Login)

หมายเลขผู้ใช้ :

รหัสผ่าน :

ใส่หมายเลขผู้ใช้และรหัสผ่าน

ภาพที่ 18 เข้าสู่ระบบการยื่นแบบแสดงรายการผ่านอินเทอร์เน็ต

เข้าสู่ระบบการยื่นแบบฯ

ปีภาษี 2546		แบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา สำหรับผู้อยู่ในเขตการจ้างแรงงาน ตามมาตรา 44 (1) แห่งประมวลรัษฎากร ประเทศไทย	ภ.ง.ด.91
เลขประจำตัวประชาชน	3-1104-00807-77-1	เลขประจำตัวประชาชน	
ผู้มีเงินได้ เลขประจำตัวผู้มีเงินได้อีกใจ		เลขประจำตัวผู้มีเงินได้อีกใจ	
ร.ร. น.ส. ชินชญา ชื่อสกุล ทนวิเชียร (ให้ระบุให้ชัดเจนว่าเป็น นาย นาง นางสาว หรือช) (ให้ระบุให้ชัดเจนว่าเป็น นายนาง หรือช)		คู่สมรส (ให้ระบุให้ชัดเจนว่าเป็น นายนาง หรือช)	
ที่อยู่ : ซอยอาคาร ทางแยกที่ ชั้นที่ หมู่บ้าน		ชื่อสกุล	
เขตที่ 10 หมู่ที่ 9			
ถนน พระธรรม			
อำเภอเขต พระประแดง			
รหัสไปรษณีย์ 10130 โทรศัพท์ : ที่บ้าน			

ปีภาษี 2546		แบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา สำหรับผู้อยู่ในเขตการค้าขาย	ภ.ง.ด.90
ผู้มีเงินได้ เลขประจำตัวประชาชน 3-1017-00452-89-0		ผู้มีเงินได้ เลขประจำตัวประชาชน 3-1017-00452-89-0	
ชื่อ นามสกุล		ชื่อ นามสกุล	
(ให้ระบุให้ชัดเจนว่าเป็น นาย นาง นางสาว ยศ กรมการ ทางหุ้นส่วนสามัญ หรือคณะบุคคล)		ชื่อ นามสกุล (ไม่ต้องระบุตำแหน่งหน้าที่ชื่อ)	
ที่อยู่ : ซอย ตำบล อำเภอ จังหวัด หมู่บ้าน รหัสไปรษณีย์ 10310 โทรศัพท์ : ที่บ้าน		☐ ไม่ได้จดทะเบียนสมรส ☐ จดทะเบียนสมรสแล้ว	
		☐ มีเงินได้มาจาก งานของตนเอง ☐ มีเงินได้มาจาก ทรัพย์สินของตนเอง ☐ มีเงินได้ จากเงินฝาก ☐ มีเงินได้ จากดอกเบี้ย	

ภาพที่ 19 ป้อนรายการข้อมูล และกดปุ่ม “ตกลง” เพื่อยืนยันการยื่นแบบฯ

ป้อนรายการข้อมูล และกดปุ่ม “ตกลง” เพื่อยืนยันการยื่นแบบฯ

จำนวนของหนี้สิน 1. จำนวนหนี้สินที่มีดอกเบี้ยคิดเป็นเงินได้ หรือ 16 หรือ 18 เป็นจำนวนเงิน _____ บาท ☐ ลงชื่อ _____ ผู้มีเงินได้ อันวันที่ _____	(คิดเป็นประเภทหนี้สินตามข้อ 1 ถึง 3 มีมูลค่าไม่เกิน 2,500 บาท) 4. เป็นประเภทอื่น เป็นประเภทอื่น (ผู้ตอบ) 5. มีหนี้สินประเภทอื่นซึ่งต้องยื่นแบบ (ค่าเฉลี่ยไม่เกิน 1,000 บาท) มีหนี้สินประเภทอื่นซึ่งต้องยื่นแบบ (ค่าเฉลี่ยไม่เกิน 1,000 บาท) (ผู้ตอบ) 6. ค่าของหนี้สินในบัญชีรวมต้องยื่นแบบ ค่าของหนี้สินในบัญชีรวมต้องยื่นแบบ
คำรับรอง ข้าพเจ้ายืนยันว่าข้อมูลที่แจ้งไว้เป็นความจริงทุกประการ และได้แนบหลักฐาน (ถ้ามี) รวม _____ ฉบับ	ข้าพเจ้ายืนยันว่าข้อมูลที่แจ้งไว้เป็นความจริงทุกประการ ข้าพเจ้ายืนยันว่าข้อมูลที่แจ้งไว้เป็นความจริงทุกประการ
ค่ารับรอง จำนวนเงินเงินได้ ผู้มีเงินได้ _____ บาท คู่สมรส _____ บาท รวม _____ บาท	ค่าของหนี้สินรวม จำนวนเงินของหนี้สินรวมต้องยื่นแบบ ผู้มีเงินได้ _____ บาท คู่สมรส _____ บาท 2,500 _____ บาท 2,500 _____ บาท

ตกลง
 ไม่ส่ง
 ยกเลิก

ภ.ง.ด.91

กรุณาดาวน์โหลดแบบ ภ.ง.ด.90 ผู้มีเงินได้ ภ.ง.ด.90 คู่สมรส ภ.ง.ด.90 คู่สมรส และแบบ ภ.ง.ด.90
 และคลิกปุ่ม [Upload](#) : Browse
 Upload

ภ.ง.ด.90

ภาพที่ 20 กรณีเป็นแบบฯ ที่มีภาษีชำระเกิน ให้ระบุความประสงค์ว่าจะขอคืนภาษีหรือไม่

ในกรณีเป็นแบบฯ ที่มี ภาษีที่ชำระเกิน

กรมสรรพากร

สำนักงานสรรพากรพื้นที่ภาษีที่ ๑๑ นครราชสีมา **สะดวก รวดเร็ว ประหยัด**

1

ไม่ต้องการขอคืนภาษี

ต้องการขอคืนภาษี

ยื่นภาษีแบบฯ
ยื่นภาษีแบบฯ

ระบุความประสงค์ว่าจะขอคืนภาษี หรือ ไม่ขอคืนภาษี

ภาพที่ 21 ผลการยื่นแบบแสดงรายการผ่านอินเทอร์เน็ต

ผลการยื่นแบบฯ

ผลการยื่นแบบ

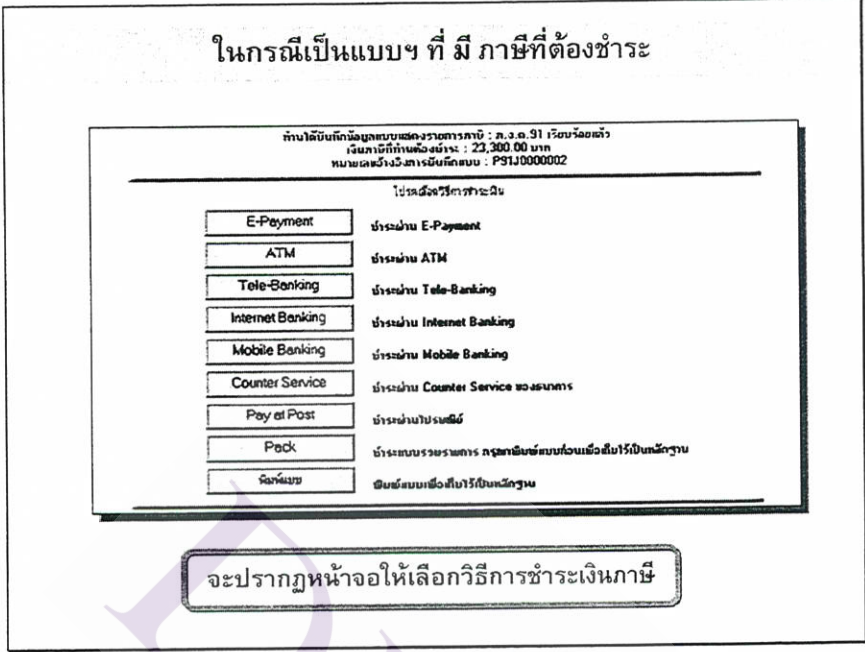
กรมสรรพากร ได้จัดส่งการยื่นแบบฯ	พ.ศ. ๒๕ ๖๑
เลขประจำตัวประชาชน	3100201032604
เลขที่สาขา	-
เดือน/ปีภาษี	00/2546
จำนวนเงินภาษี	0.00
หมายเลขตัวส่งการยื่นแบบฯ	PS1D0000004
วันที่ยื่นแบบ	01/01/2547

กรมสรรพากร สำนักงานสรรพากรพื้นที่นครราชสีมา ๑๑ นครราชสีมา โทร. ๐๖๖-๒๖๖๖๖๖๖

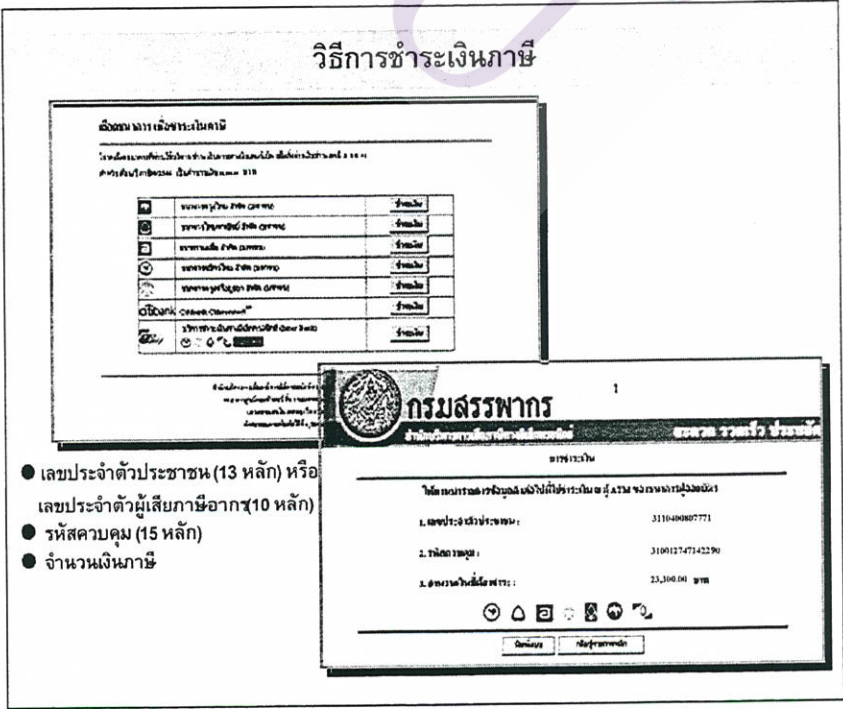
ยืนยัน
กลับสู่รายการหลัก

ระบบจะแสดงผลการยื่นแบบฯ ให้ทราบ

ภาพที่ 22 กรณีมีภาษีต้องชำระเพิ่มเติม ให้เลือกช่องทางการชำระ

ภาพที่ 23 สิ่งพิมพ์รหัสควบคุมการชำระภาษี ไม่ทำรายการต่อยังช่องทางชำระที่ เลือกได้

ภาพที่ 24 ผลการยื่นแบบแสดงรายการ

ผลการยื่นแบบฯ

ผลการยื่นแบบ

กรมสรรพากร	ภ.จ.ด.91
เลขประจำตัวประชาชน	1000012475
ชื่อภาษี	-
เงินภาษี	84,2144
จำนวนเงินภาษี	23,300.00
หมายเลขเงินฝากภาษี	P91844441212
ยื่นภาษี	01/01/2547

*สามารถยื่นภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาได้โดยไม่ต้องยื่นภาษีเงินได้บุคคลอื่น

[ยื่นภาษี] [ยื่นภาษีออนไลน์]

ระบบจะแสดงผลการยื่นแบบฯ ให้ทราบ

ภาพที่ 25 แบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่ยื่นผ่านอินเทอร์เน็ตเรียบร้อยแล้ว

คำรับรอง

ข้าพเจ้าขอรับรองว่ารายการที่แสดงตามแบบแสดงรายการภาษีนี้น่าเชื่อถือและเป็นจริงทุกประการและขอผูกพันในรายการข้อมูลดังกล่าว

302C02146FFC3E25FAED3E43F2B9E1AB4C888518463C2F7902

142844E773294B1BB4836A9F5A68A93F09988C1BEF

ในวันที่ 10 เดือน มกราคม พ.ศ. 2546

ยื่นภาษี	☐
ยื่นภาษีออนไลน์	☐
ยื่นภาษีแบบอื่น	☐

ภาคผนวก ข.

ตารางที่ 13 ตารางวิเคราะห์ความแปรปรวนสำหรับรายได้ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ประจำปีภาษี 2546

ANOVA

LNINCOME

	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	675683.91	2	337841.96	67.454	.000
Within Groups	225380.76	45	5008.461		
Total	901064.68	47			

ภาคผนวก ค.

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาครั้งนี้ครอบคลุมพื้นที่ในการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาเฉพาะเขตกรุงเทพมหานครซึ่งแบ่งออกเป็น 16 พื้นที่ โดยแต่ละพื้นที่ประกอบด้วยสำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาดังนี้

สำนักงานสรรพากรพื้นที่กรุงเทพมหานคร 1 ครอบคลุม

- สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาป้อมปราบศัตรูพ่าย 1
- สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาป้อมปราบศัตรูพ่าย 2
- สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาพระนคร 1
- สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาพระนคร 2
- สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาสัมพันธวงศ์

สำนักงานสรรพากรพื้นที่กรุงเทพมหานคร 2 ครอบคลุม

- สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาปทุมวัน 1
- สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาปทุมวัน 2

สำนักงานสรรพากรพื้นที่กรุงเทพมหานคร 3 ครอบคลุม

- สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาพญาไท

สำนักงานสรรพากรพื้นที่กรุงเทพมหานคร 4 ครอบคลุม

- สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาราชเทวี 1
- สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาราชเทวี 2

สำนักงานสรรพากรพื้นที่กรุงเทพมหานคร 5 ครอบคลุม

- สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาจตุจักร
- สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาดุสิต
- สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาบางซื่อ

สำนักงานสรรพากรพื้นที่กรุงเทพมหานคร 6 ครอบคลุม

- สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาบางเขน
- สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาลาดพร้าว
- สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาหลักสี่

สำนักงานสรรพากรพื้นที่กรุงเทพมหานคร 7 ครอบคลุม

- สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาดินแดง
- สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาสวนหลวง
- สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาห้วยขวาง 1
- สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาห้วยขวาง 2

สำนักงานสรรพากรพื้นที่กรุงเทพมหานคร 8 ครอบคลุม

- สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาคลองเตย 1
- สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาคลองเตย 2
- สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาวัฒนา

สำนักงานสรรพากรพื้นที่กรุงเทพมหานคร 9 ครอบคลุม

- สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาบางนา
- สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาประเวศ
- สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาพระโขนง

สำนักงานสรรพากรพื้นที่กรุงเทพมหานคร 10 ครอบคลุม

- สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาบางกะปิ
- สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาบึงกุ่ม
- สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาวังทองหลาง

สำนักงานสรรพากรพื้นที่กรุงเทพมหานคร 11 ครอบคลุม

- สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขามีนบุรี
- สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาหนองจอก
- สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาลาดกระบัง

สำนักงานสรรพากรพื้นที่กรุงเทพมหานคร 12 ครอบคลุม

- สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาบางรัก 1
- สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาบางรัก 2
- สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาบางรัก 3

สำนักงานสรรพากรพื้นที่กรุงเทพมหานคร 13 ครอบคลุม

- สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาบางคอแหลม
- สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขายานนาวา
- สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาสาทร

สำนักงานสรรพากรพื้นที่กรุงเทพมหานคร 14 ครอบคลุม

- สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาตลิ่งชัน
- สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาหนองแขม
- สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาบางแค
- สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาบางพลัด
- สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาภาษีเจริญ

สำนักงานสรรพากรพื้นที่กรุงเทพมหานคร 15 ครอบคลุม

- สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาบางขุนเทียน
- สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาราชบุรีบูรณะ
- สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาจอมทอง

สำนักงานสรรพากรพื้นที่กรุงเทพมหานคร 16 ครอบคลุม

- สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาบางกอกน้อย
- สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาบางกอกใหญ่
- สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาคลองสาน
- สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขารัตนบุรี 1
- สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขารัตนบุรี 2

ประวัติผู้เขียน

นางสาวกฤติกา อินทุสงเคราะห์ เกิดเมื่อวันที่ 10 มีนาคม 2521 ที่กรุงเทพมหานคร สำเร็จการศึกษาปริญญาบริหารธุรกิจบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับ 1) จากมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต เมื่อปีการศึกษา พ.ศ. 2542

ประวัติการทำงาน ได้เข้าทำงานในตำแหน่งพนักงานส่วนต่ออายุกรมธรรม์ประกันภัยรถยนต์ บริษัท ทิพยประกันภัย จำกัด (มหาชน) ในปี 2543 และได้เข้าศึกษาในระดับปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ วิชาเอกการเงิน การคลัง เมื่อปี พ.ศ. 2544 ต่อมาในวันที่ 24 ตุลาคม 2544 ได้เข้ารับราชการในสังกัดกระทรวงการคลัง กรมสรรพากร ในตำแหน่งนักวิชาการสรรพากร ปฏิบัติงานสำนักตรวจสอบภาษีกลาง ปัจจุบันปฏิบัติงานที่สำนักบริหารการเสียภาษีทางอิเล็กทรอนิกส์ กรมสรรพากร